

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om yrkesutbildning och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om yrkesutbildning, gymnasielagen, lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, läropliktslagen samt forskar- och studerandelagen, ändras.

Enligt propositionen ska det öppnas en möjlighet för anordnare av yrkesutbildning att sälja examensinriktad uppdragsutbildning så att de som utbildas är medborgare i EU och EES. Beställarna och utbildningsanordnarna ska genom avtal komma bättre överens om rättigheterna och skyldigheterna för studerande inom uppdragsutbildning. Utbildningsanordnarnas ska vara skyldiga att informera de studerande om deras rättigheter och skyldigheter.

Studerande från tredjeländer ska betala läsårsavgifter inom gymnasieutbildning och yrkesutbildning. Därmed kan dessa studerande i fortsättningen inte läggas till grund för statsandelsfinansieringen. Tillämpningsområdet för läropliktslagen preciseras genom att avgränsa personer från tredje land som vistas i landet i studiesyfte från tillämpningsområdet för den lagen. Till lagen om yrkesutbildning och gymnasielagen föreslås bestämmelser om utbildningsanordnarnas rätt att få uppgifter om uppehållstillstånd för sökanden eller den studerande samt om utbildningsanordnarnas rätt att på eget initiativ lämna ut uppgifter till Migrationsverket. Dessutom föreslås det att forskar- och studerandelagen ändras så att beviljande av uppehållstillstånd för studier förutsätter att den studerande eller forskaren betalar de avgifter som utbildningsanordnaren bestämt.

Propositionen grundar sig på en föresats i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering, enligt vilken det för anordnare av yrkesutbildning öppnas en möjlighet att sälja examensinriktad uppdragsutbildning även så att de som utbildas är medborgare i EU- och EES-stater på motsvarande sätt som inom högskoleutbildningen.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2026 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 2026.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning av ärendet	5
2 Nuläge och bedömning av nuläget	6
2.1 Uppdragsutbildning inom yrkesutbildning	6
2.1.1 Inledning.....	6
2.1.2 Utvidgningen av uppdragsutbildning inom yrkesutbildningen till medborgare i stater som tillhör EU och EES.	7
2.1.3 Kommunernas ställning som utbildningsanordnare	8
2.1.4 Missbruk av beställare och problematiska situationer som kommit fram	9
2.1.5 Ordlandet av uppdragsutbildning på Åland	10
2.2 Uppdragsutbildning inom gymnasieutbildningen.....	10
2.2.1 Inledning.....	10
2.3 En läsårsavgift på andra stadiet	11
2.3.1 Studerande från tredjeländer i gymnasieutbildning.....	14
2.3.2 Studerande från tredjeländer inom yrkesutbildningen i Finland	14
2.3.3 Läsårsavgift på högskolenivå	15
2.3.4 Läropliktslag	16
2.3.5 Finansiering av utbildning på andra stadiet	16
2.3.6 Erläggande av läsårsavgifter som villkor för beviljande av uppehållstillstånd för studerande	17
2.3.7 Direktivet för kombinerat tillstånd; des inverkan på målgruppen för läsårsavgifterna	17
2.3.8 Rätten att få uppgifter	19
3 Målsättning	19
4 Förslagen och deras konsekvenser	20
4.1 De viktigaste förslagen	20
4.1.1 Uppdragsutbildning	20
4.1.2 Läsårsavgifter	21
4.1.3 Rätt att få och att lämna ut uppgifter	21
4.1.4 Läropliktslag	21
4.1.5 Forskar- och studerandelagen	21
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	21
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser ur statens och kommunernas synvinkel	21
4.2.2 Konsekvenser för anordnare av yrkesutbildning	22
4.2.3 Konsekvenser för anordnare av gymnasieutbildning	24
4.2.4 Konsekvenser för andra myndigheter	27
4.2.5 Konsekvenser för näringar och företag.....	28
4.2.6 Konsekvenser för sysselsättningen	28
4.2.7 Konsekvenser för sökande och studerande.....	29
4.2.8 Konsekvenser för antalet utländska studerande och arbetstagare.....	30
4.2.9 Konsekvenser för barn och läropliktiga.....	31

4.2.10 Konsekvenser för jämställdheten mellan könen	32
4.2.11 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning	33
5 Alternativa handlingsvägar	33
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	33
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	34
6 Remissvar	36
6.1 Remissbehandling	36
6.1.1 Uppdragsutbildning inom yrkesutbildning	36
6.1.2 Uppdragsutbildning inom gymnasieutbildningen	38
6.1.3 Läsårsavgifter	38
6.1.4 Rätten att få uppgifter	40
6.1.5 Ändringarna i finansieringslagen	40
6.1.6 Ändringar av läropliktslagen	40
6.1.7 Andra kommentarer	40
6.2 Företagsstödsdelegationens utlåtande	40
7 Specialmotivering	42
7.1 Lagen om yrkesutbildning	42
7.2 Gymnasielagen	50
7.3 Specialmotivering som gäller rätten att få uppgifter	54
7.4 Lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet	58
7.5 Läropliktslag	58
7.6 Lag om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete	59
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	59
9 Ikraftträdande	60
10 Förhållandet till budgetpropositionen	60
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	60
11.1 Rätt till likabehandling samt kulturella rättigheter	60
11.2 Skydd av personuppgifter	64
LAGFÖRSLAG	69
1. Lag om ändring av lagen om yrkesutbildning	69
2. Lag om ändring av gymnasielagen	73
3. Lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet	75
4. Lag om ändring av 2 § i läropliktslagen	77
5. Lag om ändring av 7 a § i lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete	78
PARALLELLTEXTER	79
1. Lag om ändring av lagen om yrkesutbildning	79
2. Lag om ändring av gymnasielagen	86
3. Lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet	90
4. Lag om ändring av 2 § i läropliktslagen	93
5. Lag om ändring av 7 a § i lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete	94

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering öppnar regeringen en möjlighet för anordnare av yrkesutbildning att på motsvarande sätt som högskolorna även sälja examensinriktad utbildning på marknaden så att de som utbildas är medborgare i stater som tillhör EU och EES. Enligt regeringsprogrammet svarar sådan uppdragsutbildning särskilt på bristen på kompetent arbetskraft, då utbildning som leder till examen kan säljas på marknaden. Enligt universitetslagens och yrkeshögskolelagens bestämmelser om uppdragsutbildning kan en högskola ordna undervisning som leder till högskoleexamen för en grupp av studerande så att utbildningen beställs och finansieras av finska staten, en annan stat, en internationell organisation, ett finskt eller utländskt offentligt samfund eller en finsk eller utländsk stiftelse eller privat sammanslutning. Motsvarande bestämmelse finns också i lagen om yrkesutbildning, men där har deltagande i uppdragsutbildning avgränsats så att den inte gäller medborgare i länder inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller personer som är stadigvarande bosatta här. Högskolelagarna ändrades fr.o.m. den 1 januari 2019 så att det blev möjligt för EU- och EES-medborgare att studera inom uppdragsutbildning.

Undervisnings- och kulturministeriet tillsatte den 17 december 2024 en arbetsgrupp för att bereda ett förslag till revidering av bestämmelserna om uppdragsutbildning för yrkesutbildning samt heltäckande läsårsavgifter för studerande som kommer till Finland för yrkesutbildning eller gymnasieutbildning från länder utanför EU och EES. Arbetsgruppen tillsattes för tiden den 1 januari 2025 – 31 januari 2026.

Arbetsgruppen har till uppgift att bereda förslag till utvidgning av uppdragsutbildningen till medborgare i EU- och EES-stater, förbättring av ställningen för studerande inom uppdragsutbildning inom yrkesutbildningen på motsvarande sätt som inom gymnasieutbildning och högskoleutbildning, heltäckande läsårsavgifter för studerande från länder utanför EU- och EES-staterna i uppdragsutbildningen inom gymnasieutbildning och yrkesutbildning samt andra åtgärder som behövs för att säkerställa att den internationella rekryteringen av studerande är etisk och i syfte att förbättra de studerandes ställning. Arbetsgruppens beredning stöds av de uppföljningsgrupper för yrkesutbildning och gymnasieutbildning som ministeriet tillsatte den 10 oktober 2023 och vars mandatperiod genom ett beslut av den 17 december 2024 har förlängts till den 30 juni 2026.

I april 2024 beslutade statsminister Orpos regering under förhandlingarna om ramen för statsbudgeten om åtgärder för att minska utgifterna i de offentliga finanserna. Syftet med åtgärderna var att minska kommunernas uppgifter och skyldigheter eller öka deras avgiftsintäkter. Kommuner och samkommuner är centrala utbildningsanordnare på andra stadiet. Utbildningen på andra stadiet finansieras med statsandelsfinansiering för yrkesutbildning och gymnasieutbildning. Utöver statens betalningsandel ingår där också den andel kommunerna står för. I april 2025 beslutade statsminister Orpos regering i planen för de offentliga finanserna 2026–2029 att man inom yrkesutbildningen och gymnasieutbildningen ska införa läsårsavgifter för studerande från länder utanför EU och EES.

Det har tidvis upptäckts problem inom uppdragsutbildning som ordnats i Finland. Exempelvis har företag som beställt utbildning tagit ut avgifter av de studerande som är höga i förhållande till inkomstnivån i deras hemländer, vilket för sin del har ökat risken för att de studerande blir utnyttjade eller offer för människohandel. Beställaren av utbildningen kan även ha försummat

att betala avgifterna till utbildningsanordnaren. Utbildningsanordnaren kan ha överfört studerande som kommit till landet inom ramen för uppdragsutbildning till statsandelsfinansierad utbildning eller så har studerande själva sökt sig från för dem avgiftsbelagd uppdragsutbildning till offentligt finansierad utbildning, som är avgiftsfri. Under förevändning av att delta i uppdragsutbildning har det också kommit hit personer, vars egentliga syfte varit något annat än studier.

1.2 Beredning av ärendet

Som en del av lagberedningen i fråga om läsårsavgifterna utredde undervisnings- och kulturministeriet via två enkäter vilket nuläget är för utbildningsanordnarna på andra stadiet i fråga om studerande som kommer till Finland från tredjeländer. Den ena enkäten riktade sig till anordnare av yrkesutbildning och den andra till anordnare av gymnasieutbildning. I fråga om yrkesutbildning gällde frågorna utbildning som ordnas i Finland och medborgare från tredjeländer och som sökt till yrkesutbildning i Finland för studier. Här utreddes läget både i fråga om uppdragsutbildning och statsandelsfinansierad utbildning. På frågeformuläret till anordnare av yrkesutbildning ombads dessa även svara på frågor om sådan uppdragsutbildning i enlighet med lagen om yrkesutbildning som syftar till examen eller en del eller flera delar av en examen, där den som ordnar utbildningen helt eller delvis gör det via ett affärsmässigt drivet bolag som anordnaren helt eller delvis äger. Frågorna som gällde gymnasieutbildning handlade om gymnasieutbildning som ordnas i Finland och medborgare från tredjeländer som hade sökt till gymnasieutbildning i Finland i studiesyfte. Här utreddes läget både i fråga om uppdragsutbildning och statsandelsfinansierad utbildning. Enkäten som gällde yrkesutbildning kunde besvaras den 20 februari –7 mars 2025, och besvarades inom den angivna tiden av 55 anordnare av yrkesutbildning. Enkäten om gymnasieutbildning kunde besvaras den 4–19 mars 2025, och besvarades inom denna tid av 104 anordnare av gymnasieutbildning. Enkäterna genomfördes med hjälp av rapporterings- och enkätprogrammet Webropol.

Undervisnings- och kulturministeriet ordnade en diskussion för anordnare av yrkesutbildning och kommissionen för examensexport om de planerade ändringsförslagen den 1 april 2025. Där presenterade ministeriet de planerade ändringarna och hörde utbildningsanordnarnas och kommissionens synpunkter. Ministeriet ordnade ett motsvarande diskussionstillfälle om de planerade ändringarna för anordnare av gymnasieutbildning den 7 april 2025.

Utgångspunkterna för beredningen av propositionen presenterades vid undervisnings- och kulturministeriets seminarium Ammatillinen koulutus kohti uutta (Yrkesutbildningens nya horisonter) (den 29 januari 2025) och seminariet Lukiokoulutus kohti 2030-lukua (Gymnasieutbildningen inför 2030-talet) (den 30 januari 2025).

Ärenden som hänför sig till beredningen har också behandlats i av ministeriet tillsatta grupper för uppföljning av yrkesutbildningen och gymnasieutbildningen där olika intressentgrupper för respektive utbildningsformer är företrädade på bred bas. Dessutom har frågor som gäller beredningen presenterats på ministeriets webinarier om aktuella frågor för utbildningsanordnare på andra stadiet under året 2025.

Utlåtanden om utkastet till proposition har begärts av centrala intressentgrupper och av alla anordnare av gymnasieutbildning och yrkesutbildning på bred front. Propositionen var på remiss den 10 juni 2025 – 5 augusti 2025. Det lämnades sammanlagt 111 yttranden. Ett sammandrag av utlåtandena och utlåtandena kan läsas på propositionens projektsidor med identifieringskod OKM003:00/2025.

Regeringens proposition har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunal förvaltning. Regeringens proposition valdes till behandling i rådet för bedömning av lagstiftningen våren 2025. Rådet för bedömning av lagstiftningen återkallade dock behandlingen av propositionen den 25 augusti 2025 efter det att utkastet till regeringsproposition hade lämnats till rådet.

Beredningsunderlaget till propositionen finns i den offentliga tjänsten på adressen <https://vm.fi/sv/projekt?tunnus=VM167:00/2024>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Uppdragsutbildning inom yrkesutbildning

2.1.1 Inledning

Efter det lagen om yrkesutbildning (531/2017) trädde i kraft den 1 januari 2018 fick alla anordnare av yrkesutbildning möjlighet att ordna uppdragsutbildning och examensutbildning utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet i enlighet med deras tillstånd att ordna utbildning.

Bestämmelser om uppdragsutbildning finns i 33 § i lagen om yrkesutbildning. En anordnare av yrkesutbildning kan för en grupp av studerande ordna examina och examensdelar som anges i anordnartillståndet samt examensutbildning som förbereder för dem så att utbildningen beställs och finansieras av finska staten, en annan stat, en internationell organisation, ett finskt eller utländskt offentligt samfund eller en finsk eller utländsk stiftelse eller privat sammanslutning (*uppdragsutbildning*). Enligt den gällande lagen kan uppdragsutbildning inte ordnas för medborgare i stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller för personer som jämställs med medborgare i Europeiska unionen med stöd av ett avtal som Europeiska unionen och dess medlemsstater har ingått med en annan avtalspart, eller för sådana personers familjemedlemmar. Uppdragsutbildning får inte heller ordnas för personer som har beviljats EU-blåkort med stöd av lagen om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkvalificerad anställning (224/ 2024) eller kontinuerligt eller permanent uppehållstillstånd eller EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta med stöd av utlänningslagen (301/2004), eller för sådana personers familjemedlemmar. I fråga om begreppet familjemedlem tillämpas definitionen i utlänningslagen.

Utbildningsanordnaren kan ordna uppdragsutbildning flexibelt och beakta beställarens särskilda behov i fråga om utbildningens struktur, innehåll och tidsplan. Platsen för ordnande av uppdragsutbildning har inte begränsats, utan utbildningen kan ordnas i Finland eller någon annanstans, t. ex. i beställarens hemland. Uppdragsutbildning kan ordnas för olika slags grupper, men får inte ordnas för en enskild studerande, och en privatperson kan inte verka som den i bestämmelsen avsedd beställaren av uppdragsutbildningen. Ordandet av uppdragsutbildning baserar sig på ett avtal mellan anordnaren av yrkesutbildning och beställaren. På dem som deltar i uppdragsutbildning tillämpas inte bestämmelserna om antagning av studerande, med undantag för bestämmelsen om förutsättningarna för antagning som studerande samt om hinder för antagning som studerande och om information i anslutning till detta.

Det är frivilligt för utbildningsanordnaren att ordna uppdragsutbildning, och uppdragsutbildning och utbildningsexport som ordnas utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får inte försämra utbildningsanordnarens förutsättningar att ordna examina och utbildning som anges i anordnartillståndet. Utbildningsanordnaren ska hos den som beställer utbildningen ta ut en sådan avgift för ordnandet av den som åtminstone täcker kostnaderna för utbildningen. Den som

har beställt utbildningen har rätt att av de studerande som deltar i uppdragsutbildningen ta ut avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsstat eller i enlighet med beställarens praxis.

Av de utbildningsanordnare som besvarade undervisnings- och kulturministeriets enkät våren 2025 (n = 55) uppgav cirka en fjärdedel att de ordnat uppdragsutbildning i Finland (n = 13). Av de utbildningsanordnare som ordnat uppdragsutbildning var fem beställare ägare till ett dotterbolag som helt eller delvis ägs av utbildningsanordnaren. År 2023 hade de utbildningsanordnare som ordnade uppdragsutbildning i snitt tre uppdragsutbildningsgrupper var. År 2024 hade de i snitt fem uppdragsutbildningsgrupper var. Antalet uppdragsutbildningsgrupper per anordnare varierade mellan totalt 0–13 grupper per år. En del utbildningsanordnare som ordnar uppdragsutbildning hade inga uppdragsutbildningsgrupper under de år som ingick i undersökningen. I uppdragsutbildning deltog i snitt 47 studerande år 2023, och 89 studerande 2024. Antalet studerande som deltog i uppdragsutbildning varierade mellan 22 och 199 studerande år 2023 och mellan 20 och 210 studerande 2024. Utbildning som ordnades som uppdragsutbildning slutfördes i snitt av cirka 26 studerande år 2023 och av cirka 35 studerande 2024. Studierna varade i snitt cirka sju månader 2023 och cirka 10 månader 2024.

År 2024 fanns det fler uppdragsutbildningsgrupper än året innan, och även antalet studerande som deltog i utbildningen ökade på motsvarande sätt. Antalet personer som slutfört utbildningen 2024 ökade dock inte i samma takt som antalet studerande.

Enligt 35 § i lagen om yrkesutbildning kan en utbildningsanordnare utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet även ordna examina och examensdelar som anges i anordnartillståndet samt examensutbildning som förbereder för dem. Till utbildningen kan som studerande inte antas medborgare i stater som tillhör EU eller med dem jämförbara personer eller deras familjemedlemmar. Denna slags utbildning kan anordnas för enskilda studerande, men endast utanför EU- och EES-stater. I denna proposition behandlas inte ordnandet av examensutbildning utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet i vidare bemärkelse, utan de föreslagna ändringarna gäller uppdragsutbildning enligt 33 § i lagen om yrkesutbildning.

I bestämmelserna om yrkesutbildning hänför sig begreppet ”examensexport” till kommissionen för examensexport. I samband med kommissionen avses med begreppet ”examensexport” ordnande av examensutbildning utanför statsandelssystemet, antingen som uppdragsutbildning av utbildningsexporttyp eller som examensutbildning som ordnas utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Lagar och förordningar om yrkesutbildning eller gymnasieutbildning innehåller inte begreppet ”utbildningsexport”. Utbildningsexport har dock en etablerad mer omfattande innebörd på området. Utöver utbildning av utländska examensstuderande avses med utbildningsexport export av tjänster i anslutning till utbildning och kompetens, till exempel försäljning av utbildningslösningar utomlands samt export av varor, såsom export av fysiska läromedel eller av lärmiljöer.

2.1.2 Utvidgningen av uppdragsutbildning inom yrkesutbildningen till medborgare i stater som tillhör EU och EES.

Enligt gällande lagstiftning får anordnare av yrkesutbildning inte ordna uppdragsutbildning för finska medborgare eller medborgare i andra stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller för personer som kan jämföras med dem. För att Finlands kompetensbehov ska kunna tillgodoses så effektivt som möjligt är det dock nödvändigt att uppdragsutbildning även kan ordnas för grupper som består av medborgare i stater som tillhör EU och EES.

Enligt företagsbarometern från hösten 2023 har 53 procent av små och medelstora företag inom ramen för sin förnyelseverksamhet fortbildat personalen. Vilken bransch det än gäller är skillnaderna obetydliga. Det är klart vanligare med kompetensutveckling för den egna personalen än med nyrekryteringar. Av dem som besvarat enkäten uppger 37 procent att de rekryterat ny personal. Enligt samma enkät är personalutveckling och personalutbildning efter marknadsföring och försäljning de näst viktigaste utvecklingsobjekteten inom små och medelstora företag. (SMF-företagsbarometern Företagarna i Finland, Finnvera Abp samt arbets- och näringsministeriet 2023).

Yrkesinriktad examensutbildning och yrkesexamina svarar på tillgången på kompetent arbetskraft, i synnerhet inom yrken som gäller anställda. Examensutbildning kan genomföras som personalutbildning fram till den 31 december 2025. Med *personalutbildning* avses enligt lagen om yrkesutbildning (3 §) utbildning som en viss arbetsgivare ordnar för sin personal och som delvis finansieras av arbetsgivaren och delvis med offentliga medel. Möjligheten att ordna personalutbildning slopas i lagstiftningen fr.o.m. den 1 januari 2026, när de ändringar som genomförts genom lagen om ändring av lagen om yrkesutbildning (1078/2024) träder i kraft. Personalutbildningens betydelse för yrkesutbildningen som helhet har varit mycket liten och årligen har cirka en halv promille av det anslag för yrkesutbildning som ingår i statsbudgeten riktats till den.

Med tanke på företagens och den nationella konkurrenskraften samt tillgången på arbetskraft för offentliga samfund är det nödvändigt att stärka möjligheterna för dem att skaffa yrkesutbildning för personalen. Personalens kompetensbehov kan vara betydande, och resulterar ofta i en ond spiral som förhindrar tillväxt och förnyelse. I fråga om offentligt finansierad utbildning är det inte möjligt att beakta enskilda företags eller offentliga samfunds behov. Offentligt finansierade utbildningar måste vara öppna för alla, och möjligheterna att med dess hjälp skräddarsy utbildningar för olika samfunds behov är begränsade.

2.1.3 Kommunernas ställning som utbildningsanordnare

Vid beredningen av lagen om yrkesutbildning tolkades uppdragsutbildning som verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden, och med stöd av kommunallagen (410/2015) ansågs det att ordnandet av uppdragsutbildning förutsätter bolagisering av verksamheten. I kommunallagens 126 § föreskrivs det att när en kommun sköter uppgifter enligt 7 § i den lagen i ett konkurrensläge på marknaden ska den överföra skötseln av uppgifterna till ett aktiebolag, ettandelslag, en förening eller en stiftelse (*bolagiseringsskyldighet*). I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om yrkesutbildning och till vissa lagar som har samband med den (RP 39/2017 rd) konstaterades (s. 207) att beställaren av utbildningen kan vara exempelvis ett företag bestående av en eller flera utbildningsanordnare, så att företaget svarar för försäljningen av utbildningstjänster till kunder utanför EES. Följaktligen har företaget också ekonomiskt ansvar för utbildningsexporten. Vid beredningen av lagen om yrkesutbildning 2015–2017 var bestämmelserna i kommunallagen om kommunens verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden nya, och hade trätt i kraft den 1 september 2013. Vid beredningen av lagen om yrkesutbildning fanns det knappast någon aktuell tolkningspraxis i fråga om tillämpningen av de nya bestämmelserna, och med iakttagande av försiktighetsprincipen ansågs det säkrast att tillämpa bestämmelserna om bolagisering i kommunallagen på uppdragsutbildning. Senare har tolkningen av kommunallagens bestämmelser om kommunernas verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden och den lagstiftning som utfärdats med stöd av den preciserats. Även den tolkning som gällde när lagen om yrkesutbildning trädde i kraft är föråldrad, varför det föreligger ett behov av att ändra lagen till denna del.

En del kommuner och samkommuner som har tillstånd att ordna yrkesutbildning har genomfört uppdragsutbildning antingen via ett existerande eller för uppdragsutbildning grundat dotter- eller intressebolag. Dessa företag har sålt utbildningstjänster utanför EU, och i dess namn har det ingåtts kommersiella avtal. I strid med syftena med lagen om yrkesutbildning har den organisering av utbildningen som utbildningsanordnaren ansvarar för därmed överförs på ett exportföretag. Eftersom exportföretag inte har tillstånd att ordna yrkesutbildning som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet, har de också varit sådana i lagen avsedda beställare av uppdragsutbildning i förhållande till utbildningsanordnaren. I den rollen har företagen bland annat kunnat sammanställa studerandegrupper och ta ut studieavgifter direkt av de studerande, vilket lagen inte möjliggör för utbildningsanordnare som ordnar uppdragsutbildning. Utbildningsexportföretagen har därigenom fått en dubbel roll, där de delvis agerar i namn av den utbildningsanordnaren som bedriver utbildningen och samtidigt varit beställare av uppdragsutbildningen. Det har varit svårt för de studerande att förstå i vilket förhållande utbildningsanordnaren står till det företag som beställt utbildningen.

Ordnandet av uppdragsutbildning via kommunernas och samkommunernas dotter- och intressebolag har också lett till ett läge där vinsterna från ordnandet av uppdragsutbildning delas ut till bolagets delägare. Också andra aktörer än anordnare av yrkesutbildning kan vara delägare. Enligt 28 § i lagen om yrkesutbildning får examina eller utbildning inte ordnas i syfte att uppnå ekonomisk vinst. Även om uppdragsutbildning är verksamhet som bedrivs i vinstsyfte, gäller bestämmelsen i den gällande lagen också ordnande av uppdragsutbildning. När det gäller uppdragsutbildning är situationen således motstridig. I regeringens proposition (RP 39/2017s. 88) har bestämmelsen preciserats så kravet på icke-vinstdrivande verksamhet inte har tolkats som ett krav på att verksamheten inte får medföra ett överskott för utbildningsanordnaren. Överskottet ska dock användas för ordnande och utvecklande av yrkesutbildningen och för investeringar i anslutning till detta. Överskottet får inte innebära ekonomiska förmåner för aktieägarna i ett aktiebolag eller för någon annan som deltar i verksamheten eller svarar för den. Enligt gymnasielagen och yrkeshögskolelagen ska utbildningsanordnaren ska rikta avkastningen av uppdragsutbildningen till sin egen utbildningsverksamhet. I det hänseendet är det nödvändigt att precisera bestämmelserna.

2.1.4 Missbruk av beställare och problematiska situationer som kommit fram

Mellan utbildningsanordnare och vissa beställare av uppdragsutbildning har man observerat problem som förorsakat orimliga situationer för studerande som deltar i uppdragsutbildning.

I verksamheten hos beställare av uppdragsutbildning har det uppdagats missbruk som gällt både utbildningsanordnare och studerande som deltagit i uppdragsutbildning. I vissa fall har beställarna utnyttjat de studerandes förtroende, handlat svikligt eller försummat avtal samt lämnat felaktiga uppgifter i syfte att eftersträva ekonomisk vinning för egen del. Till exempel har penningssummor som de studerande betalat in försvunnit, och studerande som försummat sin betalningsskyldighet till utbildningsanordnaren, och detta har i vardera fallet lett till orimliga situationer för såväl studeranden som utbildningsanordnaren. Oklarheter har också förekommit t.ex. i situationer där den studerande har velat få tillbaka pengarna, eftersom han eller hon på grund av hälsoskäl inte har kunnat fortsätta studera.

Studerande från tredjeländer som deltagit i uppdragsutbildning har ofta själva betalat för utbildningen. Situationen kan ha visat sig motsägelsefull, eftersom det samtidigt också kommer studerande från utlandet till Finland för att delta i avgiftsfri utbildning. Ju mer känd den avgiftsfria utbildningen i Finland är, desto oftare söker sig studerande direkt till utbildningsanordnarens statsandelsfinansierade utbildningar. Detta bidrar till ett minskat intresse för uppdragsutbildning. Studerande inom uppdragsutbildning har också i allt högre grad

sökt sig till avgiftsfri statsandelsfinansierad utbildning under uppdragsutbildningens gång. Detta har orsakat problematiska situationer i anslutning till tolkningen av uppdragsutbildningsavtal samt de ekonomiska konsekvenserna för dem som ordnar uppdragsutbildning.

2.1.5 Ordlandet av uppdragsutbildning på Åland

Den gällande lagstiftningen utesluter möjligheten till försäljning av examensutbildning i enlighet med lagen om yrkesutbildning inom landskapet Åland. Landskapet Åland har med stöd av självstyrelselagen huvudsakligen ordnat sin yrkesutbildning själv. Efter att lagen om yrkesutbildning trädde i kraft den 1 januari 2018, upphörde examenskommissionernas verksamhet och rätten att bevilja examina överfördes i sin helhet till de utbildningsanordnare som fått tillstånd att ordna yrkesutbildning. På grund av självstyrelsen kan landskapet Åland inte fungera som utbildningsanordnare enligt lagen om yrkesutbildning.

Före ikraftträdandet av lagen om yrkesutbildning anskaffade landskapet Åland utbildning av anordnare av yrkesutbildning för sådana examina och utbildningsområden som landskapet inte ordnar själv. Inom ramen för den nuvarande lagstiftningen kan landskapet Åland inte skaffa utbildning, eftersom 30 § i lagen, som handlar om anskaffning av utbildning, endast gäller aktörer som beviljats anordnartillstånd. Anordnare av yrkesutbildning kan inte heller ordna uppdragsutbildning på Åland.

Åländska studerande har inom ramen för gällande lagstiftning möjlighet att söka sig till en anordnare av yrkesutbildning i riket. Åländska studerande kan visa sitt kunnande i yrkesprov hos utbildningsanordnare i riket. En studerande kan också förvärva sitt kunnande genom läroavtalsutbildning eller utbildning som grundar sig på utbildningsavtal hos en utbildningsanordnare i Finland utanför Åland så att han eller hon utför praktiska arbetsuppgifter på en arbetsplats på Åland. Då kan det företag med vilket den studerande ingår ett läro- eller utbildningsavtal vara ett åländskt företag eller ett företag som är verksamt på Åland. Utbildningsanordnaren kan dock inte resa till Åland för att ta emot arbetsprov, om det inte är fråga om arbetsprov som avläggs på en utbildningsarbetsplats på Åland i samband med praktiska arbetsuppgifter.

Den föreslagna utvidgningen av uppdragsutbildning till medborgare i stater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och personer som kan jämföras med dem gör det också möjligt att ordna uppdragsutbildning för dem som är bosatta på Åland.

2.2 Uppdragsutbildning inom gymnasieutbildningen

2.2.1 Inledning

Inom gymnasieutbildningen blev uppdragsutbildning möjlig efter att gymnasielagen (714/2018) trädde i kraft den 1 augusti 2019. Enligt 9 § i gymnasielagen får en utbildningsanordnare som enligt sitt tillstånd har rätt att ordna utbildning som leder till International Baccalaureate-examen ordna undervisning som leder till sådan examen för studerande som kommer till Finland, om utbildningen beställs och finansieras av en annan stat, en internationell organisation eller ett finländskt eller utländskt offentligt samfund eller av en finländsk eller utländsk stiftelse eller privat sammanslutning.

Uppdragsutbildning får inte ordnas för medborgare i stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller för personer som jämföras med medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen med stöd av ett avtal som Europeiska unionen och dess medlemsstater har ingått med en annan avtalspart, eller för deras familjemedlemmar. Uppdragsutbildning får inte

heller ordnas för personer som har beviljats EU-blåkort med stöd av lagen om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkvalificerad anställning eller kontinuerligt eller permanent uppehållstillstånd eller EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta med stöd av utlänningslagen, eller för deras familjemedlemmar. I fråga om begreppet familjemedlem tillämpas definitionen i utlänningslagen. På den som deltar i uppdragsutbildning tillämpas inte 1 § 2 mom., 10, 15, 16 och 19–22 §, 28 § 3 mom., 32 § 1 mom. och 34 § 2 mom. i gymnasielagen. Anordnandet av uppdragsutbildning får inte försämma den övriga gymnasieutbildning som utbildningsanordnaren ordnar i enlighet med den lagen.

Utbildningsanordnaren ska hos den som beställer utbildningen ta ut en sådan avgift för ordnandet av uppdragsutbildningen som åtminstone täcker kostnaderna för utbildningen. Avgiften ska även täcka kostnaderna för de studiesociala förmåner som avses i 35 §. Utbildningsanordnaren ska rikta avkastningen av uppdragsutbildningen till sin egen utbildningsverksamhet. Den som har beställt utbildningen har rätt att hos de studerande som deltar i uppdragsutbildningen ta ut avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsstat eller i enlighet med beställarens praxis. På undervisning som ordnas som uppdragsutbildning tillämpas inte lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Som studerande i uppdragsutbildning kan utbildningsanordnaren anta den som har tillräckliga förutsättningar för att genomföra de studier som avses i 1 mom.

Paragrafen om uppdragsutbildning har preciserats genom lagen om ändring av gymnasielagen (801/2024), som trädde i kraft den 1 januari 2025. Till paragrafen fogades att uppdragsutbildning dock inte får ordnas, om beställarens syfte endast är att förmedla studerande som examensstuderande utan att ha för avsikt att finansiera utbildningen. Utbildningsanordnaren ska se till att rättigheterna och skyldigheterna för dem som deltar i uppdragsutbildning har angetts i avtalet om uppdragsutbildning och att de som deltar i uppdragsutbildningen känner till dessa rättigheter och skyldigheter.

Enligt undervisnings- och kulturministeriets enkät uppgav av alla respondenter (n = 104) endast fyra utbildningsanordnare att de ordnar uppdragsutbildning. I snitt fanns det cirka en uppdragsutbildningsgrupp åren 2023 respektive 2024. Alla utbildningsanordnare som ordnar uppdragsutbildning ordnade inte uppdragsutbildning under bägge åren. År 2023 deltog i snitt cirka sex studerande i uppdragsutbildning och år 2024 cirka 12 studerande. Eftersom det har gått högst ett och ett halvt år sedan de studerande som inlett sina studier under de år som undersöktes, är det endast ett fåtal studerande som hade hunnit slutföra sin examen före vårvintern 2025. Enligt respondenterna har ingen studerande inom uppdragsutbildning som börjat studera 2023 eller 2024 avbrutit sina studier.

2.3 En läsårsavgift på andra stadiet

Studerande från tredjeländer som kommer till Finland kan studera inom avgiftsfri statsandelsfinansierad utbildning eller inom uppdragsutbildning för vilken den som beställt den har rätt att ta ut avgifter av studerande som deltar i utbildningen enligt lagstiftningen i sin placeringsstat eller enligt sin egen praxis. För utbildning på andra stadiet får det inte tas ut läsårsavgift.

Enligt 105 § i lagen om yrkesutbildning är utbildning för yrkesinriktad grundexamen och utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv avgiftsfria för studerande. I utbildning för en yrkesexamen eller specialyrkesexamen samt i övrig yrkesutbildning enligt 8 §

kan utbildningsanordnaren ta ut en skälig studieavgift av de studerande för att täcka en del av kostnaderna för ordnande av utbildningen.

Enligt 34 § i gymnasielagen är undervisningen och handledningen som hör till utbildning enligt den lagen avgiftsfria för de studerande. Avgifter kan tas ut av ämnesstuderande och för prov i en särskild examen, dock inte av en läropliktig. Därtill kan skäliga avgifter tas ut för undervisning som ordnas utomlands och för undervisning som en privat sammanslutning eller stiftelse på basis av en särskild utbildningsuppgift som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet ger på ett annat undervisningsspråk än finska, svenska, samiska, rommani eller teckenspråk.

Internationella studerande i gymnasieutbildning deltar nästan uteslutande i offentligt finansierad utbildning. När det gäller yrkesutbildning är efterfrågan uppdelad på uppdragsutbildning och offentligt finansierad utbildning. Det är vanligt att det tas ut avgifter för uppdragsutbildning av de studerande. Enligt utrikesministeriets uppgifter investerar till exempel studerande inom städbranschen och social- och hälsovårdsbranschen som kommer från landsbygden i Kenya via uppdragsutbildning upp till 19 000 euro i utbildningen och flytten till Finland.

Många söker sig till offentligt finansierad utbildning på eget initiativ eller med hjälp av förmedlarorganisationer. Förmedlarorganisationerna används både inom avgiftsbelagd uppdragsutbildning för att sammanställa studerandegrupper och vid rekryteringen av studerande till offentligt finansierad utbildning.

Studerande från tredjeländer som kommer till Finland betalar redan nu sin utbildning helt och hållet eller delvis. Studerande som anländer till Finland från tredjeländer deltar i allmänhet i avgiftsbelagd språk- och/eller kulturutbildning eller utbildning som förbättrar deras studiefärdigheter, vilket i allmänhet sker i den studerandes ursprungsland innan ankomsten till Finland. Dessa utbildningar är avgiftsbelagda och ordnas i allmänhet av ovan nämnda förmedlarorganisationer. Polisen och Gränsbevakningsväsendet har fäst uppmärksamhet vid förmedlarorganisationernas verksamhet, som kan vara förenad med verksamhet som påminner om tagande av tröskelpenning. Frågan gäller huruvida deltagande i avgiftsbelagd utbildning i utreselandet är en förutsättning för att få en studieplats i Finland. Det är möjligt för en studerande att ansöka om uppehållstillstånd på grund av att han eller hon har en studieplats. Det är inte lätt att bedöma hur klandervärt tillvägagångssättet är, eftersom landet i fråga tillhandahåller avgiftsbelagda utbildningar och tjänster utanför Finland inom ramen för sin egen nationella lagstiftning.

Antalet internationella studerande som söker till finländsk gymnasieutbildning och yrkesutbildning har ökat. Bakgrunden till detta är den ökade marknadsföringen av utbildningsmöjligheter utanför vårt lands gränser samt, i fråga om yrkesutbildning, även den fördjupade bristen på arbetskraft som man söker lindring för utanför landets gränser. I avreselanderna finns det också faktorer som hänför sig till levnadsförhållandena, ekonomin och arbetsmarknaden samt det politiska läget och gör det attraktivt för människor att söka sig till Europa. Av ovannämnda orsaker kan antalet sökande till finländsk utbildning förväntas öka även framöver. På 2020-talet har det sålunda uppkommit en situation där offentligt finansierad gymnasieutbildning i Finland marknadsförs utanför Europa. Bakom detta ligger också vår befolkningsutveckling, som har lett till ett minskande antal studerande i synnerhet i flera gymnasier. Det är privata företag som svarar för marknadsföringen, och i den ingår bl.a. språkutbildning, för vilken företaget tar ut avgifter av deltagarna. Tills vidare har några hundratals studerande kommit till Finland från länder utanför Europa, men det officiellt uttalade målet är att vi årligen ska få flera tusen utländska studerande till Finland.

Utbudet på yrkesutbildning på engelska har ökat i och med att undervisnings- och kulturministeriet beviljat tillstånd att ordna examina inom olika områden på engelska. Våren 2025 hade 30 utbildningsanordnare rätt att ordna sammanlagt 92 examina på engelska. Antalet studerande är knappt 2000. Examensutbildning på engelska var ursprungligen avsedd för behoven hos den del av befolkningen i Finland som har ett främmande språk som modersmål, men på grund av bristen på arbetskraft och internationella ansökningar har man också motiverat ändringar i anordnartillståndet med studerande som kommer till Finland från utlandet.

Dessutom inleds ett försök inom yrkesutbildningen den 1 januari 2026, där de anordnare som deltar i försöket relativt fritt får rätt att ordna utbildning på engelska. Det bedöms att antalet sökande från tredjeländer till engelskspråkiga examina som finansieras med statsandelsfinansiering därmed kan komma att öka.

Migrationsverket lämnade den 1 april 2025 undervisnings- och kulturministeriet statistik över antalet beslut om beviljande av uppehållstillstånd för studerande år 2022–2024.

	2022	2023	2024
Beslut om första uppehållstillstånd	8 383	12 795	12 192
Lägre högskoleexamen	3 117	5 444	4 917
Yrkesexamen	1 035	1 456	1 443
Högre högskoleexamen	2 134	3 332	3 172
Studentexamen	194	289	302
Uppgifter saknas	1 903	2 274	2 358
Ansökan om fortsatt tillstånd	3 616	3 317	2 032
Lägre högskoleexamen	1 820	1 523	515
Yrkesexamen	664	612	523
Högre högskoleexamen	897	874	703
Studentexamen	61	85	102
Uppgifter saknas	174	223	189
Sammanlagt	11 999	16 112	14 224

Tabell 1 antalet beslut om beviljande av ett första uppehållstillstånd och fortsatt tillstånd.

Av besluten i tabellen ingår cirka 19 % där utbildningsnivån är okänd. En del av dem kan också gälla yrkesutbildning och gymnasieutbildning. Andelen tredjelandsmedborgare inom yrkesutbildning är betydligt större än antalet uppehållstillstånd i tabell 1, eftersom

yrkesutbildning är en populär utbildningsväg för invandrare som redan är stadigvarande bosatta i landet. Enligt Migrationsverkets statistik kommer flest ansökningar om uppehållstillstånd för studerande som gäller andra stadiet från Myanmar (18%), Indien (13%), Vietnam (12%), Filippinerna (11%) och Sri Lanka (10%). Övriga stater utgör 36 procent av alla ansökningar till andra stadiet.

2.3.1 Studerande från tredjeländer i gymnasieutbildning

Enligt undervisnings- och kulturministeriets enkät till anordnare av gymnasieutbildning våren 2025 meddelade cirka 70 procent (n = 72) av alla som svarade på den att studerande från tredjeländer söker till deras gymnasieutbildning. Något under hälften av dem (n = 34) uppgav att de själva eller att de tillsammans med en samarbetspartner bedriver kommunikation eller marknadsför sig till tredjeländer i syfte att öka intresset för den utbildning de erbjuder.

En klar majoritet av de utbildningsanordnare som får ansökningar från tredjeländer (n = 60) uppgav att de studerande direkt söker till utbildning som de ordnar på eget initiativ. I svaren uppgav de att de studerande sökte sig till gymnasieutbildning till exempel via den gemensamma ansökan eller via kontinuerlig ansökan i Studieinfo, eller genom att kontakta utbildningsanordnaren direkt per e-post. Utöver ansökningar på eget initiativ hade studerande sökt sig till utbildning genom rekryteringar av studerande. Ungefär hälften av respondenterna (n = 34) uppgav att en samarbetspartner med vilken de ingått samarbetsavtal deltagit i rekryteringen av studerande i tredjeländer. Endast tre respondenter uppgav att en organisation som förmedlar studenter med vilken inget samarbetsavtal ingåtts deltagit i rekryteringen av studenter från tredjeländer.

År 2023 sökte i snitt cirka 18 studerande från tredjeländer till gymnasieutbildning och år 2025 cirka 25 studerande. Av dem som ansökt antogs i snitt fyra sökande som studerande år 2023 och fem 2024. Av dem tog lika många både emot en studieplats och började också studera vartdera året. Det var mycket sällsynt att de avbröt studierna mitt under utbildningen under de år som granskades.

De studerandes förutsättningar för att klara utbildningen bedömdes på olika sätt i fråga om sökande från tredje land. Deras förutsättningar bedömdes framför allt på basis av antingen ett språkprov, en intervju eller betyg. Tillräckliga språkkunskaper ansågs vara den allra viktigaste förutsättningen för att klara utbildningen. Också en hög motivation hos den sökande ansågs viktig.

Vanligen ordnades det ett inträdes- eller lämplighetsprov antingen i Finland, inom EU eller via nätet. Cirka en fjärdedel av respondenterna ordnade inträdes- eller lämplighetsprov på något av dessa vis 2023, och cirka en tredjedel 2024. Endast två utbildningsanordnare uppgav att de ordnat inträdes- eller lämplighetsprov på plats i tredjeländer. Språkprov eller andra språkkunskapstest ordnades oftast på webben före antagningen. År 2023 hade knappt hälften av respondenterna och 2024 drygt hälften av dem ordnat språkprov eller andra språkkunskapstest på webben. Ofta ägde testen också rum i Finland eller inom EU. År 2023 hade cirka 28 procent av respondenterna och år 2024 cirka 43 procent av dem före antagningen ordnat språkprov eller andra språkkunskapstest i Finland eller inom EU. Endast ett fåtal utbildningsanordnare uppgav att de ordnat språkkunskapstest på plats i tredjeländer.

2.3.2 Studerande från tredjeländer inom yrkesutbildningen i Finland

I den andra delen av den enkät som undervisnings- och kulturministeriet genomförde våren 2025 behandlades statsandelsfinansierad yrkesutbildning dit man kunnat söka fritt. Frågorna

gällde personer som sökt sig till Finland från tredjeländer, med undantag för studerande i uppdragsutbildning. Med studerande från tredjeländer avsågs studerande som sökt sig till yrkesutbildning i Finland i studiesyfte från länder utanför EU och EES. Enkäten gällde alltså inte personer som redan vistades i Finland när de sökte till studier.

Av dem som svarade uppgav 80% (n = 44) att studerande från tredjeländer sökt till den yrkesinriktade examensutbildning de ordnade. Av alla utbildningsanordnare som svarade uppgav dock endast 7% (n = 4) att de riktar kommunikation eller marknadsföring till tredjeländer som syftar till att öka intresset för den utbildning som de erbjuder. Av de utbildningsanordnare som bedriver marknadsföring deltog två i rekryteringen av studerande i tredjeländer via en samarbetspartner (t.ex. en agent) med vilken utbildningsanordnaren hade ett avtal om samarbete. I vissa fall kunde också en agent med vilken det inte fanns något separat samarbetsavtal delta i rekryteringen av studerande. Tre utbildningsanordnare som bedriver marknadsföring som inriktar sig på tredjeländer uppgav att enskilda studerande på eget initiativ sökt direkt till den utbildning de ordnade.

År 2023 var antalet sökande till examensutbildning från tredjeländer i snitt 61 studerande hos utbildningsanordnare som bedriver marknadsföring (n = 4) och 132 studerande år 2024. Av dem antogs cirka 39 studerande till examensutbildning både 2023 och 2024. År 2023 tog cirka 36 studerande emot en studieplats och år 2024 cirka 35 studerande. Cirka 35 studerande inledde studierna 2023 och 34 studerande 2024. Av de studerande som fått en studieplats tog alltså nästan alla emot den erbjudna studieplatsen och började slutligen studera inom examensutbildning.

Utbildningsanordnarna uppgav att lämpligheten för personer som söker sig till utbildning från tredjeländer bland annat bedöms genom inträdesprov. Inträdesproven ordnades huvudsakligen på webben. Lämpligheten för utbildningen bedömdes också med hjälp av distansintervjuer. Vid bedömningen av sökandens lämplighet ansågs tillräckliga språkkunskaper vara en särskilt viktig faktor. Majoriteten av respondenterna uppgav också att de ordnar språkprov eller andra språkkunskapstest för sökanden på webben innan dessa antas som studerande.

Enligt svaren fullföljde en tredjedel av de studerande som kom till Finland från tredjeländer för studier år 2023 och 2024 helt eller delvis i form av läroavtalsutbildning. År 2023 ordnade utbildningsanordnarna läroavtalsutbildning för i snitt 75 studerande från tredjeländer. År 2024 ordnades läroavtalsutbildning för i snitt cirka 118 studerande från tredjeländer.

I största delen av fallen ingick de ett avtal om läroavtalsutbildning med den studerande först när studierna i Finland hade framskridit. Det var också vanligt att ingå avtal direkt när den studerande anlant till Finland. I sällsynta fall ingicks avtal om läroavtalsutbildning redan innan den studerande anlant till Finland. Detta tillvägagångssätt användes i synnerhet när studerande från tredjeländer redan hade uppehållstillstånd på grund av arbete och också hade ett arbete här före ankomsten. Enligt respondenternas bedömning ändrar studerande i läroavtalsutbildning knappt alls sitt uppehållstillstånd till ett som grundar sig på arbete, med några få undantag. Hälften av respondenterna bedömde att inga studerande byter uppehållstillstånd. Sex anordnare bedömde att mellan 5 och 450 har bytt. Tre respondenter kunde inte uppskatta antalet studerande som bytt uppehållstillstånd.

2.3.3 Läsårsavgift på högskolenivå

Vid universitet och yrkeshögskolor infördes läsårsavgifter för studerande från tredjeländer fr.o.m. den 1 augusti 2017. Enligt 10 § i universitetslagen och 13 a § i yrkeshögskolelagen ska högskolan ta ut en avgift på minst 1 500 euro per läsår av studerande som antagits till en

utbildning som ges på något annat språk än finska eller svenska och som leder till lägre eller högre högskoleexamen. Universitetslagen och yrkeshögskolelagen har ändrats från och med den 1 augusti 2026 så att högskolan av en studerande som antagits till en utbildning som ges på något annat språk än finska eller svenska och som leder till lägre eller högre högskoleexamen ska ta ut en avgift per läsår som täcker kostnaderna för ordnandet av utbildningen. Högskolorna övergår alltså fr.o.m. den 1 augusti 2026 från en fast läsårsavgift till läsårsavgifter som är allmänt täckande. Övergången till heltäckande läsårsavgifter på högskolenivå kan leda till att antalet sökande till yrkesutbildningen ökar, om det inte införs bestämmelser om läsårsavgifter på andra stadiet.

Högskolorna har i tilltagande grad upptäckt att vissa av de studerande som är skyldiga att betala läsårsavgift kringgår detta genom att de, efter det att de börjat studera, skaffar sig ett annat uppehållstillstånd än uppehållstillstånd för studerande. Oftast skaffar dessa personer sig uppehållstillstånd för arbetstagare, eftersom de som vistas i landet med något annat kontinuerligt uppehållstillstånd än uppehållstillståndet för studerande för närvarande inte är skyldiga att betala läsårsavgift. Därför ska den ändrade bestämmelsen träda i kraft för högskolornas del den 1 augusti 2026, för att förhindra att studerande från tredjeländer ska undvika läsårsavgifterna genom en ändring av grunden för sitt uppehållstillstånd. Det är motiverat att föreslå en motsvarande bestämmelse för andra stadiet.

2.3.4 Läropliktslag

Den nya läropliktslagen trädde i kraft den 1 augusti 2021. Enligt 1 § i läropliktslagen är barn som har sin vanliga vistelseort i Finland läropliktiga. Ett barn anses vid tillämpningen av denna lag ha sin vanliga vistelseort i Finland om barnet har en hemkommun i Finland enligt lagen om hemkommun (201/1994). Läroplikten upphör när den läropliktige fyller 18 år eller när den läropliktige före det med godkänt resultat har avlagt en sådan examen som avses i lagen om studentexamen (502/2019) eller lagen om yrkesutbildning eller en motsvarande utbildning på Åland eller utländsk utbildning. Enligt 4 § i lagen om hemkommun ska hemkommunen och bostaden där för en person som har kommit till Finland och som bor här bestämmas enligt den lagen bland annat om han eller hon har ett i utlänningslagen (301/2004) avsett giltigt uppehållstillstånd som ger rätt till kontinuerlig eller permanent vistelse, är familjemedlem till en sådan person som har i lagen avsedd hemkommun i Finland, eller har ett i utlänningslagen avsett giltigt uppehållstillstånd som ger rätt till minst ett års tillfällig vistelse och dessutom med beaktande av förhållandena som helhet har för avsikt att stadigvarande bosätta sig i Finland. Personer som kommer till Finland för att studera på andra stadiet kommer till Finland med tillfälligt uppehållstillstånd. Enligt motiveringen till läropliktslagen (RP 173/2020 rd, s. 283) ska endast personer som betraktas som läropliktiga ha rätt till avgiftsfri utbildning.

Med beaktande av bestämmelserna i läropliktslagen kan en person som är läropliktig i Finland i regel inte heller förpliktigas att betala läsårsavgift. Det är dock motiverat att sådana minderåriga studerande som uttryckligen har kommit till Finland med uppehållstillstånd för studerande i studiesyfte i avsikt att avlägga examen på andra stadiet förpliktigas att betala läsårsavgift.

2.3.5 Finansiering av utbildning på andra stadiet

Bestämmelser om finansieringen av yrkesutbildning och gymnasieutbildning finns i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009, nedan finansieringslagen). Inom yrkesutbildningen baserar sig finansieringen på utfallet för det antal studerandeår som genomförts fr.o.m. den 1 januari 2026, avlagda studier, de studerandes övergång till arbetslivet

eller till fortsatta studier samt på responsen från de studerande och arbetslivet. Inom gymnasieutbildningen baserar sig finansieringen på antalet studerande och priserna per enhet.

För att studerande från tredjeländer som kommer till utbildning på andra stadiet inte ska omfattas av statsandelsfinansiering, är det nödvändigt att i finansieringslagen föreskriva om undantag enligt vilka dessa personer inte ska beaktas vid beräkningen av statsandelsfinansieringen.

2.3.6 Erläggande av läsårsavgifter som villkor för beviljande av uppehållstillstånd för studerande

I 7 och 7 a § i lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018, nedan forskar- och studerandelagen) föreskrivs det om förutsättningarna för beviljande av uppehållstillstånd för studier. I fråga om högskolestudier föreskrivs som villkor för beviljande av tillstånd att den som ansöker om uppehållstillstånd har antagits som studerande till utbildning som leder till högskoleexamen vid en högskola i Finland och har betalat högskolans avgifter.

Eftersom läsårsavgifter med stöd av gällande lagstiftning inte får tas ut för utbildning på andra stadiet, föreskrivs det inte heller att uttagande av läsårsavgifter är en förutsättning för beviljande av uppehållstillstånd i 7 a § 2 mom. i forskar- och studerandelagen. De enda villkor som anges i momentet är att tredjelandsmedborgaren ska ha antagits som studerande till 1) en annan läroanstalt i Finland än en högskola, om studierna leder till examen eller yrke, eller 2) till en högskola eller annan läroanstalt också för andra studier än sådana som leder till examen, om det finns grundad anledning att bevilja uppehållstillstånd.

För att den betalningsskyldighet som föreslås i denna proposition i fråga om gymnasieutbildning och yrkesutbildning ska utgöra en förutsättning för uppehållstillstånd för studerande på ett enhetligt sätt, är det nödvändigt att ändra forskar- och studerandelagen.

2.3.7 Direktivet för kombinerat tillstånd; des inverkan på målgruppen för läsårsavgifterna

Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/98/EU av den 13 december 2011 om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeland som vistas lagligen i en medlemsstat (EUT L 343, 23.12.2011) sattes i kraft genom regeringens proposition RP 139/2013 rd. Det reviderade direktivet om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd (EU) 2024/1233, som för Finlands del förutsätter smärre ändringar i lagstiftningen, ska genomföras nationellt senast den 21 maj 2026. Revideringen inverkar inte innehållsmässigt på den bedömning av direktivets inverkan i fråga om uttagande av läsårsavgifter.

Syftet med direktivet är att förenkla och förenhetliga förfarandena för inresa och vistelse för arbetstagare från tredjeland. Direktivet säkerställer att arbetstagare från tredjeland ska åtnjuta likabehandling i förhållande till medborgarna i den medlemsstat där de vistas på de områden som definieras i direktivet, till exempel inom arbetslivet, utbildning och i fråga om social trygghet. I direktivet avses med *arbetstagare från tredjeland* en tredjelandsmedborgare som har beviljats inresa på en medlemsstats territorium, lagligen vistas där och har tillstånd att arbeta inom ramen för ett anställningsförhållande i den medlemsstaten i enlighet med nationell rätt, kollektivavtal eller praxis (artikel 2.1 b). I skäl 19 i ingressen till direktivet konstateras att den definition av arbetstagare från tredjeland som fastställs i direktivet inte bör påverka tolkningen av begreppet anställningsförhållande i andra unionsrättsliga bestämmelser. I direktivets tredje

kapitel föreskrivs om rätten till likabehandling. Enligt direktivet ska arbetstagare från tredjeland åtnjuta likabehandling med medborgarna i den medlemsstat där de vistas när det gäller utbildning och yrkesutbildning (artikel 12.1 c). I det reviderade direktivet har motsvarande punkt formulerats som rätt till allmänbildande utbildning och yrkesutbildning, men ändringen har ingen betydelse för denna proposition.

Enligt artikel 1.2 påverkar direktivet inte medlemsstaternas behörighet att bevilja tredjelandsmedborgares tillträde till sina arbetsmarknader. Enligt skäl 6 i ingressen till direktivet bör bestämmelserna i direktivet inte påverka medlemsstaternas behörighet att reglera inresa inklusive omfattningen av arbetskraftsinvandringen från tredjeländer.

Eftersom betalningen av läsårsavgifterna är en förutsättning för beviljande av uppehållstillstånd för studerande enligt den nationella lagstiftningen, begränsar direktivet inte möjligheten att kräva läsårsavgifter av tredjelandsmedborgare som kommer till eller vistas i Finland för gymnasieutbildning eller yrkesutbildning eller som vistas i landet med uppehållstillstånd för studier. Detta beror på att syftet med direktivet inte är att föreskriva om villkoren för inresa eller laglig vistelse, utan om likabehandling i situationer där en person har beviljats inresa till och lagligen vistas i en medlemsstat. Det saknar betydelse om utbildningsanordnaren kräver att avgifterna betalas i sin helhet innan utbildningen inleds eller genom delbetalningar, eftersom villkoren för tillståndet ska uppfyllas under hela vistelsen. Enligt 12 § 1 mom. 1 punkten i forskar- och studerandelagen ska en studerandes uppehållstillstånd återkallas eller ansökan om förlängning avslås, om tredjelandsmedborgaren inte längre uppfyller de villkor som föreskrivs.

Rätten till likabehandling enligt artikel 12 i direktivet har begränsats till de arbetstagare från tredjeland som avses i artikel 3.1 b och c, dvs. till tredjelandsmedborgare som har beviljats inresa till en medlemsstat i andra syften än arbete i enlighet med unionsrätt eller nationell rätt, har tillstånd att arbeta och har ett uppehållstillstånd i enlighet med förordning (EG) nr 1030/2002, och tredjelandsmedborgare som har beviljats inresa till en medlemsstat för att arbeta i enlighet med unionsrätt eller nationell rätt.

Enligt direktivet får medlemsstaterna därtill begränsa tillämpningen av rätten till likabehandling när det gäller utbildning och yrkesutbildning. För det första får medlemsstaterna begränsa dess tillämpning till de arbetstagare från tredjeland som har anställning eller har haft anställning och är registrerade som arbetslösa (artikel 12.2.a. i). Rätten för tredjelandsmedborgare att åtnjuta likabehandling uppstår därmed, om medlemsstaten så önskar, inte enbart genom att arbetstagare från tredje land har beviljats rätt till arbete, utan medlemsstaten kan därtill kräva att de de facto ska ha anställning eller ha haft anställning och är registrerade som arbetslösa. Dessutom får medlemsstaterna begränsa rätten till likabehandling av tredjelandsmedborgare genom att fastställa specifika villkor i enlighet med nationell rätt för tillträde till universitetsutbildning och annan högre utbildning och till yrkesutbildning som inte är direkt kopplad till det specifika arbete som anställningen avser. (Till högskoleutbildning och utbildning som följer på utbildning på andra stadiet samt yrkesutbildning som inte är som inte är direkt kopplad till det specifika arbete som anställningen avser.) De specifika villkoren kan gälla krav på språkkunskaper och betalning av utbildningsavgifter (artikel 12.2.iv). Därmed förhindrar direktivet i allmänhet inte läsårsavgifter för yrkesutbildning. Gymnasieutbildning ingår däremot inte i undantaget. Därmed innebär direktivets minimikrav att sådana personer som är i anställningsförhållande eller som varit anställda och har registrerat sig som arbetslösa arbetssökande ska erbjudas avgiftsfri gymnasieutbildning, om inte betalningen av läsårsavgifter är ett villkor för personens lagliga vistelse i landet på det sätt som anges i ovannämnda stycke.

Sammanfattningsvis ska man vid beslut om läsårsavgifter för studerande på andra stadiet beakta de bestämmelser om rätt till likabehandling som anges i direktivet. Direktivet begränsar

uttagande av läsårsavgifter av personer för vars del betalandet av läsårsavgift inte är en förutsättning för uppehållstillstånd, och således inte gäller ifrågavarande persons tillträde till medlemsstatens territorium eller lagliga vistelse inom det. Dessa begränsningar gäller också de personer som ursprungligen kommit till landet med uppehållstillstånd för studier, men sedermera bytt till ett tillstånd på någon annan grund, eftersom betalning av läsårsavgifter i så fall inte längre utgör en grund för dessa personers lagliga vistelse i landet.

2.3.8 Rätten att få uppgifter

Enligt 23 § i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019), nedan informationshanteringslagen, kan en myndighet öppna en elektronisk förbindelse till en annan myndighet till sådan information i ett informationslager som den mottagande myndigheten har rätt att få tillgång till. Informationshanteringslagen möjliggör således i princip att anordnare av yrkesutbildning och gymnasieutbildning kan beviljas en elektronisk förbindelse till uppgifter om uppehållstillstånd, men en förutsättning är att det finns lagstadgade bestämmelser om utbildningsanordnarnas rätt att få uppgifter. Enligt lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen är en förutsättning för öppnande av en elektronisk förbindelse bl.a. att förbindelsen begränsas till endast enskilda sökningar av sådana behövliga eller nödvändiga uppgifter som är förenliga med informationsrätten och att informationens ändamål utreds i samband med sökningen.

Några rättigheter att få uppgifter som skulle lämpa sig för detta syfte finns för närvarande varken i universitetslagen, yrkeshögskolelagen eller lagen om nationella studie- och examensregister. Enligt bestämmelserna i den upphävda lagen om utlänningsregistret (1270/1997) fick uppgifter ur utlänningsregistret gällande studerandes uppehållstillstånd förr lämnas ut till läroanstalterna. I den ersättande lagen om behandling av personuppgifter i migrationsförvaltningen (615/2020), nedan migrationsförvaltningens personuppgiftslag, föreskrivs det däremot inte längre om utlämnande av uppgifter ur ärendehanteringssystemet för utlänningsärenden annat än mellan personuppgiftsansvariga. Motiveringen var att man ville slopa en så kallad dubbelriktad reglering. Utgångspunkten för informationshanteringslagen är dessutom att det i lag ska föreskrivas om rätten att få uppgifter och inte om rätten att lämna ut uppgifter. Rätten att få uppgifter ska framgå av varje myndighets egen lagstiftning.

Utbildningsanordnarna har inte inom ramen för den gällande lagstiftningen rätt att få registeruppgifter om med vilken slags uppehållstillstånd en person eller dennes familjemedlem vistas i landet, vilket är nödvändigt för att personen ska kunna genomföra den utbildning mot läsårsavgift för tredjelandsmedborgare som föreslås i denna proposition. Det har även hänt att en studerande avvikit under studiernas gång, och att utbildningsanordnaren inte känner till huruvida han eller hon beviljats uppehållstillstånd eller fått avslag på sin ansökan.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att öppna upp uppdragsutbildningen även för yrkesutbildning för medborgare i stater som tillhör Europeiska ekonomiska samarbetsområdet i syfte att tillgodose Finlands behov av kompetent arbetskraft i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpo.

Avsikten är att precisera bestämmelserna om uppdragsutbildning så att man genom avtal mellan beställarna och utbildningsanordnarna bättre ska komma överens om rättsskyddet för studerande inom yrkesutbildning som deltar i uppdragsutbildning. Ett annat mål är att ytterligare förtydliga att utbildningsanordnaren inte får ordna uppdragsutbildning om beställaren inte har ett genuint intresse för anordnandet av utbildningen och sörjer för de studerandes rättsskydd och

utbildning. Syftet är att ingripa i de problem som konstaterats i fråga om anordnandet av uppdragsutbildning.

Syftet med propositionen är att ålägga anordnare av gymnasieutbildning och yrkesutbildning en skyldighet att ta ut läsårsavgifter av studerande från tredjeländer som kommer till Finland för att studera. Det ska inte längre beviljas statsandelsfinansiering för utbildningen av dessa studerande, utan kostnaderna för utbildningen ska finansieras med de läsårsavgifter som tas ut av de studerande. Syftet med propositionen är att hantera användningen av offentliga medel och minska kommunernas betalningsbörda. I regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering har man fäst uppmärksamhet vid en jämlik fördelning av finansieringsansvaret mellan kommunerna. I motsats till högskolorna föreslås det i frågan om andra stadiet att man även ska ta ut läsårsavgifter för utbildning på våra nationalspråk. Studerande från tredjeländer som kommer till Finland studerar i regel här på våra nationalspråk. Inom gymnasieutbildningen bedriver studerande från tredjeländer enbart studier på nationalspråken. Propositionens statsfinansiella mål uppnås inte om läsårsavgifterna skulle begränsas till enbart utbildning på engelska.

Syftet med propositionen är att utvidga utbildningsanordnarnas rätt att få information om situationen och grunderna för uppehållstillstånd för personer från tredjeländer. Dessutom ska utbildningsanordnarna ha rätt att anmäla misstanke om missbruk till Migrationsverket.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

4.1.1 Uppdragsutbildning

Enligt förslaget ska bestämmelserna om uppdragsutbildning inom yrkesutbildning ändras så att även medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och personer som kan jämföras med dem framöver ska kunna delta i uppdragsutbildning. Enligt förslaget utvidgas målgruppen för uppdragsutbildning och det blir möjligt att beställa utbildningen för mångsidigare användningsändamål. Den föreslagna lösningen säkerställer att finska medborgare och medborgare i andra länder inom EU och EES samt medborgare i tredjeländer får jämlika möjligheter att delta i sådan utbildning som beställaren betalar. Enligt förslaget ska anordnaren av yrkesutbildning inte ta ut några avgifter av en studerande om den ordnar uppdragsutbildning, utan utbildningen ska även i fortsättningen i sin helhet betalas av beställaren. I propositionen föreslås det att beställaren inte ska kunna ta ut utbildningskostnader av en studerande som är medborgare i en EU- och EES-stat.

Dessutom föreslås att bestämmelserna om uppdragsutbildning inom yrkesutbildning preciseras så att man genom avtal mellan beställarna och utbildningsanordnarna ska komma mer detaljerat överens om rättigheterna och skyldigheterna för studerande inom uppdragsutbildning. Dessutom föreslås bestämmelser om utbildningsanordnarnas skyldighet att informera de studerande om deras rättigheter och skyldigheter.

Ett ytterligare mål är att förtydliga lagstiftningen så att utbildningsanordnaren kan ordna uppdragsutbildning endast när beställaren har ett klart intresse av att utbilda de studerande och det sätt på vilket anordnaren bedriver sin affärsverksamhet har konstaterats vara hållbart ur de studerandes synvinkel. Enligt lagen ska ett företag vars centrala intresse för verksamheten utgörs av de avgifter som företaget tar ut av de studerande som det förmedlar till Finland inte lämpa sig som beställare.

4.1.2 Läsårsavgifter

Vidare föreslås bestämmelser om läsårsavgifter inom gymnasieutbildning och yrkesutbildning för studerande från tredjeländer. Propositionen avses träda i kraft den 1 augusti 2026, varvid den gäller dem som inleder sina studier efter det. Propositionen gäller inte tredjelandsmedborgare som är stadigvarande bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller utbytesstuderande som kommer via etablerade program och som inte kommer att avlägga en hel examen eller hela gymnasiets lärokurs. Även personer som får tillfälligt skydd ska på samma sätt som i fråga om högskolorna lämnas utanför uttagandet av läsårsavgift. De som hör till familjen till en person som kommer till Finland från tredjeland för en längre tids arbete omfattas inte av avgiften, om denne har uppehållstillstånd i Finland innan han eller hon börjar studera här. Studerande i läropliktsåldern, dvs. studerande under 18 år, är enligt förslaget inte skyldiga att betala läsårsavgift. Personer under 18 år som har kommit till Finland med uppehållstillstånd för studerande i syfte att avlägga examen på andra stadiet är dock skyldiga att betala läsårsavgift.

Utbildningsanordnaren kan enligt förslaget i fortsättningen inte få statsandelsfinansiering för sådana studerande som ska betala läsårsavgift. Inom utbildning som är belagd med läsårsavgift är det inte fråga om verksamhet på en konkurrensutsatt marknad, såsom uppdragsutbildning, utan den läsårsavgiftsbelagda utbildningen genomförs som en del av det nationella utbildningssystemet. Enligt 28 § i lagen om yrkesutbildning och 4 § i gymnasielagen får examina eller utbildning inte ordnas i syfte att uppnå ekonomisk vinst.

4.1.3 Rätt att få och att lämna ut uppgifter

Till gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning fogas enligt förslaget bestämmelser om utbildningsanordnarnas rätt att få de uppgifter om uppehållstillstånd för sökande och studerande som de behöver samt rätten att på eget initiativ lämna ut uppgifter till Migrationsverket om sådana omständigheter som är nödvändiga för skötseln av de uppgifter som föreskrivs för Migrationsverket.

4.1.4 Läropliktslag

Läropliktslagen ändras enligt förslaget så att studerande från tredjeland som vistas i Finland i studiesyfte och således är skyldiga att betala studieavgift avgränsas från tillämpningsområdet.

4.1.5 Forskar- och studerandelagen

Det föreslås att forskar- och studerandelagen ändras så att beviljande av uppehållstillstånd för studier förutsätter att den studerande betalat de avgifter som utbildningsanordnaren bestämt.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser ur statens och kommunernas synvinkel

Regeringen beslutade i planen för de offentliga finanserna för 2026–2029 att anslaget för yrkesutbildning ska sänkas med 10 miljoner euro år 2026 och med 15 miljoner euro från och med 2027 på grund av finansieringen av läsårsavgifter för studerande från tredjeländer. Dessutom beslöt regeringen i planen för de offentliga finanserna att på grund av införandet av läsårsavgifterna minska finansieringen av gymnasieutbildningen med 2 miljoner euro 2026 och med 3 miljoner euro från och med 2027. Minskingarna hänför sig till moment 29.20.30 som gäller yrkesutbildning och moment 29.20.35 som gäller gymnasieutbildning.

Budgetanslaget för yrkesutbildning består av dels statens finansieringsandel under moment 29.20.30 och den kommunala finansieringsandel som bestäms särskilt. Enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009), nedan finansieringslagen, är kommunernas finansieringsandel vid finansiering av yrkesutbildning det belopp som fås när det i 9 § 1 mom. avsedda statliga anslaget multipliceras med talet 1,3461, men dock högst på 2025 års nivå. År 2026 tillämpas nivån för 2025 indexjusterad, och minskningen på 10 miljoner euro riktas därför i sin helhet till statens finansieringsandel. Om det inte sker någon betydande minskning i nivån på det statliga anslaget för 2027, kommer den permanenta minskningen av finansieringen i sin helhet också att gälla statens finansieringsandel.

Statsandelsfinansieringen för gymnasieutbildning under moment 29.20.35 grundar sig på en uppskattning av antalet studerande och det genomsnittliga pris per enhet som bestämts per studerande. Kommunens självfinansieringsandel av gymnasieutbildningens driftskostnader enligt finansieringslagen är 51,59 procent år 2026. På grund av införandet av läsårsavgifter beräknas det att 960 000 euro av det avdrag som görs i finansieringen av gymnasieutbildningen 2026 ska riktas till statens finansieringsandel och 1 040 000 euro till kommunernas finansieringsandel. Från och med 2027 beräknas drygt 1,4 miljoner euro av minskningen hänföra sig till statens finansieringsandel och knappt 1,6 miljoner euro till kommunernas finansieringsandel.

Finansieringen av anordnare av gymnasieutbildning bestäms enligt finansieringslagen och statsrådets förordning (1766/2009), nedan finansieringsförordningen. Statsandelen för gymnasieutbildning beviljas enligt kalkylerade grunder. Utbildningsanordnarens finansiering bestäms på basis av antalet studerande och det pris per enhet som fastställs per studerande.

Att studerande från tredjeländer som kommit för studier föreslås lämnas utanför statsandelsfinansieringen skulle dämpa det växande antalet sådana studerande, vilket i sin tur skulle minska behovet att höja kommunernas och statens betalningsandelar i fråga om statsandelsfinansieringen för gymnasieutbildning och yrkesutbildning.

I fortsättningen ska studerande från tredjeländer inte beaktas vid beviljandet av statsandelsfinansiering, och därmed skulle utbildningsanordnarna inte kunna ackumulera sin andel av den offentliga finansieringen med hjälp av dessa studerande. Utbildningsanordnarna ska enligt förslaget täcka kostnaderna för de utländska studerande med de läsårsavgifter som tas ut av de studerande, och den offentliga finansieringen riktas därigenom tydligare till den inhemska marknaden för utbildning av i landet stadigvarande bosatta personer. I fråga om gymnasieutbildningen minskar den föreslagna reformen kommunernas och statens växande betalningsandel till följd av studerande från tredjeländer. Inom yrkesutbildningen innebär den föreslagna reformen att budgetanslag riktas till utbildningsbehoven hos den befolkning som har sin vanliga vistelse i landet. Att locka utländska experter till Finland har länge varit en målsättning. Den föreslagna läsårsavgift som ska kompensera dessa kostnader minskar risken för att offentliga medel används för personer som eventuellt inte kommer att stanna kvar eller få sysselsättning i landet.

4.2.2 Konsekvenser för anordnare av yrkesutbildning

Ändringar som gäller uppdragsutbildning

I propositionen föreslås ändringar i bestämmelserna om uppdragsutbildning inom yrkesutbildning. I propositionen föreslås preciseringar i fråga om utbildningsanordnarnas skyldigheter vid anordnandet av uppdragsutbildning. I fortsättningen föreslås utbildningsanordnarna inte ha möjlighet att sälja uppdragsutbildning till beställaren, vars roll är

att sammanställa grupper för uppdragsutbildning med utgångspunkt i enskilda studerande. Utbildningsanordnaren ska säkerställa att beställaren själv har ett intresse av att köpa uppdragsutbildning och att beställaren även är den som betalar utbildningen. I fortsättningen får ett bolag som bildats av en kommun eller samkommun inte heller vara beställare av uppdragsutbildning, om bolaget inte har ett genuint intresse av att skaffa uppdragsutbildning för en viss grupp av studerande.

Den föreslagna ändringen om att öppna upp uppdragsutbildningen för medborgare inom EU och EES minskar utbildningsanordnarnas arbetsbörda, eftersom utbildningsanordnaren inte längre behöver kontrollera om deltagarna i uppdragsutbildningen är personer från tredjeland på det sätt som avses i lagen. Utbildningsanordnaren behöver inte heller utreda deltagarnas eventuella släktskapsförhållanden till medborgare i EU- och EES-stater, såsom förutsatts i den gällande lagstiftningen. Den föreslagna ändringen gör det också möjligt för utbildningsanordnare att ordna uppdragsutbildning för företagets behov inom sitt verksamhetsområde. Den föreslagna ändringen gör det också möjligt att sälja uppdragsutbildning till Åland.

Enligt förslaget ska det även i fortsättningen vara frivilligt för utbildningsanordnare att ordna uppdragsutbildning, och de ska själva avgöra om de vill göra det. Ordandet av uppdragsutbildning ska inte heller framöver få försvaga den examensutbildning som utbildningsanordnaren erbjuder, så utbildningsanordnaren ska se till att det finns tillräckligt stora resurser och tillräckligt med personal för uppdragsutbildningen. Förslagen har således inga konsekvenser som inverkar negativt på vare sig skötseln av utbildningsanordnarnas grundläggande uppdrag eller på undervisningens och övriga tjänsters kvalitet.

Ordandet av uppdragsutbildning kan utvidga utbildningsanordnarens finansieringsbas. Därmed möjliggörs mer omfattande resurser än den finansiering för yrkesutbildning som undervisnings- och kulturministeriet beviljar för utbildningsanordnarens egentliga verksamhet, inklusive examensutbildning, utbildning som handleder för examensutbildning samt investeringar i behövliga lärmiljöer.

Läsårsavgifter

I propositionen föreslås läsårsavgifter för studerande från tredjeländer. Finansieringen av yrkesutbildningen sker över statsbudgeten och är proportionell. Undervisnings- och kulturministeriet beviljar utbildningsanordnaren finansiering på basis av utbildningsanordnarens prestationer under granskningsperioden på 24 månader i enlighet med den finansieringsmodell som träder i kraft den 1 januari 2026. Den finansiering som en enskild utbildningsanordnare får är avhängig av övriga utbildningsanordnarens prestationer i fråga om varje enskild indikator i finansieringsmodellen. Om finansieringen för en utbildningsanordnare ökar, förutsätter det överföring av finansiering mellan utbildningsanordnarna i enlighet med finansieringsmodellen.

De föreslagna ändringarna påverkar inte ställningen för de utbildningsanordnare som inte ordnat uppdragsutbildning. Införandet av läsårsavgifter skulle få en positiv inverkan på de utbildningsanordnare som inte har antagit tredjelandsmedborgare som studerande. När dessa studerande inte längre omfattas av statsandelsfinansiering, riktas finansieringen i enlighet med finansieringsmodellen till yrkesutbildning av den i landet stadigvarande bosatta befolkningen. Möjligheten att ordna uppdragsutbildning för EU- och EES-medborgare och möjligheten att ta ut läsårsavgifter kan också minska behovet av att ordna uppdragsutbildning via dotter- eller delägarbolag, vilket innebär att ordandet av verksamheten förenklas.

Uttaget av de föreslagna läsårsavgifterna ökar i någon mån utbildningsanordnarnas arbetsbörda. I fråga om utländska studerande ska utbildningsanordnarna utreda huruvida den studerande är skyldig att betala läsårsavgift eller är befriad från den. Det lättaste sättet att utreda betalningsskyldigheten är att kontrollera den studerandes uppehållstillståndskort. I vissa situationer förutsätter utredningen att den studerandes och anknytningspersonens uppehållstillståndshistoria kontrolleras hos Migrationsverket. Dessutom ska utbildningsanordnaren ta ut avgifter och följa upp att endast sådana studerande som är betalningsskyldiga och som betalat läsårsavgiften deltar i undervisningen.

Läroavtalsutbildningen bedöms öka något, eftersom personer som deltar i läroavtalsutbildning med arbetsrelaterat uppehållstillstånd enligt förslaget inte kommer att vara skyldiga att betala någon läsårsavgift. Utbildningsanordnarna orsakas inget administrativt arbete i anslutning till uttagandet av läsårsavgifter även i det fall avtalen om läroavtalsutbildning ökar i antal. Det är möjligt att göra ingåendet av avtal smidigare, till exempel genom att avtala om läroavtalsutbildning direkt med den studerandes faktiska arbetsgivare i stället för med den arbetsgivare som hyrt in den studerande. Anlitandet av inhyrda arbetstagare är vanligt särskilt inom social- och hälsovården. Därmed kan man direkt avtala med den faktiska arbetsgivaren och arbetsplatsen om säkerställande av förutsättningarna för läroavtalsutbildningen, utarbetandet och uppdateringen av en personlig utvecklingsplan för kunnandet för den studerande samt eventuella ändringar i läroavtalet eller avtalet om ordnande av läroavtalsutbildning, och slipper göra det via en inhyrd arbetsgivare som endast fungerar som arbetsgivare formellt sett.

Bestämmelser som gäller utbyte av uppgifter

I propositionen föreslås det att utbildningsanordnarna för insamling av läsårsavgifter ska få rätt till vissa av Migrationsverkets uppgifter om tredjelandsmedborgares vistelse i Finland. Utredningar gällande sökandes och studerandes uppehållstillståndsuppgifter skulle öka utbildningsanordnarnas arbetsmängd något. När de uppgifter som behövs utreds kommer man i så stor utsträckning som möjligt att utnyttja automatisering.

Ändringar av läropliktslagen

Det föreslås att läropliktslagens tillämpningsområde ändras så att tredjelandsmedborgare som vistas i landet för studier inte ska vara läropliktiga, och därmed inte heller berättigade till avgiftsfri utbildning. Utbildningsanordnarna ska utreda uppehållstillståndsstus för den som kommer från ett tredjeland. När det gäller personer som redan vistas i Finland är det lättast att utreda skyldigheten att betala läsårsavgift genom att kontrollera den studerandes uppehållstillståndskort.

4.2.3 Konsekvenser för anordnare av gymnasieutbildning

I propositionen föreslås läsårsavgifter för studerande från tredjeländer. Propositionen bedöms inte ha några betydande konsekvenser för de anordnare av gymnasieutbildning som knappt har några studerande alls från tredjeländer. Däremot kan propositionen ha betydande konsekvenser för de anordnare av gymnasieutbildning för vars del en betydande del av de studerande för närvarande består av studerande från tredjeländer. Dessa kommuner är ofta belägna i glesbygden eller i områden med lågt invånarantal.

Antalet studerande från tredjeländer varierar från gymnasium till gymnasium. I enskilda gymnasier kan antalet uppgå till upp till 60–70 procent av samtliga studerande. Konsekvenserna för en sådan utbildningsanordnare kan vara betydande, om utbildningsanordnaren efter

införandet av läsårsavgifter inte får några studerande som är betalningsskyldiga studerande. Det bör dock noteras att rekryteringen av gymnasieelever från tredjeländer med ett undantag är ett nytt fenomen, som uppstått på 2020-talet.

Enligt undervisnings- och kulturministeriets enkät meddelade 72 av de anordnare av gymnasieutbildning som besvarade enkäten att de hade studerande från tredjeländer. Av dem uppgav 34 att de marknadsför sin utbildning i tredjeländer. Enligt enkäten antogs i snitt fyra sådana sökande år 2023 och fem 2024. Enligt statistik från Migrationsverket har det för avläggande av studentexamen beviljats minst 289 första uppehållstillstånd år 2023 och minst 302 uppehållstillstånd år 2024. Utifrån dessa uppgifter kan man grovt uppskatta att det i Finland finns cirka 1 000 tredjelandsmedborgare som avlägger gymnasiestudier.

Finansieringen av anordnare av gymnasieutbildning kommer i fortsättningen att vara statsandelsfinansiering, som påverkas av priset per enhet per utbildningsanordnare och antalet studerande samt intäkterna från läsårsavgifter, om utbildningsanordnaren har studerande från tredjeländer. Eftersom studerande som är betalningsskyldiga inte får uppges som grund för statsandelsfinansieringen, ska de inte heller beaktas när priset per enhet per utbildningsanordnare bestäms. Om detta innebär att antalet studerande som omfattas av utbildningsanordnarens statsandelsfinansiering minskar, innebär det att priset per enhet höjs för sådana utbildningsanordnare vars studerandeantal är mindre än 200.

Studerande som är skyldiga att betala läsårsavgift år ska inte anges som grund för statsandelsfinansieringen. Om de läsårsavgifter som utbildningsanordnaren beslutar om blir mindre än statsandelsfinansieringen för motsvarande utbildning, innebär det enligt förslaget att utbildningsanordnarens totala finansiering minskar. På motsvarande sätt ökar den totala finansieringen till anordnaren av gymnasieutbildning enligt den föreslagna modellen, om de läsårsavgifter som utbildningsanordnaren fastslår är större än statsandelsfinansieringen för utbildningen i fråga. Det bör dock beaktas att gymnasieutbildning enligt gymnasielagen inte får ordnas i syfte att uppnå ekonomisk vinst. Avsikten är att när utbildningsanordnaren fattar beslut om läsårsavgiftens storlek, ska kostnaderna för anordnandet av läsårsavgiftsbelagd utbildning beaktas. Den totala finansieringen till anordnare av gymnasieutbildning vars studerandeantal beror på antalet utländska studerande kan komma att minska, också om antalet sökande till utbildning från utlandet minskar. För närvarande ingår studerande från tredjeländer i grunden för statsandelsfinansieringen ända tills studierna slutförts.

Att internationella studerande söker till gymnasieutbildning här är ett nytt fenomen och deras andel av samtliga studerande i gymnasieutbildning är litet, även om antalet sökande har ökat. För finansieringen av enskilda utbildningsanordnare har studerande från tredjeländer kunnat ha en avsevärd effekt på utbildningsanordnarens ekonomi på grund av statsandelsfinansieringen för gymnasieutbildning, som baserar sig på antalet studerande. På motsvarande sätt har detta medfört kalkylerade kostnader för alla kommuner som gemensamt deltar i den kommunala finansieringsandelen av statsandelen för gymnasieutbildning.

För att säkerställa den regionala livskraften, gymnasieutbildningens tillgänglighet och mångsidigheten inom den grundläggande utbildningen har det föreslagits att utbildningen av utländska studerande i den finländska gymnasieutbildningen bör stödjas med offentliga medel och att denna verksamhet bör möjliggöras även i fortsättningen. Unga som är bosatta på mindre orter och i mer avlägsna områden ska ha rätt till gymnasieutbildning för att medborgarnas kulturella rättigheter ska kunna tryggas i hela landet. Bestämmelserna om finansiering av små gymnasier med lågt studerandeantal ändrades i december 2024 då riksdagen godkände en ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet som påverkar på gymnasieutbildningens finansieringsgrunder. Genom ändringen stärktes den finansiella

ställningen för utbildningsanordnare med det minsta antalet studerande i glesbygder. Antalet studerande påverkar på priset per enhet för gymnasieutbildning så att priset per enhet stiger då antalet studerande minskar. Genom detta finansieringssätt strävar man efter att trygga gymnasier i glesbygder, där antalet studerande är litet.

Det är frivilligt för kommunerna att ordna gymnasieutbildning, och rätten att ordna gymnasieutbildning grundar sig på ett av undervisnings- och kulturministeriet beviljat tillstånd att ordna utbildning. Däremot är kommunen skyldig att ordna förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen finansieras huvudsakligen inom ramen för statsandelarna för kommunal basservice, och är inte skolspecifik. Den huvudsakliga faktorn vid beräkningen av statsandelen är kommunens invånarantal och åldersstruktur. Statsandelarna för basservice innehåller också kalkylerade kriterier där kommunen får finansiering bl.a. på basis av befolkningstäthet, långa avstånd eller skärgårdskaraktär. Den slutliga statsandelen till kommunen utjämnas på basis av skatteintäkterna så att de kommuner som klarar sig bra i skatteutfallet betalar en del av sina kalkylerade statsandelar till dem som klarar sig sämre.

I små kommuner där det utöver grundläggande utbildning också ordnas gymnasieutbildning är det ofta ändamålsenligt att samma ämneslärare undervisar både inom den grundläggande utbildningen och i gymnasiet. På detta sätt garanteras lärarna ett tillräckligt antal arbetstimmar och möjliggörs ett mångsidigare utbildningsutbud för elever och studerande. Undervisnings- och kulturministeriet utredde med hjälp av data ur olika register, särskilt inkomstregistret, antalet lärare i Finland som undervisar både i årskurs 7-9 och gymnasiet. I slutet av 2022 arbetade cirka 900 lärare både i årskurs 7-9 och gymnasiet. Detta motsvarar cirka fyra procent av alla lärare i årskurs 7-9 och gymnasiet. Sannolikheten för att en lärare undervisar på båda utbildningsstadierna är större på mindre orter och i landsbygdskommuner. Identifieringen av målgruppen utifrån de data ur olika register som anlitas är inte nödvändigtvis helt tillförlitlig, och beror på kommunernas bokförings- och lönebetalningspraxis samt på hur arbetet organiserats. Om gymnasieutbildningen i vissa kommuner minskar eller upphör helt och hållet, kommer detta även att påverka lärarnas arbetsläge i dessa kommuner inom den grundläggande utbildningen. Det är dock möjligt att utveckla samarbetet mellan läroanstalter i olika kommuner till exempel i fråga om hur undervisningspersonalens arbetsinsats fördelas mellan dem.

Även om tryggheten av mångsidigheten inom den grundläggande utbildningen och förbättringen av regionernas livskraft är viktiga mål för kommunerna, bör målet eftersträvas på andra sätt än genom att öka antalet studerande inom gymnasieutbildningen med barn som tas hit från tredjeländer. Dessa barn anländer i regel utan föräldrar eller någon annan lagenlig vårdnadshavare, varvid tillgodoseendet av barnens rättigheter och intressen beror på utomstående faktorer, vilket kan utsätta barnet för situationer som är skadliga för dess utveckling. Frågan behandlas mer ingående i avsnitt 4.2.10 Konsekvenser för barn och läropliktiga.

Förslaget om läsårsavgifter kan ha konsekvenser för barn och läropliktiga som studerar inom den grundläggande utbildningen eller gymnasieutbildningen i små och glesbygdskommuner, om antalet studerande i kommunerna minskar och kommunerna därför beslutar att minska utbudet av läroämnen. Med tanke på tillgodoseendet av de kulturella rättigheterna för i Finland bosatta barn kan det dock inte anses vara rekommendabelt att utöka antalet studerande i gymnasieutbildning med barn från tredjeländer i stor skala.

Undervisnings- och kulturministeriet har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till hur man kan möta de nuvarande och framtida utmaningarna med befolkningsutvecklingen inom ordnandet av grundläggande utbildning. Arbetsgruppens

mandattid är 1.3.2024–31.12.2025. Arbetsgruppen har till uppgift att utifrån regeringsprogrammet utarbeta en strategisk syn på i vilken riktning ordnandet av den grundläggande utbildningen ska utvecklas i syfte att stärka tillgodoseendet av barnets rättigheter. Arbetsgruppen ska utarbeta förslag till hur man kan stärka samarbetet mellan utbildningsanordnarna, säkerställa utbildningens tillgänglighet, införa kriterier för ordnandet av grundläggande utbildning, förnya kvalitetskriterierna för den grundläggande utbildningen, utveckla det kunskapsunderlag som behövs samt genomföra andra nödvändiga reformer. Arbetsgruppen bereder också ett förslag till utveckling av utbildningssystemet, lagstiftningen och finansieringen för att svara på de utmaningar som befolkningsutvecklingen medför. Arbetsgruppen har dessutom till uppgift att i enlighet med regeringsprogrammet göra en noggrant avgränsad bedömning av möjligheterna att utnyttja distansundervisning inom den grundläggande utbildningen, t.ex. i undervisningen i valfria språk, samt i fråga om andra innovativa sätt att ordna grundläggande utbildning med beaktande av barnets rättigheter och företräde för barnets bästa.

Utgående av de föreslagna läsårsavgifterna ökar i någon mån utbildningsanordnarnas arbetsbörda. Utbildningsanordnarna ska i fråga om utländska studerande utreda om den studerande är skyldig att betala läsårsavgift. Största delen av de studerande från tredjeländer som studerar i gymnasieutbildning söker sig till Finland direkt från utlandet, varvid utredningen av deras skyldighet att betala läsårsavgift inte kräver någon arbetsinsats av utbildningsanordnaren om situationen klart framgår via rådande omständigheter. När det gäller personer som redan vistas i Finland är det lättast att utreda skyldigheten att betala läsårsavgift genom att kontrollera den studerandes uppehållstillståndskort. Utbildningsanordnaren ska dessutom ta ut läsårsavgifter av sådana studerande som är skyldiga att betala läsårsavgift samt följa upp att enbart sådana studerande som är skyldiga att betala läsårsavgift och som betalat sina läsårsavgifter deltar i undervisningen.

I propositionen föreslås det att utbildningsanordnarna för insamling av läsårsavgifter ska få rätt till vissa av Migrationsverkets uppgifter om tredjelandsmedborgares vistelse i Finland. Utredningar gällande sökandes och studerandes uppehållstillståndsuppgifter skulle öka utbildningsanordnarnas arbetsmängd något. När de uppgifter som behövs utreds kommer man i så stor utsträckning som möjligt att utnyttja automatisering.

Det föreslås att läropliktslagens tillämpningsområde ändras så att tredjelandsmedborgare som vistas i landet för studier inte ska vara läropliktiga, och därmed inte heller berättigade till avgiftsfri utbildning. Utbildningsanordnarna ska utreda de studerandes status gällande uppehållstillståndet för dem som kommer från ett tredjeland, vilket kan medföra något mer arbete för utbildningsanordnaren. När det gäller personer som redan vistas i Finland är det lättast att utreda skyldigheten att betala läsårsavgift genom att kontrollera den studerandes uppehållstillståndskort.

4.2.4 Konsekvenser för andra myndigheter

Migrationsverket ska enligt förslaget sörja för utvecklingen av de informationssystemen som behövs i anslutning till utbildningsanordnarnas rätt att få uppgifter för att utreda de studerandes uppehållstillståndshistoria och uppehållstillståndsuppgifter. Längre fram kommer begäran om uppgifter att automatiseras, och då överförs de uppgifter som behövs till utbildningsanordnarna utan att involvera något manuellt arbetsmoment vid Migrationsverket. Utvecklingen av Migrationsverkets informationssystem i fråga om utredning av de studerandes uppehållstillståndshistoria och uppehållstillståndsuppgifter täcks inom ramen för budgetanslaget för Migrationsverket. Utbildningsanordnarens skyldighet att lämna ut uppgifter till Migrationsverket ska enligt förslaget inte genomföras med hjälp av en elektronisk

anslutning, utan utbildningsanordnarna ska lämna uppgifterna till Migrationsverket till exempel via skyddad e-post. Därmed föranleder lämnandet av sådana uppgifter inga kostnader som gäller själva datasystemet. Handläggandet av de uppgifter utbildningsanordnarna lämnar kan ge upphov till extra arbete vid Migrationsverket, men största delen av dessa uppgifter skulle i vilket fall som helst leda till prövning av uppehållstillstånd i samband med efterkontrollen av tillstånd.

Utbildningsstyrelsen ska i fortsättningen ta fram kostnadskalkyler till stöd för beräkningen av läsårsavgifterna för anordnare av yrkesutbildning. Ökningen av arbetsmängden bedöms dock bli liten, eftersom Utbildningsstyrelsen regelbundet följer upp kostnaderna för yrkesutbildningen. Ändringen av läsårsavgifterna förutsätter också omfattande information från Utbildningsstyrelsen i tjänsten Studieinfo, vilket i någon mån innebär arbete för Utbildningsstyrelsen.

4.2.5 Konsekvenser för näringar och företag

Den föreslagna ändringen om att öppna upp uppdragsutbildning för EU- och EES-medborgare gör det möjligt för arbetsgivarna att utveckla kompetensen hos den egna arbetskraften och har positiva konsekvenser för tillgången på kompetent arbetskraft. Detta ökar arbetsgivarens möjligheter att utbilda personalen vid omställningar och att skaffa kompetent arbetskraft. Därmed får arbetsgivaren möjlighet att svara på strukturomvandlingar genom att uppdatera och utveckla personalens kompetens. Den föreslagna ändringen främjar också en höjning av utbildningsnivån nationellt och stöder kontinuerligt lärande. Dessutom förbättrar det tillgången till yrkesutbildning. Utbildningsanordnarna får ett ekonomiskt incitament att intensifiera samarbetet med arbetsgivarna inom sitt verksamhetsområde.

Den föreslagna lagändringen kan bedömas öka den examensinriktade utbildning som bekostas av arbetsgivarna, i synnerhet i situationer där arbetstagarna behöver utbildas för nya uppgifter. Sådan utbildning har i nuläget inte genomförts om arbetstagaren har varit medborgare i en stat som tillhör EU och EES. Uppdragsutbildningen möjliggör kompetensutveckling som utgår från företagets och andra sammanslutningars behov också i fråga om yrkesexamina och examensdelar.

4.2.6 Konsekvenser för sysselsättningen

I propositionen föreslås det att uppdragsutbildningen för yrkesutbildning utvidgas så att också medborgare i stater inom EU och EES kan delta i uppdragsutbildning som en del av en grupp. Ändringen bedöms ha positiva konsekvenser för sysselsättningen, eftersom företagen kan köpa de utbildningar som de behöver för sina anställda på det sätt som de kommer överens om med utbildningsanordnaren.

I propositionen föreslås läsårsavgifter för studerande från stater som tillhör EU och EES. Inom yrkesutbildningen är studerande som kommer till läroavtalsutbildning med uppehållstillstånd på grund av arbete inte skyldiga att betala läsårsavgifter, och för dem som övergår till läroavtalsutbildning eller som delvis avlägger examensstudier med läroavtal kan avgifterna i enlighet med utbildningsanordnarens beslut vara något lägre än inom undervisning i andra lärmiljöer. Många som ska genomgå en läroavtalsutbildning kommer till Finland med uppehållstillstånd för arbetstagare, om läroavtalsutbildningen tidsmässigt utgör minst hälften av examen, och i annat fall med uppehållstillstånd för studier. Den föreslagna lösningen bedöms eventuellt öka läroavtalsutbildningen inom branscher där det råder brist på arbetskraft. Dessutom bedöms förslaget öka inriktningen av utbildningsutbudet till branscher där det råder brist på arbetskraft, vilket förbättrar de utexaminerades placering på arbetsmarknaden i Finland efter studierna. Antalet studerande från EU- och EES-stater beräknas minska inom de branscher

där det är svårt att få jobb eller där man inte beviljas uppehållstillstånd för arbetstagare efter en prövning av tillgången på arbetskraft.

Det är inte möjligt att göra tillförlitliga prognoser angående huruvida personer i gymnasieutbildning som framför allt kommit till Finland som minderåriga stannar kvar till exempel för fortsatta studier eller sysselsättning efter studierna. Syftet med gymnasieutbildningen är i regel att övergå till studier på högskolenivå. Övergången till arbetslivet sker först efter högskolestudierna. Det är inte möjligt att på förhand förutse om de studerande stannar kvar i Finland för att bedriva högskolestudier eller inte. Det är inte heller möjligt att på förhand förutse om de studerande kommer att sysselsättas i Finland efter eventuella högskolestudier eller inte. En finsk studentexamen är uppskattad också utanför Finlands gränser, och möjliggör fortsatta studier också på andra håll i Europa och i världen och möjliggör arbete också utanför Finland.

4.2.7 Konsekvenser för sökande och studerande

I propositionen föreslås det att uppdragsutbildningen för yrkesutbildning utvidgas så att också medborgare i stater inom EU och EES kan delta i uppdragsutbildning som en del av en grupp. Att i enlighet med förslaget öppna upp möjligheten till uppdragsutbildning också för medborgare i stater som tillhör EU och EES ger finländska, europeiska och s.k. tredjelandsmedborgare möjligheter att på lika villkor delta i uppdragsutbildning som beställaren betalar. Förslaget innebär inte att ställningen för dem som studerar inom utbildningsanordnarnas övriga avgiftsfria examensutbildning skulle försämrats. Av medborgare i stater som tillhör EU- eller EES-länder eller av sådana medborgare i en stat som tillhör EU eller EES som är stadigvarande bosatta i Finland, får man enligt förslaget inte ta ut avgifter för deltagande i uppdragsutbildning.

Vidare konstateras att bestämmelserna om uppdragsutbildning inom yrkesutbildning ska ändras, så att man genom avtal mellan beställarna och utbildningsanordnarna bättre än hittills kommer överens om rättigheterna och skyldigheterna för studerande inom uppdragsutbildning. Dessutom ingår bestämmelser om utbildningsanordnarnas skyldighet att informera de studerande om deras rättigheter och skyldigheter. Ändringsförslaget ska förbättra rättsskyddet för studerande i uppdragsutbildning och minska risken för missbruk.

I propositionen föreslås läsårsavgifter för studerande som kommer från tredjeländer för att studera på andra stadiet. De föreslagna läsårsavgifterna ökar kostnaderna för studerande från tredjeländer, eftersom studierna på andra stadiet tidigare har varit avgiftsfria också för personer från tredjeländ.

De föreslagna läsårsavgifterna innebär att alla studerande som kommer till Finland från tredjeländer för att studera särskilt inom yrkesutbildningen försätts i jämlik ställning i fråga om avgifter för utbildningen. Nu har en del av dem som antas som studerande haft möjlighet att komma till Finland för avgiftsfri utbildning som finansieras med statsandelar, medan andra har varit tvungna att betala för utbildningen, om de deltagit i uppdragsutbildning. Det har varit svårt för de studerande att förstå varför en del studerande studerar inom ramen för avgiftsfri utbildning, medan andra måste betala för att få delta i uppdragsutbildning.

Propositionen om läsårsavgifter har inga konsekvenser för medborgare från tredjeländer som studerar i gymnasieutbildning eller yrkesutbildning och stadigvarande är bosatta i Finland. Propositionen har inte heller några konsekvenser för medborgare i tredjeländer som inlett sina studier före lagens ikraftträdande. Förslaget gäller inte medborgare från tredjeländer som är

stadigvarande bosatta i Finland. Propositionen gäller dem som inleder sina studier efter det att den föreslagna regleringen har trätt i kraft.

I propositionen föreslås det att Migrationsverket och utbildningsanordnarna på andra stadiet ska få rätt att utbyta information med varandra. Ändringen i fråga om utbildningsanordnarens rätt att få uppgifter påverkar de studerandes dataskydd och integritetsskydd så att den studerande inte har möjlighet att hindra utbildningsanordnaren från att få behövliga uppgifter av Migrationsverket, eftersom uppgifterna behandlas med stöd av lag. De uppgifter som lämnas ut ska endast innehålla uppgifter om giltighetstiden för, grunden för och arten av det dokument som styrker uppehållsrätten, inte uppgifter i ansökningshandlingarna eller motiveringen till ifrågavarande beslut. Uppgifter kan fås endast för bedömning av skyldigheten att betala läsårsavgift och för anordnande av utbildning. Upphållstillståndets historia gällande den studerandes anknytningsperson behöver granskas i de situationer där uppehållstillståndet i fråga ligger till grund för den studerandes läsårsavgiftsfrihet. Om den studerandes anknytningsperson inte vill att hans eller hennes uppehållstillståndets historia granskas, kan den studerande låta bli att ansöka om befrielse från läsårsavgift. De föreslagna bestämmelserna tryggar kraven på skydd för den studerandes och anknytningspersonens personuppgifter på det sätt som dataskyddsförordningen förutsätter, liksom också kravet på integritetsskydd.

4.2.8 Konsekvenser för antalet utländska studerande och arbetstagare

I propositionen föreslås läsårsavgifter för studerande som kommer från tredjeländer för att studera på andra stadiet. Skyldigheten att betala läsårsavgift bedöms minska viljan att studera i Finland bland studerande från tredjeländer. Minskningen kan dock kompenseras till exempel genom att införa regionala stipendiearrangemang. Effekten bedöms bli större inom gymnasieutbildningen. De som börjar där kommer i regel till Finland som minderåriga, och i tredjeländer har utbildningen uttryckligen marknadsförts som avgiftsfri. Runtom i världen är det vanligt att internationella studerande och även det egna landets medborgare måste betala för utbildning på andra stadiet.

Det har framförts argument enligt vilka personer från tredjeländer inte längre kommer att söka sig till Finland för gymnasieutbildning om den blir avgiftsbelagd, utan att de i stället kommer att söka sig till andra länder. Finlands svaghet i konkurrenssituationer är det finskspråkiga utbildningsutbudet, som förutsätter att man lär sig språket. I många s.k. konkurrentländer lär utbildningsutbudet vara på engelska. Förutom avgiftsfriheten sker emellertid inga förändringar i fråga om det som lyfts fram som vårt lands trumfkort; vare sig i fråga om utbildningens kvalitet eller olika aspekter på tillvaron i Finland.

Vid högskolorna började man ta ut en läsårsavgift av studerande som påbörjat studierna efter den 1 augusti 2017. I slutrapporten från arbetsgruppen för uppföljning och utvärdering av ibruktagandet av läsårsavgifter vid högskolorna (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:3) konstateras det att införandet av läsårsavgifter inte har haft långvariga negativa konsekvenser för internationaliseringen av högskolorna eller för viljan hos studerande från tredjeländer att studera vid finländska högskolor. Även om antalet utländska studerande sjönk omedelbart efter införandet av avgifterna, har antalet sökande och nya studerande snabbt vänt uppåt. Således har det inte uppstått någon permanent nedgång i antalet internationella studerande. Finlands rykte som ett land med högklassig utbildning är fortfarande en viktig attraktionsfaktor. Närmare uppgifter om hur högskolornas heltäckande läsårsavgifter, som kommer att träda i kraft den 1 augusti 2026, kommer att inverka på antalet studerande finns ännu inte. Enligt Migrationsverkets statistik har antalet ansökningar om uppehållstillstånd för studerande ökat med sammanlagt tio procent från år 2023 till år 2024.

Inom yrkesutbildningen bedöms inverkan på antalet studerande bli mindre, särskilt inom branscher där det råder brist på kompetent arbetskraft. Utlänningar söker till sådan yrkesutbildning för att studera i läroavtalsutbildning, för vilken de beviljats uppehållstillstånd för arbetstagare, och i det fallet är den studerande inte skyldig att betala läsårsavgift. Yrkesutbildning ordnas för närvarande som uppdragsutbildning, vilken är avgiftsbelagd, så det finns redan för närvarande personer som är villiga att betala för att få sin yrkesutbildning i Finland.

4.2.9 Konsekvenser för barn och läropliktiga

I denna proposition föreslås läsårsavgifter för studerande på andra stadiet som kommer från tredjeländer. Förslaget gäller också minderåriga läropliktiga som kommit till Finland i studiesyfte. I fortsättningen ska medborgare från tredjeländer som kommit till Finland för studier vara skyldiga att betala läsårsavgift oberoende av ålder. Däremot gäller propositionen inte sådana minderåriga läropliktiga som kommit till Finland till exempel på grund av familjeband, oavsett grunden för anknytningspersonens uppehållstillstånd. Därmed omfattas inte sådana i läropliktslagen avsedda minderåriga och barn som fått hemkommun av skyldigheten att betala läsårsavgift vilken gäller personer som kommit till Finland för att studera inom yrkesutbildning.

Artikel 3.1 i FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS 60/1991) förpliktar till att prioritera barnets bästa i allt beslutsfattande och all verksamhet som rör barn. Enligt artikel 3.2 åtar sig konventionsstaterna att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet. Konventionen förpliktar staten att aktivt både främja tillgodoseendet av barnens rättigheter och skydda barnen mot kränkningar av deras rättigheter. Principen om barnets bästa ska på behörigt sätt beaktas i lagstiftningen, förvaltningen samt i alla beslut och all verksamhet som gäller barn och påverkar barn. Enligt den nationella lagstiftningen ska enligt 2 § i gymnasielagen och likaledes enligt 2 § i lagen om yrkesutbildning barnets bästa i första hand beaktas vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om utbildning för studerande som inte fyllt 18 år.

Finland har genom flera konventioner förbundit sig att förebygga och bekämpa människohandel och olika former av detta. De viktigaste är Europeiska unionens rambeslut om bekämpande av människohandel (rådets rambeslut 2002/629/RIF av den 19 juli 2002) om bekämpande av människohandel och tilläggsprotokollet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn, till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FördrS 70–71/2006) samt Europarådets konvention om bekämpande av människohandel (FördrS 44/2012). Människohandel är en straffbar gärning enligt 25 kap. 3 § i strafflagen (39/1889). Definitionen av människohandel i bestämmelsen innehåller tre delområden: olika gärningssätt, de metoder som använts vid gärningen och syftet med gärningen. Som gärningssätt anses att utöva makt över någon eller rekrytera, överlåta, transportera, ta emot eller inhysa någon. De metoder som används är bl.a. att utnyttja någon annans beroendeställning eller skyddslösa läge. Detta bör göras i syfte att göra personen till föremål för sexuellt utnyttjande eller andra förhållanden som kränker människovärdet. Offrets beroendeställning till förövaren kan utöver familje- eller släktskapsband också bero på bland annat en relation där offret är anställd av, hyresgäst hos eller i skuld till denne, eller kan sammanhålla med offrets vistelse på en institution. Ett förhållande där offret är beroende av förövaren kan uppstå på flera olika sätt, till exempel genom att den som utsätts för människohandel tvingas ge ifrån sig sitt pass eller någon annan viktig handling. En person kan vara i ett skyddslöst läge till exempel på grund av en utsatt ekonomisk belägenhet, sin unga ålder eller för att han eller hon är på flykt. Diskrimineringsombudsmannen

har i en utredning som publicerades 2024 flera gånger betonat att man vid tolkningen av rekvisit för människohandel på grund av barns särskilda behov av skydd i högre grad bör beakta detta skyddsbehov och ett perspektiv som utgår från barnet.

I synnerhet i fråga om gymnasieutbildning kommer sökande från tredjeländer i regel hit som minderåriga. Undervisnings- och kulturministeriet har fått kännedom om problem som uppstått i fråga om barn som kommit till Finland i studiesyfte från tredjeländer, där hemkommunen skridit till socialvårds- eller barnskyddsåtgärder för att trygga barnets bästa. Det är särskilt oroväckande att unga som ännu är minderåriga förutsätts klara sig i vårt land utan vårdnadshavare, där det med stöd av vår lagstiftning är just vårdnadshavaren som ska föra talan för barnets räkning i frågor som gäller barnet, parallellt med barnet självt. Ministerier och andra myndigheter har fått förfrågningar om huruvida den utkomst som en minderårig har rätt till kommer att räcka till, och om minderårigas möjligheter att arbeta i Finland för att finansiera sina studier och sitt uppehälle. Syftet med läsårsavgifter är att täcka utbildningsanordnarens kostnader för utbildning av personer som kommer till Finland från tredjeländer i studiesyfte. Den studerandes tillgångar kan inte användas som grund för antagningen av studerande, men det är ansvarsfullt att säkerställa att den studerande förmår klara av levnadskostnaderna i Finland. Till exempel hör sociala förmåner som är avsedda för finländska studerande inte till dem som kommer till Finland från tredjeländer i studiesyfte. Föresättningen för beviljande av uppehållstillstånd är att den studerande har betalat läsårsavgiften och att personen har tillräcklig försörjning. En person som kommer till Finland i studiesyfte ska ha tillräckliga medel för att betala läsårsavgifter och täcka levnadskostnader. Migrationsverket kontrollerar befintligheten av föresättningarna. Dessa omständigheter kan anses bevisa att sökanden har tillräcklig betalningsförmåga och tillgångar. Ändringen påverkar inte den ekonomiska ställningen för tredjelandsmedborgare som för närvarande studerar i Finland.

Ministeriet har fått kännedom om att familjer med minderåriga studerande ska ha betalat betydande summor, upp till 25 000 euro, till mellanhänder för att få studera inom gymnasieutbildning i Finland. Minderåriga personer som bor i Finland utan vårdnadshavare löper större risk för att bli utnyttjade på grund av sin beroendeställning. Finland har genom internationella avtal förbundit sig att försvara barnets bästa för varje barn, samt förebygga och bekämpa människohandel i alla dess former. Rekrytering av minderåriga studerande från tredjeländer är förknippad med risker, och i samarbetet mellan myndigheter och läroanstalter har man inte alltid kunnat säkerställa att barnens rättigheter tillgodoses på ett hållbart sätt. Också av den orsaken är rekrytering av barn från tredjeländer till vår gymnasieutbildning i syfte att upprätthålla det nuvarande nätverket av läroanstalter inte en hållbar lösning för att svara på de utmaningar vårt lands demografiska utveckling ställer oss inför. Då antalet barn och unga minskar, är man tvungen att utvärdera och omorientera utbildningsnätverket.

4.2.10 Konsekvenser för jämställdheten mellan könen

Konsekvenserna för olika kön bedöms vara små både genom de föreslagna ändringarna gällande uppdragsutbildning och gällande införandet av läsårsavgifter.

Av dem som deltar i gymnasieutbildning och yrkesutbildning har andelen män versus andelen kvinnor varit stabil under 2020-talet. Av de studerande inom gymnasieutbildning och av dem som avlagt examen har cirka 58 procent varit kvinnor och 42 procent män. Av antalet studerande som avlagt examen inom yrkesutbildning har cirka 55 procent varit kvinnor och 45 procent män. Andelen kvinnor respektive män är emellertid mycket könsuppdelad enligt utbildningsområde.

4.2.11 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FödrS 26–27/2016, funktionsrättskonventionen) trädde i kraft i Finland den 1 januari 2016. Funktionsrättskonventionen förpliktar Finland att främja rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Enligt konventionen har Finland förbundit sig till att personer med funktionsnedsättning ska ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet för att underlätta deras ändamålsenliga utbildning.

Artikel 24 i konventionen gäller utbildning, och i den konstateras att personer med funktionsnedsättning har rätt till utbildning på lika villkor som andra. Personer med funktionsnedsättning får inte uteslutas från det allmänna utbildningssystemet på grund av funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning ska på samma villkor som andra få tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundläggande utbildning av kvalitet och till undervisning som följer efter grundläggande utbildning på sina hemorter. För en person med funktionsnedsättning ska skälig anpassning erbjudas utifrån dennes personliga behov. Personer med funktionsnedsättning ska ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet.

De föreslagna ändringarna bedöms inte ha några konsekvenser för personer med funktionsnedsättning. I propositionen föreslås inga ändringar i bestämmelserna om antagningen av studerande eller till exempel om särskilt stöd.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Utgångspunkten för beredningen av de studieavgifter som tas ut av studerande från tredjeländer har varit att dämpa ökningen av de offentliga utgifterna. Ur denna synvinkel skulle ett alternativ ha varit att begränsa möjligheterna för personer från tredjeländer att söka till yrkesutbildning och gymnasieutbildning. En sådan begränsning skulle ha kunnat göras så att man hade avgränsat den till att gälla sådana personer som söker sig till Finland i studiesyfte. I så fall hade de som av någon annan orsak än studier har flyttat till Finland från ett tredjeland även i fortsättningen kunnat söka till utbildning i vårt land. Likaså skulle det ha varit möjligt att komma in på utbildningar på andra stadiet i Finland via så kallade etablerade utbytesprogram.

Med tanke på de offentliga utgifterna skulle detta alternativ ha inneburit att det utbildningsutbud som möjliggjorts genom budgetanslaget för yrkesutbildning i sin helhet hade kommit att gälla utbildning av den befolkning som redan är bosatt här. Det skulle inte varit möjligt att ta emot studerande från tredjeländer för att täcka arbetslivets kompetensbehov och utbilda dem för den finländska arbetsmarknaden annat än genom uppdragsutbildning. Detta skulle i sin tur ha inverkat negativt på företagens och arbetsplatsernas möjligheter att anställa yrkesutbildad personal.

Inverkan på gymnasieutbildningen hade varit likadan, dvs. endast sådana medborgare från ett tredjeland som varit bosatta i Finland eller någon annanstans inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet innan de sökt sig studier i Finland hade kunnat söka sig till gymnasieutbildning här. Uppdragsutbildningen för gymnasieutbildning är begränsad till utbildning som leder till International Baccalaureate-examen.

När läsårsavgifternas belopp togs upp till behandling under beredningen övervägdes det ifall beloppet skulle bindas till de genomsnittliga examensspecifika kostnaderna för yrkesutbildning samt till det anordnarspecifika priset per enhet för gymnasieutbildning. För yrkesutbildningens

del skulle en koppling av beloppet på läsårsavgiften till de genomsnittliga examensspecifika kostnaderna för yrkesutbildning ha lett till ett byråkratiskt och stelbent system, och medfört en betydande administrativ börda för undervisnings- och kulturministeriet och Utbildningsstyrelsen. Dessutom hade det varit svårt för utbildningsanordnarna att kunna beakta kostnadsvariationerna mellan enskilda studerande, och hade möjligtvis förutsatt mycket detaljerade bestämmelser om på vilka grunder det vore möjligt att sänka läsårsavgiften. Förfarandet skulle ha motiverats av att alla utbildningsanordnare i så fall hade tilldelats lika stora läsårsavgifter, vilket eventuellt skulle ha underlättat antagningen av studerande mellan olika utbildningsanordnare. I så fall hade utbildningsanordnarna inte heller själva behövt utreda kostnaderna för sin egen del. Man stannade dock för att utbildningsanordnarna har bäst kännedom om sin egen verksamhet och de bästa möjligheterna att fastställa läsårsavgiftens storlek med beaktande av de sätt att förvärva kunskaper som överenskommits i den studerandes personliga utvecklingsplan för kunskapsområdet.

För gymnasieutbildningens del skulle en koppling av läsårsavgiften till det anordnarspecifika priset per enhet ha inneburit en anmärkningsvärt hög läsårsavgift för vissa anordnare av gymnasieutbildning. Priset per enhet per anordnare varierar beroende på gymnasiets läge och storlek från ca 8000 euro till ca 30 000 euro per år. Det skulle ha inneburit att det varit lönsammare för den studerande att söka till ett gymnasium där priset per enhet per anordnare är så lågt som möjligt.

Arbetsgruppen övervägde att införa ansökningsavgifter för personer från tredjeländer som söker till andra stadiet. På högskolenivå har ansökningsavgifter tagits i bruk för de ansökningsomgångar som inletts efter den 1 januari 2025, och enligt preliminära bedömningar har ibruktagandet av ansökningsavgifterna mottagits positivt. Undervisnings- och kulturministeriet tillfrågade utbildningsanordnarna om behovet av eventuella ansökningsavgifter i de Webropol-enkäter som ministeriet ordnat. Ansökningsavgifterna fick ett visst understöd, men utifrån responsen ansågs det inte vara särskilt viktigt att införa sådana. Det finns inte heller något centraliserat ansökningssystem på andra stadiet, utan till exempel inom yrkesutbildningen deltar personer från tredjeländer i det kontinuerliga ansökningsförfarandet genom att direkt kontakta utbildningsanordnaren.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

I Europa är läsårsavgifter i allmänhet inte i bruk på andra stadiet. I Norden tas ingen läsårsavgift ut av studerande från tredjeländer vare sig i Sverige, Norge eller på Island. I dessa länder tas dock en allmän läsårsavgift ut av högskolestuderande från tredjeländer.

I Danmark har man däremot tagit i bruk studieavgifter för studerande inom yrkesutbildning som är från tredjeländer. Dock är bland annat sådana personer som har permanent uppehållstillstånd i Danmark eller i ett annat nordiskt land, tillfälligt uppehållstillstånd som senare möjliggör permanent vistelse, uppehållstillstånd på grund av skyddsstatus eller familjeband, uppehållstillstånd som beviljats en person som flytt från Ukraina eller uppehållstillstånd för föräldrar undantagna från kravet på läsårsavgift. I den danska lagstiftningen inkluderas studerande som är skyldiga att betala studieavgift inte i antalet studerande inom yrkesutbildning vid beräkningen av finansieringen.

Utländska studerande beaktas däremot vid beräkningen av sådana stöd som beviljas utbildningsanordnare i enlighet med de grunder som anges för viss slags yrkesutbildning (*Loven om institutioner for erhvervsrettet uddannelse*) samt för vissa yrkesläroanstalter (*Loven om institutioner for erhvervsrettet uddannelse*). Enligt dansk lag kan utländska studerande och praktikanter beaktas i den lagstadgade beräkningen endast om

- 1) han eller hon har beviljats uppehållstillstånd för tillfällig vistelse, permanent uppehållstillstånd eller tillfälligt uppehållstillstånd enligt utlänningslagen med möjlighet till permanent vistelse i Danmark
- 2) han eller hon har beviljats tillfälligt uppehållstillstånd för tillfällig vistelse enligt utlänningslagen på grund av familjeband till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av utlänningslagen,
- 3) han eller hon har beviljats uppehållstillstånd enligt utlänningslagen som barn till en utlänning som inte är medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller i en stat som är part i EES-avtalet och han eller hon har beviljats uppehållstillstånd med stöd av utlänningslagen,
- 5) han eller hon har beviljats uppehållstillstånd som flykting från Ukraina med stöd av lagen om tillfälliga uppehållstillstånd,
- 6) en utländsk studerande eller praktikant deltar i ett utbytesprogram där en dansk läroanstalt och en utländsk läroanstalt genom ömsesidig överenskommelse utbyter studerande eller praktikanter,
- 7) de har rätt till jämlikhet med danska medborgare med stöd av EU-lagstiftningen, EES-avtalet eller internationella avtal som Danmark har ingått, eller
- 8) han eller hon har ansökt om eller fått uppehållstillstånd i enlighet med utlänningslagen och innan de beviljades uppehållstillstånd i enlighet med ovannämnda bestämmelser omfattades de av punkterna 1–7.

Dessutom omfattas en utländsk studerande av tillämpningsområdet för 3 punkten även om förälderns uppehållstillstånd upphör efter att utbildningen har inletts.

Yrkesutbildning är avgiftsfri för utländska studerande ifall de uppfyller något av ovan nämnda villkor. De utbildningar läroanstalterna erbjuder övriga än sådana studerande som uppfyller något av villkoren sker i form av verksamhet som ger vinst, och den studerande åläggs en skild avgift för detta. Utbildningsanstalten gör en noggrannare bedömning av de kostnader som ingår i utbildningen, och priset på utbildningen avgörs enligt denna helhetsbedömning. Vid bedrivandet av den vinstinbringande verksamheten ska utbildningsanstalten iakta god marknadsföringssed, och får inte genom sin verksamhet förorsaka ohederlig priskonkurrens. Det finns inga statistiska uppgifter om priset på utbildningarna för utländska studerande.

Grunden för utländska studerandes uppehållstillstånd har betydelse med tanke på huruvida läroanstalten kan beviljas statsunderstöd för studerande inom yrkesutbildning, eller om de själva ska betala sin utbildning. Utöver olika slag av uppehållstillstånd som anges i utlänningslagen beaktas utländska studerande i beräkningen av statsunderstödet, om de kommit till landet genom ett avtal mellan en dansk och en utländsk läroanstalt eller enligt EU-lagstiftning, inklusive EES-avtal, eller sådana av Danmark ratificerade konventioner som förutsätter att de ska behandlas jämlikt med danska medborgare.

6 Remissvar

6.1 Remissbehandling

6.1.1 Uppdragsutbildning inom yrkesutbildning

I propositionen föreslås det att uppdragsutbildning framöver ska kunna ordnas också för medborgare i stater som tillhör EU och EES och därmed jämförbara personer. Förslaget fick brett understöd i remissvaren. Detta bedömdes förbättra finländska medborgares och andra EU- och EES-staters medborgares möjligheter att delta i sådan utbildning som betalas av beställaren. Dessutom bedömdes förslaget ge arbetsgivare som är verksamma i Finland bättre möjligheter att utveckla personalens kompetens med hjälp av uppdragsutbildning.

Vidare konstateras att bestämmelserna om uppdragsutbildning inom yrkesutbildning ska ändras, så att man genom avtal mellan beställarna och utbildningsanordnarna ska komma bättre överens om rättigheterna och skyldigheterna för studerande inom uppdragsutbildning. Dessutom ingår bestämmelser om utbildningsanordnarnas skyldighet att informera de studerande om deras rättigheter och skyldigheter. Förslagen fick brett understöd och ansågs motiverade. Kommissionen för examensexport, som finns i anslutning till Utbildningsstyrelsen, lyfte i sitt utlåtande fram att propositionens konsekvenser endast har granskats med tanke på importen av kompetent arbetskraft, medan företag som genomför examensexport som uppdragsutbildning utanför EU- och EES-stater inte har beaktats.

I propositionen föreslås det att kommunala anordnare i fortsättningen inte ska behöva bolagisera sin verksamhet när de ordnar uppdragsutbildning inom yrkesutbildning. Förslaget väckte både understöd och motstånd. Flera remissinstanser ansåg att förslaget förtydligar ställningen för utbildningsanordnare med kommunal bakgrund som anordnare av uppdragsutbildning. Många remissinstanser som motsatte sig förslaget ansåg däremot att propositionen försämrar små och medelstora företags möjligheter att köpa uppdragsutbildning och medför en alltför stor ekonomisk risk för utbildningsanordnarna.

Många remissinstanser som motsatte sig förslaget konstaterade att den föreslagna ändringen på grund av yrkesutbildningens kunskapsbaserade karaktär står i strid med principerna för yrkesutbildning och 30 § i lagen om yrkesutbildning. (Detta ansåg bland annat Ledare för Yrkesutbildningen i Finland rf, kommissionen för examensexport) Remissinstansernas tolkningar av vad kompetensbaserad utbildning betyder och vad anskaffning av utbildning med stöd av 30 § betyder är dock felaktiga. Enligt 30 § i lagen om yrkesutbildning kan en utbildningsanordnare skaffa examensdelar som anges i anordnartillståndet samt examensutbildning som förbereder för dem, övrig utbildning i enlighet med anordnartillståndet samt i 27 § 1 mom. avsedd läroavtalsutbildning av en annan anordnare av yrkesutbildning eller övrig utbildning, av någon annan offentlig aktör eller av någon annan privat sammanslutning eller stiftelse. Syftet med bestämmelsen har preciserats i regeringens proposition (RP 39/2017s. 203), enligt vilken utbildningsanordnaren kan komplettera sitt eget utbildningsutbud genom sin rätt att anskaffa examina och utbildning. Bestämmelsen tillåter dock inte att en utbildningsanordnare med anordnartillstånd själv slutar ordna utbildning. Dessutom konstateras det att möjligheten att skaffa delar av en examen som anges i anordnartillståndet betyder att utbildningsanordnaren inte själv behöver ordna exempelvis alla valbara examensdelar som ingår i examensgrunderna, utan även kan skaffa dem av någon annan utbildningsanordnare. Bestämmelsen tillåter bara att utbildningsanordnaren anskaffar en hel examensdel- eller utbildning enligt kraven på yrkesskicklighet och målen för kunnandet i examensgrunderna inom ett visst delområde av examensdelen. Paragrafen anger ingen exakt gräns för hur stor andel av en examensdel en utbildningsanordnare kan anskaffa från en annan utbildningsanordnare.

Huvudregeln är dock att en utbildningsanordnare själv ska ordna åtminstone de obligatoriska delarna enligt examensgrunderna. Undervisnings- och kulturministeriet har utfärdat en anvisning om anskaffning av utbildning. Anvisningen finns på ministeriets webbplats på adressen <https://okm.fi/sv/att-anordna-utbildning>. Således tillåter 30 § i lagen om yrkesutbildning inte att utbildningsanordnaren köper in hela examen av en annan utbildningsanordnare eller någon annan aktör som nämns i paragrafen.

Tidtabellen för de föreslagna bestämmelserna ansågs i flera utlåtanden vara för snäv och det föreslogs en övergångsperiod på några år för att utbildningsanordnare och företag ska hinna anpassa sin verksamhet enligt dem. I den fortsatta beredningen av propositionen konstaterades det att det inte är möjligt att föreskriva om en övergångsperiod, eftersom nuläget i fråga om den gällande lagstiftningen på området är problematisk.

Bland annat Utbildningsstyrelsen och kommissionen för examensexport konstaterar i sina utlåtanden att uppdragsutbildning och examensexport till länder utanför EU- och EES-stater är krävande internationell affärsverksamhet som förutsätter avtalskompetens och riskhantering. Lagförslaget överför risken direkt på utbildningsanordnarna, och i och med minskande resurser ser utbildningsanordnarna inte ut att ha vare sig de reella möjligheterna eller viljan att satsa på examensexport och uppdragsutbildning utanför EU- och EES-stater. Det vore bra att precisera att ändringen endast gäller uppdragsutbildning som kräver uppehållstillstånd och som genomförs i Finland. Konkurrens- och konsumentverket (KKV) konstaterar i sitt utlåtande att den bästa verksamhetsmodellen med tanke på principen om konkurrensneutralitet är att möjliggöra för kommuner och samkommuner att när de ordnar uppdragsutbildning bedriva verksamheten i bolagsform.

Såsom konstateras i propositionen är kommunernas och samkommunernas nuvarande verksamhet problematisk i rättsligt hänseende, eftersom dessa bolag inte har tillstånd att ordna yrkesutbildning. Enligt gällande lag kan anordnartillstånd inte beviljas endast för ordnande av uppdragsutbildning.

Dessutom konstaterar Konkurrens- och konsumentverket att det enligt utlåtandet under den fortsatta beredningen fortfarande kan vara nödvändigt att överväga att begränsa antalet uppdragsutbildningar som kommuner och samkommuner inom ramen för bolagiseringsundantaget får producera till en viss gräns i fråga om bolagets omsättning eller den procentuella andelen av kommunens eller samkommunens verksamhet. Enligt Konkurrens- och konsumentverket bör motiveringen i vilket fall som helst preciseras genom konkreta exempel på under vilka förhållanden uppdragsutbildningen kan anses vara proportionerlig samt på vilket sätt det privata utbudet i praktiken ska beaktas för att kommunerna och samkommunerna ska kunna bedöma när undantaget för bolagisering lämpar sig för deras verksamhet. I den fortsatta beredningen stannade man i stället för att föreskriva om en gräns som är bunden till bolagets omsättning eller en viss procentuell andel av den till en proportionell andel definierad i form av studerandeår. Den föreslagna paragrafen har sedan dess preciserats så att den inte hänvisar till uppdragsutbildningstjänster som tillhandahålls av privata utbildningsanordnare inom utbildningsanordnarens verksamhetsområde. Det mål som eftersträvas med bestämmelsen uppnås redan nu genom kravet på marknadsmässig prissättning.

Arbets- och näringsministeriet betonar i sitt utlåtande att för att eliminera de fördelar som snedvrider principen om konkurrensneutralitet bör ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden bedrivas i bolagsform och att man bör förhålla sig restriktivt till införandet av undantag från bolagiseringsskyldigheten. Om det anses nödvändigt att föreskriva om undantag, bör undantaget vara noggrant avgränsat och välmotiverat. Ministeriet anser det därtill nödvändigt att begära ett utlåtande av delegationen för företagsstöd i frågan.

Kommunförbundet föreslog i sitt utlåtande att motsvarande bestämmelser också tas in i gymnasielagstiftningen. Vid den fortsatta beredningen av propositionen beslutade man att motsvarande bestämmelser om gymnasieutbildning inte bereds i detta skede, utan att behovet bedöms i ett senare skede.

6.1.2 Uppdragsutbildning inom gymnasieutbildningen

I propositionen föreslås preciseringar i bestämmelserna om uppdragsutbildning inom gymnasieutbildningen. Remissvaren var i regel positiva till de föreslagna ändringarna som ansågs förenhetliga bestämmelserna om uppdragsutbildning.

6.1.3 Läsårsavgifter

I propositionen föreslås läsårsavgifter för studerande från tredjeländer som kommer till andra stadiet i studiesyfte. De föreslagna läsårsavgifterna vann både understöd och stötte på motstånd. Propositionen understöddes bland annat av Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry, nätverket Areena och de största utbildningsanordnarna: Finlands näringsliv rf, Finlands svenska lärarförbund FSL, Centralhandelskammaren, Kommunförbundet, Utbildningsstyrelsen, Pro lukio ry, Ledare för yrkesutbildning i Finland rf, Sivistysala ry och Teknologiindustrin rf. Flera remissinstanser förenade sig i den oro som ligger bakom förslaget beträffande läget för de offentliga finanserna i allmänhet och för den kommunala ekonomin. Flera av dem som understödde propositionen erkände behovet av att sörja för rättigheterna för barn som är minderåriga när de kommer till Finland för att studera, och delade oron beträffande de minderårigas risk för att bli utnyttjade. Flera remissinstanser som understödde propositionen konstaterade att de oroar sig för tillgången på kompetent arbetskraft i Finland framöver, samt höll med om behovet av att följa upp hur de föreslagna läsårsavgifterna kommer att påverka situationen.

I synnerhet sådana utbildningsanordnare som har studerande från tredjeländer motsatte sig propositionen. Bland annat Finlands Yrkesstuderandes förbund SAKKI rf, Finlands ekonomer, Suomen lukiolaisten liitto, Suomen lähilukioyhdistys ry och Företagarna i Finland rf motsatte sig propositionen. De som motsatte sig den konstaterade bland annat att den försämrar tillgången på kompetent arbetskraft. De befarade att propositionen ökar ojämlikheten i fråga om utbildning mellan olika regioner och att utbildningen kommer att koncentreras till tillväxtcentra. I utlåtandena konstaterades det att konsekvenserna för olika utbildningsanordnare, särskilt i fråga om gymnasieutbildning inte bedömts i tillräckligt hög grad. De efterlyste en helhetsbedömning. Flera remissinstanser som motsatte sig propositionen konstaterade att studerande från tredjeländer bör omfattas av statsandelsfinansiering så att vi ska kunna få mer utbildad och kompetent arbetskraft till Finland. I den fortsatta beredningen av propositionen har man i fråga om gymnasieutbildningen eftersträvat att konsekvensbedömningen ska beakta den ur olika utbildningsanordnares perspektiv.

I flera remissvar befarade man att de föreslagna läsårsavgifterna inom gymnasieutbildningen kan försämra en del kommuners möjligheter att ordna gymnasieutbildning. Utlåtandena konstaterade att det faktum att det finns ett gymnasium på en ort har en avgörande betydelse inte bara med tanke på tillgängligheten till gymnasieutbildning över lag, utan också med tanke på kvaliteten på den grundläggande utbildningen i mindre kommuner. I fråga om finansieringsmetoder föreslår Kommunförbundet utnyttjande av behovsprövad höjning av priset per enhet, att nedskärningen av det genomsnittliga priset per enhet för gymnasieutbildning i enlighet med finansieringslagen slopas och att finansieringssystemet för gymnasieutbildning bör reformeras i sin helhet.

Remissvaren ansåg att de föreslagna avgränsningarna gällande sådana personer som inte ska omfattas av läsårsavgifterna i stor utsträckning är ändamålsenliga. De föreslagna bestämmelserna om beloppet på läsårsavgifterna understöddes i huvudsak eller så gavs det ingen respons på den punkten. Kommunförbundet ansåg dock det med tanke på förutsägbarheten och den studerandes rättsskydd samt utbildningsanordnarens prissättning i viss mån problematiskt att statsrådet enligt förslaget de facto ska fastställa läsårsavgiftens miniminivå endast för ett kalenderår i sänder. Under den fortsatta beredningen beslöt man precisera förslaget så att läsårsavgiften för en studerande ska vara densamma under hela studietiden. Utbildningsstyrelsen föreslog i sitt utlåtande att det bör föreskrivas om ett variationsintervall inom vilket en utbildningsanordnare av grundad anledning kan bestämma de läsårsavgifter som tas ut i förhållande till den genomsnittliga kostnaden. Det kan vara behövligt att genom förordning föreskriva om principerna för hur kostnadsuppgifterna ska uppdateras, till exempel utifrån index för yrkesutbildning på basis av de senaste kostnadsuppgifterna för varje finansår. Dessutom vore det bra att precisera enligt vilket antal studerandeår läsårsavgiften bestäms.

Remissvaren fäste uppmärksamhet vid att det inte fanns någon övergångsbestämmelse om en övergång till de läsårsavgifter som föreslås, och det förblir således oklart vilka alla som omfattas av skyldigheten att betala läsårsavgift. Under den fortsatta beredningen fogades till lagens ikraftträdandeparagraf en bestämmelse enligt vilken skyldigheten att betala läsårsavgift gäller dem som inleder sina studier efter lagens ikraftträdande.

Arbets- och näringsministeriet och Salla kommun lyfte i sina utlåtanden fram behovet av att bedöma propositionen med tanke på kraven i direktivet om kombinerade tillstånd (2011/98/EU). Under den fortsatta beredningen av propositionen tillfogades till avsnittet om nuläget ett stycke om direktivet om kombinerade tillstånd samt till specialmotiveringen en bedömning av direktivets konsekvenser beträffande de föreslagna bestämmelserna om läsårsavgifter. I fråga om gymnasieutbildningen stannade man för att, på grund av direktivets krav, föreslå att skyldigheten att betala läsårsavgift endast ska gälla dem som vistas i Finland med uppehållstillstånd för studier och dem som kommer till Finland med denna typ av uppehållstillstånd.

Studentexamensnämnden och Undervisningssektorns centralorganisation OAJ lyfte i sina utlåtanden upp att propositionen inte tar ställning till hur skyldigheten att betala läsårsavgift påverkar avgifterna för studentexamen. Under den fortsatta beredningen fogades till gymnasielagen en motivering som gäller avgifterna för studentexamen.

Utbildningsstyrelsen konstaterade i sitt utlåtande att även om läroanstalterna själva ansvarar för kontrollen och skötseln av skyldigheten för studerande från tredjeländer att betala läsårsavgift, behöver läroanstalterna stöd bl.a. i frågor som gäller kontrollen av betalningsskyldigheten. På högskolenivå har man tagit i bruk ett nätverk kallat LUVE, som ska granska skyldigheten att betala läsårsavgift. Det kunde vara nyttigt att fundera på liknande stödstrukturer också för andra stadiets del.

I en del utlåtanden föreslogs det att en ansökningsavgift tas i bruk, om antalet ansökningar förblir högt trots läsårsavgifterna. I andra utlåtanden föreslogs ett förfarande där den som är skyldig att betala läsårsavgift längre fram, sedan personen hittat sysselsättning i Finland, skulle få dra av de läsårsavgifter han eller hon betalat i beskattningen. I några utlåtanden föreslogs det dessutom att tredjelandsmedborgare i stället för en läsårsavgift borde åläggas flera års arbetsplikt för den utbildning han eller hon får ta del av. Det föreslogs också att man borde införa samma slags stipendiesystem som är i bruk vid högskolorna även på andra stadiet.

I några utlåtanden föreslogs det att läsårsavgiften bör begränsas till att gälla utbildning som endast ordnas på engelska. I regel bedriver studerande från tredjeländer som kommer till utbildning på andra stadiet studier på våra nationalspråk. Tredjelandsmedborgare som kommer till Finland för gymnasieutbildning kan studera enbart i utbildning som ordnas på någotdera av våra nationalspråk, vilket konstateras i specialmotiveringen till läsårsavgiften för gymnasiets del. Om läsårsavgifterna skulle begränsas till engelskspråkiga utbildningar, uppnås emellertid inte syftet med propositionen med avseende på statsfinanserna.

6.1.4 Rätten att få uppgifter

I propositionen föreslås det att Migrationsverket och utbildningsanordnarna på andra stadiet ska få rätt att utbyta information med varandra. Den föreslagna ändringen understöddes i huvudsak. Remissvaren var allmänt taget positiva eller neutrala. I flera utlåtanden betonades behovet av att göra informationsutbytet så smidigt att det inte medför en stor arbetsmängd och stora kostnader för utbildningsanordnarna. Sakki ry konstaterade i sitt utlåtande att utvidgningen av rätten att få uppgifter väcker oro med tanke på de studerandes integritetsskydd och informationssäkerhet.

6.1.5 Ändringarna i finansieringslagen

Ändringarna i finansieringslagen hänför sig till förslaget om läsårsavgifter. Remissvaren om de ändringar som föreslås var både positiva och negativa. De som motsatte sig införandet av läsårsavgifter motsatte sig ofta också de föreslagna ändringarna i finansieringslagen.

6.1.6 Ändringar av läropliktslagen

Ändringarna i läropliktslagen hänför sig till förslaget om läsårsavgifter. Remissvaren om de ändringar som föreslås var både positiva och negativa. De som motsatte sig införandet av läsårsavgifter motsatte sig ofta också de föreslagna ändringarna i läropliktslagen. Undervisningssektorns Centralförbund OAJ och Tammerfors stad lyfte fram att det i läropliktslagen bör föreskrivas uttömmande om sådana studerande som omfattas av läroplikten. Hänvisningen till bestämmelserna om skyldighet att betala läsårsavgift i lagen om yrkesutbildning och gymnasielagen gör bestämmelserna oklara. Under den fortsatta beredningen av propositionen ändrades den så att bestämmelser om läroplikts tillämpningsområde endast finns i läropliktslagen.

6.1.7 Andra kommentarer

Handikappforum konstaterade i sitt utlåtande att konsekvenserna för personer med funktionsnedsättning inte alls har bedömts i propositionen. Vid den fortsatta beredningen av propositionen fogades till konsekvensbedömningen ett stycke om konsekvenserna för personer med funktionsnedsättning.

6.2 Företagsstödsdelegationens utlåtande

Utlåtande om propositionen begärdes av företagsstödsdelegationen till den del propositionen gäller uppdragsutbildning inom yrkesutbildning och undantaget i kommunernas och samkommunernas skyldighet att bolagisera sin verksamhet när dessa ordnar uppdragsutbildning.

Företagsstödsdelegationen konstaterade i sitt utlåtande att definitionen av statligt stöd i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) anses bestå av fyra kumulativa

kriterier. Enligt kriterierna är det fråga om statligt stöd när offentliga medel kanaliseras till offentliga eller privata företag som bedriver ekonomisk verksamhet; fördelen är selektiv, det vill säga riktar sig endast till vissa företag eller viss produktion; åtgärden snedvrider eller hotar att snedvrider konkurrensen genom att gynna stödmottagaren; och åtgärden påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Enligt Europeiska kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd tillämpas reglerna om statligt stöd endast då stödmottagaren är ett företag. I utlåtandet konstateras att definitionen av företag är omfattande. Med företag avses en enhet som bedriver ekonomisk verksamhet på marknaden oberoende av dess juridiska form eller finansieringssätt. Enligt definitionen kan också en aktör på den offentliga sektorn uppfylla definitionen av företag enligt reglerna om statligt stöd, om aktören bedriver ekonomisk verksamhet. I utlåtandet konstateras det att reglerna om statligt stöd inte tillämpas i situationer där staten fungerar som utövare av offentlig makt. Offentlig utbildning som ordnas inom ramen för det nationella utbildningssystemet som finansieras och övervakas av staten kan betraktas som icke-ekonomisk verksamhet. Ordandet av offentliga utbildningstjänster innebär dock enligt utlåtandet inte att anordnaren inte också kan bedriva ekonomisk verksamhet på marknaden. Enligt tillkännagivandet om statligt stöd ska offentliga utbildningstjänster särskiljas från tjänster som främst finansieras genom avgifter från elever och deras föräldrar eller genom kommersiella intäkter. I vissa medlemsstater kan offentliga samfund tillhandahålla utbildningstjänster som på grund av sin finansieringsstruktur och förekomsten av konkurrerande privata institutioner bör betraktas som ekonomiska tjänster. Eftersom uppdragsutbildning i sin helhet finansieras genom avgifter som tas ut av den som beställer utbildningen och eftersom det på marknaden också finns privata aktörer som tillhandahåller motsvarande utbildningstjänster som beställs, ska kommunernas och samkommunernas uppdragsutbildning betraktas som ekonomisk verksamhet.

Stöd som beviljas av en medlemsstat eller ifrån statliga medel kan vara direkt understöd, lån eller borgen samt en situation där staten avstår från de medel som intäktsförs till staten. En fördel kan anses vara vilken som helst ekonomisk fördel som företaget inte skulle ha kunnat få under normala marknadsförhållanden. I utlåtandet konstateras det att eftersom kommunernas och samkommunernas verksamhet i regel i sin helhet baserar sig på offentlig finansiering och de åtnjuter konkursskydd samt samfundsskatteförmåner, utgör detta en sådan fördel för kommunerna och samkommunerna som privata anordnare av uppdragsutbildning som konkurrerar med dem inte har. Europeiska kommissionen har till exempel i sitt beslut om statligt stöd till det statliga affärsverket Destia ansett att affärsverkets konkursskydd och skatteförmåner är förbjudet statligt stöd. Dessutom konstateras det i utlåtandet att den föreslagna lagändringen av alla anordnare av uppdragsutbildning skulle vara riktad endast mot kommuner och samkommuner som ordnar uppdragsutbildning. Enligt utlåtandet skulle ändringen vara selektiv.

Enligt utlåtandet ska regleringen om undantag från bolagiseringsskyldigheten även uppfylla kriterierna för konkurrens och påverkan på handeln för att kriterierna för statligt stöd ska uppfyllas. I utlåtandet konstateras att enligt reglerna om statligt stöd räcker det för att kriterierna för konkurrens och påverkan på handeln ska uppfyllas att stödåtgärden kan påverka handeln och förbättra stödmottagarens konkurrensställning jämfört med konkurrerande företag. Detta innebär enligt utlåtandet i praktiken en situation där staten beviljar ett företag en ekonomisk fördel inom en konkurrensutsatt bransch där det finns eller kan finnas konkurrens. När det gäller kriteriet om påverkan på handeln konstateras det i utlåtandet att stödet ska anses påverka handeln mellan medlemsstaterna när det stärker ett företags ställning i förhållande till andra konkurrerande företag i handeln mellan medlemsstaterna. Stödbeloppet har enligt utlåtandet ingen betydelse.

Dessutom konstateras i utlåtandet att det centrala vid bedömningen av om kriterierna för statligt stöd i fråga om konkurrens och påverkan på handeln uppfylls är åtgärdens gränsöverskridande

element. Åtgärden ska alltså i större utsträckning än en medlemsstat vara kopplad till handeln och konkurrensen mellan EU:s medlemsstater. Efter den föreslagna lagändringen kan uppdragsutbildning förutom till Finland och tredjeländer också riktas till andra EU- och EES-stater. I utlåtandet konstateras det att kommuner och samkommuner i en sådan situation konkurrerar med privata anordnare när det gäller att ordna utbildning.

I utlåtandet bedöms det att lagstiftningsändringen ”Undantag från bolagiseringsskyldigheten” i sin föreslagna form torde uppfylla förutsättningarna för statligt stöd enligt EU-lagstiftningen framför allt om kommunerna eller samkommunerna ordnar uppdragsutbildning i icke-bolagiserad form i andra EU-länder. Den föreslagna lagändringen förutsätter att Europeiska kommissionen informeras och att det säkerställs att åtgärden är förenlig med EU:s regler om statligt stöd.

Utifrån utlåtandet ströks förslaget om slopande av bolagiseringsskyldigheten ur regeringspropositionen och behandlingen av ärendet fortsätter i ett senare skede.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om yrkesutbildning

33 §. *Uppdragsutbildning*. Enligt gällande 1 mom. i lagen om yrkesutbildning kan en utbildningsanordnare för en grupp av studerande ordna examina och examensdelar som anges i anordnartillståndet samt examensutbildning som förbereder för dem så att utbildningen beställs och finansieras av finska staten, en annan stat, en internationell organisation, ett finskt eller utländskt offentligt samfund eller en finsk eller utländsk stiftelse eller privat sammanslutning (*uppdragsutbildning*).

Det föreslås att 1 mom. ändras så att det i stället för examina, examensdelar och examensutbildning som förbereder för dem hänvisas till ”examensutbildning i enlighet med sitt anordnartillstånd”. Avsikten med ändringen är att precisera att uppdragsutbildningen uttryckligen är bunden till det tillstånd att ordna utbildning som avses i 22 § i lagen om yrkesutbildning. Avsikten med ändringen är dessutom att precisera att det uttryckligen är i form av examensutbildning som uppdragsutbildning kan ordnas, och inte t.ex. som handledande utbildningar eller sådana utbildningar som avses i 8 §. Lagens 3 § innehåller definitioner, och enligt 2 punkten avses med *examensutbildning* utbildning som behövs för att förvärva yrkeskompetens och som syftar till avläggande av en yrkesinriktad examen eller av en eller flera delar av en yrkesinriktad examen.

Enligt gällande 2 mom. kan uppdragsutbildning inte ordnas för medborgare i stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller för personer som jämställs med medborgare i Europeiska unionen med stöd av ett avtal som Europeiska unionen och dess medlemsstater har ingått med en annan avtalspart, eller för sådana personers familjemedlemmar. Uppdragsutbildning kan inte heller ordnas för personer som har i utlänningslagen (301/2004) avsett EU-blåkort, kontinuerligt eller permanent uppehållstillstånd eller EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta, eller för sådana personers familjemedlemmar.

I propositionen föreslås det att uppdragsutbildning i fortsättningen ska kunna ordnas också för medborgare i stater som tillhör EU eller EES och för andra sådana personer som avses i det gällande 2 mom. Därmed föreslås att innehållet i det gällande 2 mom. stryks. Den föreslagna utvidgningen av målgruppen för uppdragsutbildning innebär att det ges nya möjligheter att skaffa en examen som lämpar sig för beställarens behov. Lösningen skulle säkerställa att finska medborgare och medborgare i andra stater som tillhör EU och EES samt medborgare i stater

som inte tillhör EU och EES skulle ha jämlika möjligheter att delta i sådan utbildning som beställaren betalar. Det skulle dock fortfarande inte vara möjligt att ta ut avgifter av medborgare i stater som tillhör EU och EES för deltagande i uppdragsutbildning.

Enligt det föreslagna 2 mom. får utbildningsanordnaren inte ordna uppdragsutbildning, om beställaren har för avsikt att förmedla studerande till examensstuderande så att förmedlingen av studerande är vinstdrivande affärsverksamhet. Dessutom föreslås det att det till paragrafen fogas att utbildningsanordnaren ska se till att rättigheterna och skyldigheterna för dem som deltar i uppdragsutbildning har angetts i avtalet om uppdragsutbildning och att de som deltar i uppdragsutbildningen känner till dessa rättigheter och skyldigheter. Avsikten är att genom de tillägg som föreslås förtydliga gällande reglering. Syftet med preciseringarna är att ingripa i missförhållanden som upptäckts i uppdragsutbildningen bland annat i fråga om innehållet i uppdragsutbildningsavtalen och i fråga om de studerandes medvetenhet om sin ställning.

Enligt 1 mom. kan utbildningen beställas av finska staten, en annan stat som är medlem i EU eller EES, en stat utanför EES, en internationell organisation, ett finskt eller utländskt offentligt samfund eller en finsk eller utländsk stiftelse eller privat sammanslutning. Beställare och finansör kan enligt förslaget i ett typfall vara en utomeuropeisk stat som önskar utbilda en grupp av sina medborgare inom yrkesutbildning för en viss examen. Det ska också vara möjligt att ordna uppdragsutbildning i samband med utvecklingsbistånd eller annat internationellt ekonomiskt bistånd så att beställaren är finska staten, någon annan stat eller en internationell organisation. Därtill ska det kunna vara möjligt också för ett privat företag, med hemort var som helst, att beställa utbildning åt sin personal. Syftet med uppdragsutbildningen är således att beställaren antingen är en aktör som har intresse av att få experter för eget bruk, såsom ett företag som utbildar sina arbetstagare eller en offentlig aktör eller en aktör inom föreningssektorn som har ett allmänt intresse av att främja utbildningen av personer. I definitionen av uppdragsutbildning ingår också att beställaren finansierar utbildningen. Ett sådant enligt lagen om yrkesutbildning godtagbart intresse får enligt förslaget inte utgöras av ett allmänt intresse, såsom att få arbetskraft till branscher med brist på arbetskraft eller att förbättra ställningen för personer som kommer från svåra ekonomiska eller samhälleliga förhållanden. Beställarens intresse bör i princip hänföra sig till beställarens egen verksamhet.

Uppdragsutbildning har dock under den tid lagen varit i kraft ordnats i situationer där beställaren är en vinstdrivande aktör vars affärsverksamhet uttryckligen består av att förmedla studerande till yrkesutbildning och eventuellt också i att sälja tjänster som anknyter till detta, såsom assistans kring olika ansöknings- och inresearrangemang. Dessa beställare har också till fullt belopp eller till betydande del tagit ut de avgifter som de själva betalat till utbildningsanordnaren av de studerande som deltar i utbildningen. Grupperna inom uppdragsutbildningen har bestått av personer mellan vilka det inte funnits något förenande element alls, såsom att vara anställd hos beställaren.

De som ordnar yrkesutbildning kommer enligt förslaget fortfarande att ha möjlighet att använda olika agenter och aktörer inom branschen för marknadsföringen av deras utbildning. En sådan agent kan dock inte fungera som beställare av utbildningen, utan den studerande ska antingen på eget initiativ söka till utbildningen via de normala antagningsvägarna eller så ska beställaren vara en godtagbar aktör av det slag som anges i lagen. Beställaren kan enligt förslaget till exempel vara ett välfärdsområde. När det samlar ihop en grupp för en uppdragsutbildning, kan välfärdsområdet anlita en konsult som sköter marknadsföringen och letar upp deltagare, varpå välfärdsområdet är den instans som väljer ut studerande till gruppen. Enligt förslaget är det utbildningsanordnaren som ingår avtal om uppdragsutbildningen med välfärdsområdet och säkerställer de studerandes behörighet, medan eventuella betalningar går från de studerande till välfärdsområdet och från välfärdsområdet till högskolan utan inblandning av förmedlare eller

konsulter. Det bör dock noteras att utgångspunkten ändå är att det är beställaren som finansierar utbildningen.

Ett viktigt syfte med lagen är att trygga att de studerandes tillgångar inte hamnar hos otillförlitliga mellanhänder. Det bör också noteras att även om beställaren kan ta ut sådana avgifter av de studerande som lagstiftningen tillåter, bör beställaren i regel därutöver delta i utbildningen av de studerande genom ekonomiska satsningar. Om ett företag fungerar som beställare, kan beställarens godtagbara intresse inte vara ett allmänt intresse, såsom att få arbetskraft till branscher där det råder brist på arbetskraft, eller att förbättra ställningen för personer som kommer från utsatta ekonomiska eller samhälleliga förhållanden, om beställaren till betydande del återkräver de avgifter som beställaren betalat till utbildningsanordnaren av de studerande.

Enligt 3 mom. i den gällande paragrafen tillämpas bestämmelserna i 70–79 § och 95 § inte på uppdragsutbildning som ordnas annanstans än i Finland. På uppdragsutbildning tillämpas inte annars bestämmelserna i 10 kap. Det föreslås att momentet i fråga stryks som onödigt, eftersom ett moment med samma innehåll finns i det sista momentet i 34 § i lagen om yrkesutbildning, i vilket det inte föreslås några ändringar.

34 §. Bestämmelser som tillämpas på uppdragsutbildning. I paragrafen föreskrivs det om de bestämmelser som tillämpas på uppdragsutbildning. Enligt paragrafens 1 mom. tillämpas på uppdragsutbildning inte vad som i 24 § föreskrivs om undervisnings- och examensspråk, 25 § om verksamhetsområde och 26 § om minimiantalet studerandeår. Det föreslås att det till paragrafen fogas att på uppdragsutbildning inte heller tillämpas vad som i 28 § föreskrivs om anordnande av examina eller utbildning i syfte att uppnå ekonomisk vinst. Den föreslagna ändringen motsvarar nuläget, där uppdragsutbildning ordnas enligt företagsekonomiska principer, och den fogas till lagen för tydlighetens skull.

36 §. Finansiering av och avgifter för uppdragsutbildning och utbildning som ordnas utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. I paragrafen föreskrivs det om avgifter som tas ut för uppdragsutbildning.

Enligt 1 mom. får uppdragsutbildning och i 35 § avsedd utbildning som ordnas utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet inte försämra utbildningsanordnarens förutsättningar att ordna examina och utbildning som anges i anordnartillståndet. I momentet föreslås inga ändringar.

Enligt 2 mom. ska utbildningsanordnaren av den som beställer utbildningen ta ut en sådan avgift för ordnandet av uppdragsutbildningen som åtminstone täcker kostnaderna för utbildningen. Den som har beställt utbildningen har rätt att av de studerande som deltar i uppdragsutbildningen ta ut avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsstat eller i enlighet med beställarens praxis. Momentet föreslås preciseras så att den som beställt utbildningen ska ha rätt att av de studerande som deltar i uppdragsutbildningen ta ut avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsstat eller i enlighet med beställarens praxis, med hänsyn till levnadskostnaderna i de studerandes utreseland. När det gäller avgifternas storlek hänvisas det alltså till levnadskostnaderna i avreselandet, och i förhållande till dem ska de avgifter som tas ut av den studerande vara skäliga. Dessutom föreslås att momentet preciseras så att utbildningsanordnaren ska rikta avkastningen av uppdragsutbildningen till sin egen utbildningsverksamhet. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar gymnasielagens bestämmelse om uppdragsutbildning, och därmed förenhetligas bestämmelserna om uppdragsutbildning på andra stadiet. Uppdragsutbildningen får i och för sig vara vinstdrivande verksamhet, men

eventuella vinster ska enligt förslaget riktas till utbildningsanordnarens egen utbildningsverksamhet.

Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket beställaren dock inte får ta ut avgift enligt 2 mom. av medborgare i stater som hör till EU eller EES eller av vissa andra i momentet angivna aktörer. Bestämmelserna motsvarar den föreslagna 105 a §, där det föreskrivs om tredjelandsmedborgares skyldighet att betala läsårsavgift. Avgift får inte tas ut av den som är medborgare i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, av den som jämfställs med medborgare i Europeiska unionen med stöd av ett avtal som Europeiska unionen och dess medlemsstater har ingått med en annan avtalspart och inte heller av i utlänningslagen avsedda familjemedlemmar till ovan nämnda personer. Avgift får inte heller tas ut av den som har ett i utlänningslagen avsett EU-blåkort och inte heller av dennes i utlänningslagen avsedda familjemedlemmar. Avgift får inte heller tas ut av den som är en sådan familjemedlem till en finsk medborgare som avses i utlänningslagen eller av den som har ett i utlänningslagen avsett EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta och inte heller av dennes i utlänningslagen avsedda familjemedlemmar. Avgift får inte heller tas ut av den som när studierna inleddes haft ett i utlänningslagen avsett uppehållstillstånd på grund av tillfälligt skydd och vars tillstånd inte senare har återkallats med stöd av 58 § 4 mom. i den lagen.

Den föreslagna bestämmelsen säkerställer att examensutbildning som ordnas som uppdragsutbildning alltid är avgiftsfri för finska medborgare och för medborgare i stater som tillhör EU och EES. Enligt förslaget är det på beställarens ansvar att säkerställa att ta ut avgifter endast av sådana personer av vilka avgift enligt lag får tas ut. I avtalet mellan utbildningsanordnaren och beställaren ska det vara möjligt att ta in bestämmelser om sanktioner, ifall utbildningsanordnaren får kännedom om att beställaren inte iakttar lagens bestämmelser om uttagande av avgifter. Lagstiftningen om yrkesutbildning får inte begränsa arbetsgivarens och arbetstagarens frihet att sinsemellan komma överens om att arbetstagaren i utbyte mot erhållen utbildning förbinder sig att till exempel stanna kvar hos arbetsgivaren för en viss tid och att betala ersättning, om han eller hon inte fullgör denna förbindelse.

73 §. Utbildningsersättningar. I paragrafen föreskrivs det om utbildningsersättningar som betalas till arbetsgivaren. Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. enligt vilket det inte är möjligt att få utbildningsersättning för studerande som deltar i sådan utbildning som är belagd med läsårsavgift som avses i 105 a §.

100 §. Rätt till avgiftsfria måltider. I paragrafen föreskrivs det om rätten till avgiftsfria måltider för studerande inom utbildning för en grundexamen eller inom utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv. Det föreslås att 2 mom. ändras så att det till bestämmelsen fogas en hänvisning till den föreslagna 105 a §. De som deltar i sådan utbildning belagd med läsårsavgift som avses i paragrafen ska inte ha rätt till avgiftsfria måltider.

102 §. Studiesociala förmåner i läroavtalsutbildning. I paragrafen föreskrivs det om studiesociala förmåner för studerande i läroavtalsutbildning. Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 6 mom., enligt vilket studerande som deltar i utbildning som är belagd med läsårsavgift enligt 105 a § inte ska ha rätt till de studiesociala förmåner som föreskrivs för studerande i läroavtalsutbildning.

104 §. Beviljande av och rätt till en plats på ett internatboende. I paragrafen föreskrivs det om grunderna för beviljande av platser på ett internatboende och om studerandes rätt till en sådan plats. Det föreslås att 4 mom. ändras så att studerande som deltar i utbildning som är belagd med läsårsavgift enligt 105 a § inte ska ha rätt till avgiftsfri plats på ett internatboende.

105 a §. *Läsårsavgift som tas ut av tredjelandsmedborgare för utbildning.* Till lagen om yrkesutbildning fogas enligt förslaget en ny 105 a §, där det föreskrivs om de läsårsavgifter för utbildning som tas ut av tredjelandsmedborgare. Den föreslagna skyldigheten att betala läsårsavgift gäller i regel personer som vistas i Finland med uppehållstillstånd som beviljats på grund av studier. Personer som fått kontinuerligt uppehållstillstånd (A-tillstånd) är till exempel personer som kommit till landet som högskolestuderande. Personer som fått tillfälligt uppehållstillstånd (B-tillstånd) är till exempel personer som anländer till landet för att avlägga yrkesexamen.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska utbildningsanordnaren hos en studerande som antagits till utbildning enligt denna lag och som är medborgare i ett tredjeland ta ut en läsårsavgift som åtminstone täcker de genomsnittliga kostnaderna för ordnandet av utbildningen. Med tredjelandsmedborgare avses medborgare i andra länder än Europeiska unionens medlemsstater eller Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz. Enligt det föreslagna 1 mom. är betalning av läsårsavgiften en förutsättning för deltagande i undervisningen. Utbildningsanordnaren ska följa upp om den studerande har betalat avgiften. Om en person inte betalar läsårsavgiften, har han eller hon inte rätt att delta i undervisningen eller annan utbildning.

Det vore inte ändamålsenligt att beräkna en fast läsårsavgift per examen, eftersom kostnaderna för att ordna samma utbildning kan variera avsevärt mellan olika utbildningsanordnare. Avsikten är att Utbildningsstyrelsen årligen ska ta fram material för utbildningsanordnarna om de genomsnittliga kostnaderna för respektive utbildningsområde och examina till stöd för utbildningsanordnarens egen kostnadsberäkning. Utbildningsanordnaren kan således inom ramen för sin prövningsrätt besluta om beloppet på avgiften, förutsatt att avgiften i snitt motsvarar utbildningsanordnarens egna, varierande, kostnader. Utbildningsstyrelsens kalkyler ska ge riktgivande information om kostnaderna till stöd för utbildningsanordnarens egna beräkningar. När läsårsavgiftens storlek bestäms ska även de fasta kostnader som utbildningsanordnaren förorsakas tas i beaktande, så att statsandelsfinansieringen inte används för utbildning av personer från tredjeländer. Läsårsavgiftens belopp får således inte basera sig enbart på marginalkostnaderna.

Storleken på avgiften för en och samma examen kan därmed variera från utbildningsanordnare till utbildningsanordnare. Utbildningsanordnaren kan till exempel konstatera att kostnaderna för utbildning som ordnas på en arbetsplats är lägre än kostnaderna för utbildning som ordnas i läroanstaltsmiljö, och på den grunden ta ut en lägre läsårsavgift av vissa studerande. Storleken på avgiften kan således variera från studerande till studerande beroende på vilka studier var och en av de studerande som är skyldiga att betala läsårsavgift bedriver och hur stor del av studierna den studerande avlägger i utbildning som ordnas på en arbetsplats. Inom yrkesutbildningen kan den läsårsavgift som bestämts innan den studerande inledde sina studier och som den studerande betalar under studiernas gång konstateras vara överdimensionerad, eller så kan man konstatera att utbildningen ordnats på ett mer kostnadseffektivt sätt, till exempel på grund av utbildning som ordnats på en arbetsplats. Utbildningsanordnaren föreslås i så fall ha möjlighet att återbetala en del av den läsårsavgift som den studerande redan har betalat eller alternativt kan utbildningsanordnaren gottgöra en del av följande läsårsavgift.

Den som söker till studier ska informeras om hur läsårsavgiften bestäms under hela studietiden. Med detta avses att utbildningsanordnaren ska vara skyldig att meddela beloppet av läsårsavgifterna och utarbeta principer för prissättningen av dessa avgifter och informera de studerande om hur stora de är. Syftet med bestämmelsen är att förbättra de studerandes rättsskydd så att de har möjlighet att bedöma kostnaderna för studierna under hela studietiden.

Utbildningsanordnarna ska enligt förslaget utarbeta verksamhetsprinciper som de tillämpar på återbetalning av betalda läsårsavgifter, gottgörelse av läsårsavgifter samt återbetalning av läsårsavgifter om den studerande till exempel avbrutit studierna eller avgått. Uttaget av läsårsavgifter samt eventuella återbetalningar och gottgörelser av avgifterna ska genomföras så att de studerande behandlas jämlikt. Det är inte möjligt att retroaktivt höja en läsårsavgift som redan tagits ut av en studerande. Utbildningsanordnaren ska informera om sina läsårsavgifter och om de principer enligt vilka avgiften kan sänkas under studietiden. Bestämmelser om skyldigheten att informera om läsårsavgifter ska enligt förslaget ingå i 123 § i lagen om yrkesutbildning.

Utbildningsanordnaren ska inte heller ta ut en läsårsavgift så att det i början av studierna tas ut en klart lägre läsårsavgift av den studerande än vad den studerande i snitt borde betala för att täcka kostnaderna för examen, undantaget på sådana grunder som anges ovan, eftersom man ska kunna försäkra sig om att läsårsavgifterna tas ut i realtid och för att kostnaderna för den studerande inte ska fördela sig alltför ojämnt. Exempelvis ska läsårsavgifterna inte fastställas så att avgiften för det första läsåret är mindre än avgiften för övriga år. De inbetalda läsårsavgifterna ska vara konsekventa och eventuella lättnader särskilt gälla den tid då största delen av kostnaderna för examen redan har betalats.

Studier som är belagda med läsårsavgift handlar inte om verksamhet som bedrivs på en konkurrensutsatt marknad eller sådan ekonomisk verksamhet som avses i EU:s regler om statligt stöd. Ärendet behandlas i slutet av avsnitt 4.2.7 bedömning av huruvida villkoren för statligt stöd i EU uppfylls och konkurrenseffekter.

Enligt den föreslagna 1 mom. 1 *punkten* tas avgift dock inte ut av studerande som har ett i utlänningslagen avsett EU-blåkort och inte heller av dennes i den lagen avsedda familjemedlemmar. Europeiska unionens blåkort är avsett för personer som kommer till Finland för en högkvalificerad anställning.

Enligt den föreslagna 1 mom. 2 *punkten* tas avgift dock inte ut av en studerande som har ett i utlänningslagen avsett EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta, och inte heller av dennes i utlänningslagen avsedda familjemedlemmar.

Enligt den föreslagna 1 mom. 3 *punkten* tas avgift dock inte ut av en studerande som har kontinuerligt uppehållstillstånd. Som kontinuerligt (A) uppehållstillstånd beviljas till exempel uppehållstillstånd för arbetstagare (om det inte är fråga om tillfälligt arbete), uppehållstillstånd på grund av internationellt skydd (asyl och alternativt skydd), uppehållstillstånd för studier för högskoleexamen och uppehållstillstånd på grund av familjeband i situationer där anknytningspersonens uppehållstillstånd är kontinuerligt. För studier inom yrkesutbildning beviljas uppehållstillstånd som tillfälligt (B) uppehållstillstånd, och motsvarande tillfälliga tillstånd beviljas också för dessa studerandes familjemedlemmar.

Den föreslagna bestämmelsen innebär att en person som fått asyl eller alternativt skydd i Finland är skyldig att betala läsårsavgift, men inte dennes familjemedlemmar. Inte heller familjemedlemmar till finska medborgare som vistas i Finland med kontinuerligt uppehållstillstånd som grundar sig på familjeband är enligt förslaget skyldiga att betala läsårsavgift. Studerande som kommer till Finland för att studera i läroavtalsutbildning behöver uppehållstillstånd på grund av arbete. Således är de studerande som kommer till Finland för att studera i läroavtalsutbildning med ett kontinuerligt uppehållstillstånd som beviljats på grund av arbete enligt förslaget inte skyldiga att betala läsårsavgift.

Enligt den föreslagna 1 mom. 4 punkten tas avgift dock inte ut av en studerande som har permanent uppehållstillstånd. Erhållande av permanent uppehållstillstånd kan med fog anses vara en sådan stark anknytning till Finland som leder till att personen har rätt till avgiftsfri utbildning. Inte heller familjemedlemmar till en person som vistas i Finland med permanent uppehållstillstånd och som har beviljats uppehållstillstånd i Finland på grund av familjeband är enligt förslaget skyldiga att betala läsårsavgift.

Enligt den föreslagna 1 mom. 5 punkten tas avgift dock inte ut av en studerande som när studierna inleddes hade ett i utlänningslagen avsett uppehållstillstånd på grund av tillfälligt skydd och vars tillstånd inte senare har återkallats med stöd av 58 § 4 mom. i den lagen. Den som fått tillfälligt skydd är inte skyldig att betala läsårsavgift. I nuläget ska det tillfälliga skyddet tillämpas i anslutning till Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Bestämmelsen överensstämmer med motsvarande bestämmelser som gäller högskolorna.

Enligt den föreslagna 1 mom. 6 punkten tas avgift dock inte ut av studerande som deltar i uppdragsutbildning. Uppdragsutbildningen betalas av den som beställer utbildningen.

Enligt den föreslagna 1 mom. 7 punkten tas avgift dock inte ut av en studerande som är läropliktig enligt 2 § i läropliktslagen. I denna proposition föreslås det att 2 § i läropliktslagen ändras så att minderåriga barn eller unga från tredjeländer som vistas i Finland i studiesyfte i fortsättningen inte ska vara läropliktiga. När en person har fyllt 18 år, dvs. efter att läroplikten upphört, har han eller hon rätt att fortsätta i avgiftsfri utbildning på det sätt som föreskrivs i 16 § i läropliktslagen.

Enligt den föreslagna 1 mom. 8 punkten tas avgift dock inte ut av en studerande som har tillfälligt uppehållstillstånd på högst ett år på grund av deltagande i ett utbytesprogram för studerande. I Finland studerar varje år flera personer på andra stadiet inom utbytesprogram. Med utbytesprogram avses utbytesprogram som ordnas av etablerade aktörer, såsom Rotary eller AFS, där personen har sin egentliga studieplats i sitt hemland och avsikten är att personen som en del av sina studier ska vistas i Finland i högst ett år.

Enligt det föreslagna 2 mom. tas avgift med avvikelse från 1 mom. 3 punkten dock ut av studerande vars första uppehållstillstånd har beviljats på grund av studier. Enligt det föreslagna momentet kvarstår skyldigheten att betala läsårsavgift om den studerande byter sitt uppehållstillstånd till exempel till ett uppehållstillstånd som är avsett för arbete. I praktiken avses med bestämmelsen vuxenstuderande, eftersom läropliktiga inte är skyldiga att betala läsårsavgift efter att ha fått en hemkommun i Finland. Endast de personer i läropliktsåldern som kommer till Finland i studiesyfte är enligt förslaget skyldiga att betala läsårsavgift.

Att byta tillståndsgrunden från uppehållstillstånd för studerande till uppehållstillstånd för arbetstagare har varit det främsta sättet att kringgå läsårsavgifter på högskolenivå, och det är därför motiverat att förhindra detta också på andra stadiet. Med tanke på fastställande av läsårsavgifterna är det alltså av avgörande betydelse att personen har anlänt till Finland för första gången i studiesyfte med uppehållstillstånd för studerande. Motsvarande bestämmelser i högskolelagarna träder i kraft den 1 augusti 2026. Skyldigheten att betala läsårsavgift kvarstår också i det fall att den studerande byter studieplats mellan utbildningsanordnare eller börjar avlägga en andra examen efter att ha avbrutit studierna för den första examen. Skyldigheten att betala läsårsavgift kvarstår enligt förslaget också i det fall att personen utexamineras, arbetar och senare söker sig till en ny utbildning. Den situation som beskrivs ovan blir dock inte särskilt ofta tillämplig, eftersom en person som befinner sig i en sådan situation skulle ha tid att vistas tillräckligt länge i landet utan uppehåll för att få permanent uppehållstillstånd. Skyldigheten att betala läsårsavgift upphör i samtliga fall senast när ifrågavarande person får permanent

uppehållstillstånd. Erhållande av permanent uppehållstillstånd kan med fog anses vara en sådan stark anknytning till Finland som leder till att personen har rätt till avgiftsfri utbildning.

Enligt det föreslagna momentet tas avgift ut också av studerande som vistas i Finland med ett kontinuerligt uppehållstillstånd som grundar sig på familjeband i en situation där anknytningspersonen vistas i Finland med ett uppehållstillstånd som grundar sig på studier eller med ett kontinuerligt uppehållstillstånd, men där dennes första uppehållstillstånd har beviljats på grund av studier. Med bestämmelsen avses i praktiken situationer där anknytningspersonen vistas i Finland med ett kontinuerligt uppehållstillstånd som beviljats för högskolestudier eller dennes första uppehållstillstånd har beviljats för högskolestudier. Den föreslagna bestämmelsen gäller i regel maken till en person som studerar eller har studerat vid en högskola, eftersom läropliktiga inte är skyldiga att betala läsårsavgift efter att ha fått hemkommun, oberoende av grunden för uppehållstillståndet för hans eller hennes anknytningsperson. Genom bestämmelsen eftersträvas en jämlik behandling av familjemedlemmar till studerande på högskolenivå respektive på andra stadiet. Enligt den gällande lagstiftningen får familjemedlemmar till studerande på högskolenivå kontinuerligt (A) uppehållstillstånd och familjemedlemmar till studerande på andra stadiet tillfälligt (B) uppehållstillstånd.

Enligt 3 mom. i den föreslagna paragrafen får undervisnings- och kulturministeriet genom förordning utfärda närmare bestämmelser om grunderna för bestämmande av de läsårsavgifter som avses i 1 mom. På detta sätt möjliggörs en mer detaljerad reglering av bestämmandet av läsårsavgifter, om det framkommer behov av att styra besluten om läsårsavgifter till exempel i syfte att förenhetliga verksamhetssätten till vissa delar eller för att förbättra de studerandes rättsskydd.

Direktivet om kombination av tillstånd säkerställer att arbetstagare från tredjeland ska åtnjuta likabehandling i förhållande till medborgarna i den medlemsstat där de vistas på de områden som definieras i direktivet, till exempel inom arbetslivet, utbildning och i fråga om social trygghet. I direktivet avses med *arbetstagare från tredjeland* en tredjelandsmedborgare som har beviljats inresa på en medlemsstats territorium, lagligen vistas där och har tillstånd att arbeta inom ramen för ett anställningsförhållande i den medlemsstaten i enlighet med nationell rätt, kollektivavtal eller praxis (artikel 2.1 b). Rätten till likabehandling gäller även tredjelandsmedborgare som i enlighet med unionsrätten eller nationell rätt har beviljats inresa till en medlemsstat i andra syften än arbete och som får arbeta (artikel 12.1). Medlemsstaterna får begränsa rätten till likabehandling i fråga om utbildning och yrkesutbildning genom att begränsa dess tillämpning till de arbetstagare från tredjeland som har anställning eller har haft anställning och är registrerade som arbetslösa (artikel 12.2 a i) och genom att fastställa specifika villkor i enlighet med nationell rätt, inbegripet krav på språkkunskaper och betalning av utbildningsavgifter, för tillträde till universitetsutbildning och annan högre utbildning och till yrkesutbildning som inte är direkt kopplad till det specifika arbete som anställningen avser (artikel 12.2 a (iv)). När det gäller yrkesutbildning möjliggör direktivet ett undantag i fråga om yrkesutbildning som inte är direkt kopplad till det specifika arbete som anställningen avser (i den engelskspråkiga versionen "directly linked to the specific employment activity"). Avläggande av en separat yrkesexamen betraktas inte som verksamhet som syftar till viss sysselsättning. Studerande som anländer till yrkesutbildning i Finland har i regel inte någon anställning som förutsätter vissa sysselsättande åtgärder, och avläggandet av en yrkesexamen tolkas allmänt inte heller som att det siktar på en viss form av sysselsättning, även om avläggandet av en yrkesexamen ökar förutsättningarna för att hitta sysselsättning i Finland. För dem som sysselsätts i ett visst arbete är grunden för uppehållstillstånd i regel arbete. För innehavare av ett sådant uppehållstillstånd är det avgiftsfritt att förvärva kompetens inom examensutbildningen. Direktivet begränsar därmed inte uttaget av läsårsavgifter för yrkesutbildning av den som är medborgare i en stat som inte tillhör Europeiska unionen eller

Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, även om det är fråga om en person som vistas i landet med tillfälligt uppehållstillstånd eller om uppehållstillstånd för en familjemedlem till den studerande.

123 §. *Information om möjligheterna att avlägga examina och om utbildningen.* Det föreslås att 1 mom. ändras så att utbildningsanordnaren är skyldig att informera också om de läsårsavgifter som föreslås i 105 a §.

7.2 Gymnasielagen

9 §. *Uppdragsutbildning.* Paragrafen gäller ordnande av uppdragsutbildning inom gymnasieutbildningen. Det föreslås att 1 och 4 mom. ändras. Enligt gällande 1 mom. i gymnasielagen får en utbildningsanordnare i vars tillstånd ingår rätt att ordna utbildning som leder till International Baccalaureate-examen ordna undervisning som leder till sådan examen för studerande som kommer till Finland, om utbildningen beställs och finansieras av en annan stat, en internationell organisation eller ett finländskt eller utländskt offentligt samfund eller av en finländsk eller utländsk stiftelse eller privat sammanslutning. Paragrafen ändrades den 1 januari 2015 så att uppdragsutbildning dock inte får ordnas, om beställarens syfte endast är att förmedla studerande som examensstuderande utan att ha för avsikt att finansiera utbildningen. Utbildningsanordnaren ska se till att rättigheterna och skyldigheterna för dem som deltar i uppdragsutbildning har angetts i avtalet om uppdragsutbildning och att de som deltar i uppdragsutbildningen känner till dessa rättigheter och skyldigheter. Enligt 4 mom. ska utbildningsanordnaren av den som beställer utbildningen ta ut en sådan avgift för ordnandet av uppdragsutbildningen som åtminstone täcker kostnaderna för utbildningen. Avgiften ska även täcka kostnaderna för de studiesociala förmåner som avses i 35 §. Utbildningsanordnaren ska rikta avkastningen av uppdragsutbildningen till sin egen utbildningsverksamhet. Den som har beställt utbildningen har rätt att hos de studerande som deltar i uppdragsutbildningen ta ut avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsstat eller i enlighet med beställarens praxis. På undervisning som ordnas som uppdragsutbildning tillämpas inte lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009).

Det tillägg som från och med den 1 januari 2025 företagits i 1 mom. preciseras enligt förslaget så att det motsvarar formuleringarna i den ändring som görs i lagen om yrkesutbildning. Det föreslås att momentet ändras så att utbildningsanordnaren inte får ordna uppdragsutbildning, om beställaren har för avsikt att förmedla studerande så att de ska bli examensstuderande så att förmedlingen av studerande är vinstdrivande affärsverksamhet.

Enligt förslaget preciseras 4 mom. så att den som beställt utbildningen ska ha rätt att av de studerande som deltar i uppdragsutbildningen ta ut avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsstat eller i enlighet med beställarens praxis, med hänsyn till levnadskostnaderna i de studerandes utreseland. När det gäller avgifternas storlek hänvisas det alltså till levnadskostnaderna i avreselandet, och i förhållande till dem ska de avgifter som tas ut av den studerande vara skäliga. Bestämmelsen motsvarar den ändring som föreslås i lagen om yrkesutbildning.

34 a §. *Läsårsavgift som tas ut av tredjelandsmedborgare för utbildning.* Det föreslås att det till gymnasielagen fogas en ny 34 a § med bestämmelser om de läsårsavgifter som tas ut för utbildning av tredjelandsmedborgare. Enligt det föreslagna 1 mom. ska utbildningsanordnaren hos en tredjelandsmedborgare ta ut en läsårsavgift av en studerande som antagits till utbildning enligt denna lag och som ansöker om uppehållstillstånd på grund av studier eller vistas i landet med ett uppehållstillstånd som beviljats på grund av studier. Med tredjelandsmedborgare avses medborgare i andra länder än Europeiska unionens medlemsstater eller Island, Liechtenstein,

Norge och Schweiz. Läsårsavgift tas också ut av tredjelandsmedborgare som bedriver i denna lag avsedda studier i distansundervisning. Med bestämmelsen avses tredjelandsmedborgare som bedriver distansstudier från sitt ursprungsland.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska läsårsavgiften uppgå till minst det genomsnittliga priset per enhet för gymnasieutbildning. Om utbildningsanordnarens pris per enhet är lägre än det genomsnittliga priset per enhet för gymnasieutbildning, ska läsårsavgiftens storlek uppgå till minst utbildningsanordnarens pris per enhet. Beloppet av den avgift som tas ut av studerande som antagits för att avlägga ett eller flera läroämnena är det genomsnittliga priset per enhet per studiepoäng eller ett lägre pris per enhet per anordnare dividerat med talet 30.

Bestämmelser om det genomsnittliga priset per enhet för gymnasieutbildning utfärdas årligen genom förordning av statsrådet. Om utbildningsanordnarens pris per enhet är lägre än det genomsnittliga priset per enhet för gymnasieutbildning, ska läsårsavgiftens storlek enligt förslaget uppgå till minst utbildningsanordnarens pris per enhet. Eftersom utbildning enligt 4 § i gymnasielagen inte får ordnas för att eftersträva ekonomisk vinst, är det motiverat att läsårsavgiften är lägre i en situation där utbildningsanordnarens pris per enhet är lägre än det genomsnittliga priset per enhet. Beloppet av den avgift som tas ut av s.k. ämnesstuderande som antagits för att avlägga ett eller flera läroämnena är det genomsnittliga priset per enhet per studiepoäng dividerat med talet 30. Om utbildningsanordnarens pris per enhet är lägre än det genomsnittliga priset per enhet, fås priset på läsårsavgiften genom att det anordnarspecifika priset per enhet divideras med talet 30.

Enligt det föreslagna 1 mom. bestäms läsårsavgiften på basis av det pris per enhet som gällde inom gymnasieutbildningen under det första studieåret av studietiden. Det genomsnittliga priset per enhet för gymnasieutbildning har under de senaste åren ökat med i genomsnitt fem procent per år. Syftet med bestämmelsen är att förbättra de studerandes rättsskydd så att de har möjlighet att bedöma kostnaderna för studierna under hela studietiden. Det skulle vara problematiskt med tanke på de studerandes rättsskydd om de studerande inte på förhand kan veta hur stor läsårsavgiften kommer att vara under de följande åren.

Utbildningsanordnarna ska enligt förslaget utarbeta verksamhetsprinciper som de tillämpar på återbetalning av betalda läsårsavgifter, gottgörelse av läsårsavgifter samt återbetalning av läsårsavgifter om den studerande till exempel avbrutit studierna eller avgått. Uttaget av läsårsavgifter samt eventuella återbetalningar och gottgörelser av avgifterna ska genomföras så att de studerande behandlas jämligt. Det är inte möjligt att retroaktivt höja en läsårsavgift som redan tagits ut av en studerande. Enligt det föreslagna 1 mom. är betalning av läsårsavgiften en förutsättning för deltagande i undervisningen. Utbildningsanordnaren ska följa upp om den studerande har betalat avgiften. Om en person inte betalar läsårsavgiften, har han eller hon inte rätt att delta i undervisningen eller annan utbildning.

Det ska inte vara möjligt för personer som är skyldiga att betala läsårsavgift att studera gymnasiets lärokurs på engelska i enlighet med gymnasielagen. Till gymnasielagen fogades fr.o.m. den 1 januari 2025 bestämmelser om gymnasiets lärokurs och studentexamen på engelska. Sådana studerande börjar utbildas den 1 augusti 2026 och den första studentexamen på engelska kommer att ordnas 2029. Enligt 21 a § i gymnasielagen kan som studerande för att genomgå gymnasiets lärokurs på engelska antas den som på grund av längden på den utbildning som personen har genomgått i Finland före gymnasieutbildningen eller på grund av boendetiden i Finland saknar tillräckliga språkkunskaper för att klara av gymnasieutbildning på finska eller svenska. Av en sökande som antas till gymnasieutbildning på engelska och som inte är medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet förutsätts att han eller hon med stöd av utlänningslagen har

beviljats annat uppehållstillstånd än uppehållstillstånd som grundar sig på studier. Således kan en person inte söka sig till avgiftsbelagd utbildning för studerande från tredjeländer för att avlägga gymnasiets lärokurs på engelska.

Bestämmelser om de avgifter som tas ut för studentexamen finns i 20 § i lagen om studentexamen (502/2019). Enligt 4 mom. i den paragrafen får av examinander som har rätt till avgiftsfri utbildning med stöd av 16 § i läropliktslagen (4/2020) inte tas ut avgifter för deltagande i de fem första proven, och inte heller för omtagning av ovan avsedda underkända prov. Således kan en avgift för deltagande i proven i studentexamen tas ut av den som inte är läropliktig och som därmed inte heller är berättigad till avgiftsfri utbildning. Vill kommunen erbjuda även studerande som är skyldiga att betala läsårsavgift avgiftsfria prov i studentexamen, ska kommunen betala avgifterna till studentexamensnämnden.

Den föreslagna skyldigheten att betala läsårsavgift gäller endast personer som kommer till Finland i studiesyfte eller som vistas i Finland i studiesyfte och som anländer till Finland med tillfälligt (B) eller kontinuerligt (A) uppehållstillstånd för studerande, med undantag för personer som deltar i utbytesstuderandeprogram. För studier i gymnasieutbildning beviljas uppehållstillstånd som tillfälligt (B) uppehållstillstånd. Därmed ska läsårsavgift enligt förslaget inte tas ut hos studerande som enligt ett avtal som Europeiska unionen och dess medlemsstater har ingått med en annan avtalspart jämställs med medborgare i Europeiska unionen, och inte heller av dennes i utlänningslagen avsedda familjemedlemmar. Avgift får inte heller tas ut av en studerande som har ett i utlänningslagen avsett EU-blåkort och inte heller av dennes i den lagen avsedda familjemedlemmar. Europeiska unionens blåkort är avsett för personer som kommer till Finland för en högkvalificerad anställning. Läsårsavgift ska enligt förslaget inte tas ut av en studerande som har ett i utlänningslagen avsett EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta, och inte heller av dennes familjemedlemmar. Läsårsavgift ska inte heller tas ut av en studerande som har kontinuerligt uppehållstillstånd, om inte uppehållstillståndet har beviljats för studier. Som kontinuerligt (A) uppehållstillstånd beviljas till exempel uppehållstillstånd för arbetstagare (om det inte är fråga om tillfälligt arbete), uppehållstillstånd på grund av internationellt skydd (asyl och alternativt skydd), uppehållstillstånd för studier för högskoleexamen och uppehållstillstånd på grund av familjeband i situationer där anknytningspersonens uppehållstillstånd är kontinuerligt. Läsårsavgift tas enligt förslaget inte heller ut av studerande som har permanent uppehållstillstånd.

Läsårsavgift ska inte heller tas ut av den som när studierna inleddes har haft i utlänningslagen avsett uppehållstillstånd på grund av tillfälligt skydd och tillståndet inte senare har återkallats med stöd av 58 § 4 mom. i den lagen. Den som fått tillfälligt skydd är inte skyldig att betala läsårsavgift. I nuläget ska det tillfälliga skyddet tillämpas i anslutning till Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer med motsvarande bestämmelser som gäller högskolorna.

Enligt den föreslagna 1 mom. *1 punkten* tas avgift dock inte ut av studerande som deltar i uppdragsutbildning. Uppdragsutbildningen betalas av den som beställer utbildningen.

Enligt den föreslagna 1 mom. *2 punkten* tas avgift dock inte ut av en studerande som har tillfälligt uppehållstillstånd på högst ett år på grund av deltagande i ett utbytesprogram för studerande. I Finland studerar varje år flera personer på andra stadiet inom utbytesprogram. Med utbytesprogram avses utbytesprogram som ordnas av etablerade aktörer, såsom Rotary eller AFS, där personen har sin egentliga studieplats i sitt hemland och avsikten är att personen som en del av sina studier ska vistas i Finland i högst ett år.

Genom denna proposition föreslås det att läropliktslagen ändras så att tredjelandsmedborgare som vistas i Finland i studiesyfte inte ska vara läropliktiga i Finland.

I gymnasielagen föreslås inte något motsvarande 2 mom. som i 105 a § i lagen om yrkesutbildning, på grund av direktivet om kombinerade tillstånd, som behandlas i avsnitt 2.3.7. Direktivet om kombination av tillstånd säkerställer att arbetstagare från tredjeland ska åtnjuta likabehandling i förhållande till medborgarna i den medlemsstat där de vistas på de områden som definieras i direktivet, till exempel inom arbetslivet, utbildning och i fråga om social trygghet. I direktivet avses med *arbetstagare från tredjeland* en tredjelandsmedborgare som har beviljats inresa på en medlemsstats territorium, lagligen vistas där och har tillstånd att arbeta inom ramen för ett anställningsförhållande i den medlemsstaten i enlighet med nationell rätt, kollektivavtal eller praxis (artikel 2.1 b). Rätten till likabehandling gäller även tredjelandsmedborgare som i enlighet med unionsrätten eller nationell rätt har beviljats inresa till en medlemsstat i andra syften än arbete och som får arbeta (artikel 12.1). Medlemsstaterna får begränsa rätten till likabehandling i fråga om utbildning och yrkesutbildning genom att begränsa dess tillämpning till de arbetstagare från tredjeland som har anställning eller har haft anställning och är registrerade som arbetslösa (artikel 12.2 a i) och genom att fastställa specifika villkor i enlighet med nationell rätt, inbegripet krav på språkkunskaper och betalning av utbildningsavgifter, för tillträde till universitetsutbildning och annan högre utbildning och till yrkesutbildning som inte är direkt kopplad till det specifika arbete som anställningen avser (artikel 12.2 a (iv)).

Enligt artikel 1.2 påverkar direktivet inte medlemsstaternas behörighet att bevilja tredjelandsmedborgares tillträde till sina arbetsmarknader. Enligt skäl 6 i ingressen till direktivet bör bestämmelserna i direktivet inte påverka medlemsstaternas behörighet att reglera inresa inklusive omfattningen av arbetskraftsinvandringen från tredjeländer. Eftersom betalning av läsårsavgifterna enligt den nationella lagstiftningen är en förutsättning för beviljande av uppehållstillstånd för studerande, begränsar direktivet inte möjligheten att kräva läsårsavgifter av tredjelandsmedborgare som kommer till eller vistas i Finland för gymnasieutbildning eller som vistas i landet med uppehållstillstånd för studier. Detta beror på att syftet med direktivet inte är att föreskriva om villkoren för inresa eller laglig vistelse, utan om rätten till likabehandling i situationer där en person har beviljats inresa till och lagligen vistas i en medlemsstat. Det saknar betydelse om utbildningsanordnaren kräver att avgifterna betalas i sin helhet innan utbildningen inleds eller genom delbetalningar, eftersom villkoren för tillståndet ska uppfyllas under hela vistelsen. Enligt 12 § 1 mom. 1 punkten i forskar- och studerandelagen ska en studerandes uppehållstillstånd återkallas eller ansökan om förlängning avslås, om tredjelandsmedborgaren inte längre uppfyller de villkor som föreskrivs.

I fråga om gymnasieutbildning begränsar direktivet om kombinerade tillstånd uttaget av läsårsavgifter på det sätt som anges ovan när en persons tillståndsgrund inte är studier. När det gäller gymnasieutbildning anses det därför motiverat att begränsa skyldigheten att betala läsårsavgift till att gälla endast personer som anländer till Finland med uppehållstillstånd för studerande eller personer som vistas i Finland med uppehållstillstånd för studerande. Direktivet om kombinerade tillstånd förutsätter i fråga om gymnasieutbildning befrielse från avgifter i alla situationer där personen står i anställningsförhållande eller efter anställningsförhållandet har anmält sig som arbetslös arbetssökande. Att kontinuerligt utreda och bedöma en persons anställningsförhållanden innebär en oskälig administrativ börda för utbildningsanordnaren i förhållande till den nytta som uppnås.

Studier som är belagda med läsårsavgift handlar inte om verksamhet som bedrivs på en konkurrensutsatt marknad eller sådan ekonomisk verksamhet som avses i EU:s regler om statligt

stöd. Ärendet behandlas i slutet av avsnitt 4.2.7 bedömning av huruvida villkoren för statligt stöd i EU uppfylls och konkurrenseffekter.

35 §. *Studiesociala förmåner.* Paragrafen innehåller bestämmelser om studiesociala förmåner i gymnasieutbildningen. Det föreslås att paragrafen ändras så att det till den fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket de som deltar i sådan utbildning som är belagd med läsårsavgift som avses i 34 a § inte har rätt till studiesociala förmåner som avses i paragrafen.

7.3 Specialmotivering som gäller rätten att få uppgifter

109 b § i lagen om yrkesutbildning och 60 § i gymnasielagen. *Rätt att få uppgifter som gäller uppehållstillstånd.* Det föreslås att det till gymnasielagen fogas en ny 60 § och till lagen om yrkesutbildning en ny 109 b §. I 1 mom. i respektive paragraf föreskrivs det enligt förslaget om utbildningsanordnarens rätt att avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna få vissa uppgifter om handlingar om en studerandes uppehållsrätt av Migrationsverket.

För yrkesutbildningens del gäller dessa uppgifter enligt förslaget giltighetstiden och grunden för samt typen av det dokument om uppehållsrätt som en sökande eller studerande samt dennes i utlänningslagen avsedda anknytningsperson ansökt om, innehar eller tidigare har beviljats, samt om hur behandlingen av ansökan om ett dokument om uppehållsrätt framskrider. I fråga om gymnasieutbildningen är uppgifterna i övrigt desamma, förutom att anordnare av gymnasieutbildning inte har rätt att få uppgifter om uppehållstillstånd för anknytningspersonen eller om tidigare beviljad uppehållsrätt för sökanden eller den studerande. Uppgifterna i fråga är överflödiga för anordnare av gymnasieutbildning.

Med dokument om uppehållsrätt avses här ett övergripande begrepp som omfattar alla uppehållstillstånd samt tillstånd gällande sådan vistelse inom området för fri rörlighet för medborgare i Europeiska unionen och därmed jämförbara personer som regleras i 10 kap. i utlänningslagen. Sådana av Migrationsverket utfärdade dokument om uppehållsrätt med vilka man kan styrka i 10 § i utlänningslagen den uppehållsrätt som hör till området för fri rörlighet för medborgare i Europeiska unionen och därmed jämförbara personer är intyg över registrering av uppehållsrätt för EU-medborgare, intyg över permanent uppehållsrätt för EU-medborgare, uppehållskort för familjemedlemmar till EU-medborgare och permanent uppehållskort för familjemedlemmar till EU-medborgare.

Behovet av information grundar sig i synnerhet på den ändring gällande läsårsavgifter som föreslås i denna proposition och som det föreskrivs om i de föreslagna 34 a § i gymnasielagen och 105 a § i lagen om yrkesutbildning. Dessa paragrafer skiljer sig från varandra så till vida att endast den som ansöker om uppehållstillstånd på grund av studier eller har fått uppehållstillstånd på grund av studier i Finland är skyldig att betala läsårsavgift inom gymnasieutbildningen. Till skillnad från anordnarna av yrkesutbildning har anordnarna av gymnasieutbildning således inte behov av att få uppgifter av Migrationsverket om uppehållstillstånd för sökandens eller den studerandes anknytningsperson eller om tidigare beviljade uppehållstillstånd för sökanden eller den studerande.

Tillämpningen av den ändring som föreslås i 105 a § i lagen om yrkesutbildning förutsätter att utbildningsanordnaren i vissa situationer har rätt att få uppgifter om grunden för vistelsen för en studerande som vistas med ett uppehållstillstånd som beviljats på grund av familjeband och om grunden för hans eller hennes familjemedlem som är anknytningsperson samt om grunden för det första uppehållstillstånd som beviljats den studerande eller dennes anknytningsperson. Med detta avses en annan sak än det av Migrationsverket beviljade första uppehållstillståndet,

vilket kan komma i fråga flera gånger om personen emellanåt har lämnat landet. I denna lag är läsårsavgiften kopplad till grunden för det första uppehållstillståndet som personen får i Finland.

Allmänt taget kan utbildningsanordnarna behöva få information om huruvida en person har beviljats uppehållstillstånd till exempel för planering av utbildningen eller för att ta ut läsårsavgifter. Utbildningsanordnarna har med stöd av tidigare gällande lagstiftning fått dessa uppgifter av Migrationsverket och på grund av utbildningsanordnarnas behov är det motiverat att återinföra denna rätt att få uppgifter i lagstiftningen. Uppgiften behövs också till exempel för att en studerande ansöker om återbetalning av en läsårsavgift på grund av avslag på en ansökan om uppehållstillstånd, men inte ens har gjort en ansökan eller för att behandlingen av ärendet ännu pågår. För att informationen ska vara tillförlitlig är det viktigt att den överförs direkt från Migrationsverket till anordnaren av yrkesutbildning.

För planeringen av utbildningen behöver utbildningsanordnaren uppgifter om antalet blivande studerande och när de kan inleda studierna. För detta ändamål behöver de uppgifter om beviljade och anhängiga uppehållstillstånd och om behandlingen av dessa. Dessa uppgifter inverkar på reserveringen av de resurser som används i utbildningen, bland annat antalet undervisningsgrupper, lärarna, hur introduktionen ordnas samt för reservering av lokaler. Utbildningsanordnaren kan också bli tvungen att utreda en studerandes möjligheter att inleda studierna senare eller på distans på grund av att ansökan om uppehållstillstånd fördröjts. Det är särskilt viktigt att få dessa uppgifter ifall en stor del av besluten om uppehållstillstånd för studerande som sökt till en viss utbildningsanordnare fördröjs eller har avslagits. Då kan man bli tvungen att tänka om i fråga om hur hela undervisningsgrupper eller kurser ska ordnas, och därmed är det viktigt att snabbt få informationen från Migrationsverket, så att man kan minimera skadeverkningarna, och inte få uppgifterna först i och med att en del studerande uteblir.

Det är inte alltid möjligt att få dessa uppgifter på ett tillförlitligt sätt av de studerande själva, eftersom en del av dem till exempel de facto inte har för avsikt att komma till Finland. De kan till exempel ha tagit emot studieplatser från flera länder och inte längre vara tillgängliga för utbildningsanordnaren. Således ligger det också i de studerandes intresse att utbildningsanordnaren de facto utreder antalet studerande som inleder studierna hos en tillförlitlig aktör.

Skötseln av de uppgifter som avses i paragrafen förutsätter behandling av personuppgifter, vilket omfattas av tillämpningsområdet för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning). Till den del den föreslagna regleringen innehåller behandling av personuppgifter är den rättsliga grunden för behandlingen av dem artikel 6.1.c i det allmänna dataskyddsdirektivet. Den lagstadgade uppgiften för anordnare av gymnasieutbildning att ordna sådan utbildning grundar sig på 3 § i gymnasielagen. Den lagstadgade uppgiften för anordnare av yrkesutbildning att ordna sådan utbildning grundar sig på 22 § i lagen om yrkesutbildning. Rätten att ta ut läsårsavgifter av personer som kommer från tredjeländer grundar sig för gymnasiet på den föreslagna 34 a § i gymnasielagen och för yrkesutbildningens del på den föreslagna 105 a § i lagen om yrkesutbildning. De uppgifter som lämnas ut med stöd av denna lag innehåller inga sådana särskilda personuppgifter som avses i artikel 9 i dataskyddsförordningen.

Användningen av denna behandlingsgrund innebär att den registrerade inte har rätt att göra invändningar mot behandlingen på det sätt som föreskrivs i artikel 21 i dataskyddsförordningen. Som villkor för utlämnande av sådana uppgifter anges inte den sökandes, den studerandes eller anknytningspersonens samtycke, eftersom högskolornas informationsbehov ofta hänför sig till

situationer där det kan leda till negativa konsekvenser för den person som begäran om information gäller, såsom att dennes skyldighet att betala läsårsavgift kvarstår, eller situationer där personen i fråga inte kan nås, såsom i vissa situationer där en person som fått studierätt har underlåtit att inleda sina studier.

För utbildningsanordnarnas verksamhet är det nödvändigt att få dessa uppgifter för bedömningen av den studerandes skyldighet att betala läsårsavgift och för anordnande av undervisningsgrupper. En förutsättning för att kunna bevilja vissa rättigheter för studerande, såsom avgiftsfrihet, är att försäkra sig om att de fakta som ligger till grund för denna rättighet föreligger. Personuppgifternas tillförlitlighet förutsätter att de fås direkt av den myndighet som behandlar ärendet eller fattat beslutet.

I 2 mom. föreskrivs det om utbildningsanordnarnas rätt att på eget initiativ lämna uppgifter till Migrationsverket vid misstanke om missbruk. Att på eget initiativ lämna uppgifter till myndigheter har av hävd kunnat grunda sig på tanken att den myndighet som behandlar ett ärende har rätt att få information om omständigheter som inverkar på ärendet. Lagstiftningen och rättspraxis som gäller behandlingen av sådana uppgifter har dock infört noggrannare begränsningar än tidigare också i fråga om utlämnande av uppgifter på eget initiativ till en myndighet. I sitt förhandsbeslut HD:2023:24 ansåg högsta domstolen att polisen med stöd av en allmän bestämmelse inte hade rätt att lämna ut uppgifter till Utsökningsverket. Behovet av utlämnande av uppgifter fick inte grunda sig på etablerad praxis. Utlämnandet av uppgifter får inte heller grunda sig på migrationsförvaltningens personuppgiftslag, eftersom de uppgifter som utbildningsanordnaren lämnar ut på eget initiativ är sådana uppgifter som i huvudsak framgår av utbildningsanordnarens verksamhet. De uppgifter som utbildningsanordnaren lämnar ut på eget initiativ är alltså snabbare tillgängliga för Migrationsverket. Med tanke på resursanvändningen är det dessutom effektivare att utbildningsanordnaren underrättar Migrationsverket till exempel när den upptäcker förfalskade dokument, i stället för att Migrationsverket regelbundet skulle skicka en förfrågan till alla utbildningsanordnare om huruvida de upptäckt några dokument som är förfalskade.

Som sådana uppgifter som är nödvändiga med tanke på Migrationsverkets verksamhet ska i fråga om de moment som gäller utlämnande av uppgifter betraktas åtminstone sådana uppgifter som kan leda till prövning av om ett dokument som gäller beslut om att uppehållsrätten ska avslås, återkallas eller förfalla.

Bestämmelser om grunder för avslag av en studerandes ansökan om uppehållstillstånd finns i 11 § i lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete. En ansökan om uppehållstillstånd ska avslås, om de förutsättningar för beviljande av uppehållstillstånd som anges i lagen inte uppfylls, de handlingar som visas upp har skaffats på ett bedrägligt sätt, de har förfalskats eller ändrats eller tredjelandsmedborgaren anses utgöra ett hot mot den allmänna ordningen, den allmänna säkerheten eller folkhälsan. Ansökan kan avslås bland annat om det kan påvisas att tredjelandsmedborgaren kommer till landet av andra skäl än de som ligger till grund för ansökan om inresa eller att den mottagande enheten inte fullgör sina lagstadgade skyldigheter.

Bestämmelser om återkallande av uppehållstillstånd för studerande finns i 12 § i den lagen. Ett uppehållstillstånd kan återkallas, om den studerande inte iakttar de tidsfrister som gäller för bedrivande av ekonomisk verksamhet, inte gör tillräckliga framsteg i sina studier, den studerandes försörjning inte är tryggad eller försäkring inte är i kraft. Bestämmelser om de allmänna grunderna för beviljande och återkallande av uppehållstillstånd och annan uppehållsrätt finns i utlänningslagen.

Som villkor för tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen om lämnande av uppgifter på eget initiativ kan inte anses vara att den utbildningsanordnare som lämnar ut uppgifterna är absolut säker på att uppgiften leder till åtgärder eller påföljder, eftersom beslutet om åtgärder och påföljder fattas av den aktör som får uppgifterna, dvs. Migrationsverket. Någon sådan grund finns inte heller i annan lagstiftning. Exempelvis 72 § i utsökningsbalken (705/2007) gäller utlämnande av uppgifter på eget initiativ, med stöd av vilken utsökningsmyndigheten kan lämna Tullen sådana uppgifter som är nödvändiga för skötseln av Tullens uppgifter. Det är alltså fråga om en situation där en aktör som utför sin lagstadgade uppgift i samband med sin egen verksamhet får sådana uppgifter som aktören bedömer vara nödvändiga med tanke på skötseln av uppgiften för den myndighet till vilken uppgifterna lämnas.

Utlämnande av uppgifter på eget initiativ ska vara möjligt i situationer där det finns ett genuint behov av det och detta inte innebär ett oproportionerligt intrång i en persons grundläggande fri- och rättigheter. Syftet med de föreslagna bestämmelserna om rätten att lämna ut uppgifter är att förmedla misstankar om missbruk som utbildningsanordnaren upptäckt till Migrationsverket för prövning. Utbildningsanordnaren har till exempel mycket goda förutsättningar för att notera att en studerande inte längre studerar eller inte alls har slutfört studierna och att underrätta Migrationsverket om detta. Otillräckliga framsteg i studierna är en grund för återkallande av uppehållstillstånd. Likaså, om den studerande inte kan betala de läsårsavgifter som föreslås i 105 a §, uppstår det en synnerligen stark grund för att misstänka att den studerandes försörjning inte är på en tillräcklig nivå med tanke på uppehållstillståndet. Utbildningsanordnaren kan också för sina egna syften kontrollera sökandens dokument och upptäcka att vissa dokument som också presenterats för Migrationsverket som grund för uppehållstillståndet är förfalskade. En studerande kan också när han eller hon ber utbildningsanordnaren om vägledning beträffande vissa omständigheter som relaterar till hans eller hennes hälso- eller sjukvård komma att avslöja att hans eller hennes försäkring inte är i kraft. Bland annat i ovan nämnda situationer kan utbildningsanordnaren anses ha goda förutsättningar för att bedöma att det är nödvändigt att föra ärendet till Migrationsverket för prövning så att verket ska kunna vidta den prövning och det beslutsfattande i fråga om beviljande och återkallande av uppehållstillstånd som ankommer på myndigheten.

Utbildningsanordnarens rätt att på eget initiativ lämna uppgifter till Migrationsverket behövs till exempel i situationer där en studerande eller grupp av studerande som fått uppehållstillstånd inte har börjat studera. Då kan prövningen av återkallande av uppehållstillstånd inledas betydligt snabbare än om man i stället gör det på basis av den information om studiernas framskridande som fås vid en efterkontroll. En motsvarande situation kan uppstå om den studerande har avbrutit studierna eller inte längre har deltagit i undervisningen. Det kan vara motiverat att underrätta Migrationsverket om att grunden för en studerandes vistelse upphört och att eventuellt ta upp dennes situation angående uppehållstillstånd i en utredning också i situationer där undervisningen för en grupp studerande som deltar i uppdragsutbildning har avslutats på grund av avtalsbrott.

Utbildningsanordnaren kan också få kännedom om andra omständigheter som hänför sig till grunderna för uppehållstillstånd för studerande, såsom att de medel som den studerande förfogar över inte är tillräckliga. Det kan till exempel ha kommit till utbildningsanordnarens kännedom att ett stipendium som en studerande framhåller som grund för att han eller hon uppfyller försörjningsvillkoret i uppehållstillståndet inte är äkta eller att den studerande inte har fått några stipendiemedel.

7.4 Lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

24 §. *Priserna per enhet för gymnasieutbildning.* I paragrafen föreskrivs det om priserna per enhet för gymnasieutbildning och om beräkningen av dem. Till 1 mom. fogas en mening enligt vilken de studerande inom uppdragsutbildning som avses i 9 § i gymnasielagen och de studerande som avses i den föreslagna 34 a § i gymnasielagen inte heller beaktas när priserna per enhet beräknas. I fortsättningen ska utbildningen för de personer som avses i 34 a § i den föreslagna gymnasielagen inte finansieras med statsandelsfinansiering utan i regel med avgifter som tas ut av dessa studerande. Om en studerande med stöd av 34 a § 3 mom. helt eller delvis befrias från läsårsavgifter., beaktas de nämnda studerandena alltså inte vid beräkningen av priserna per enhet.

31 §. *Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av priser per enhet.* Paragrafen innehåller bestämmelser om de kostnader som inte ska betraktas som driftskostnader för gymnasier och inte heller för sådan grundläggande konstundervisning som finansieras enligt antalet undervisningstimmar. Det föreslås att det till 1 mom. fogas en ny 9 punkt, enligt vilken som driftskostnader för gymnasier inte betraktas kostnader för ordnande av uppdragsutbildning enligt 9 § i gymnasielagen eller utbildning enligt 34 a § i den föreslagna gymnasielagen. Eftersom sådana studerande som avses i 34 a § i den föreslagna gymnasielagen inte får anges som grund för statsandelsfinansiering, är det motiverat att kostnaderna för sådana studerande inte heller ska betraktas som driftskostnader för gymnasieutbildning. Till den nya 9 punkten fogas också ett omnämnande av sådan uppdragsutbildning som avses i 9 § i gymnasielagen. Den föreslagna formuleringen överensstämmer med nuläget och förtydligar den.

49 §. *Anmälan och fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen.* I paragrafen föreskrivs det om anmälan och fastställande av antalet prestationer som används vid beräkningen av finansieringen. Det föreslås att 2 mom., som gäller anmälan om antalet prestationer inom yrkesutbildning, ändras så att det till momentet fogas en mening enligt vilken prestationer som gäller studerande som inte är skyldiga att betala läsårsavgift som avses i 105 a § i lagen om yrkesutbildning inte heller ska beaktas i finansieringen. Eftersom avsikten är att utbildningen för sådana studerande som avses i 105 a § i lagen om yrkesutbildning i fortsättningen inte ska finansieras med statsandelsfinansiering, ska dessa studerande inte heller inkluderas i beräkningen av antalet prestationer.

7.5 Läropliktslag

2 §. *När läroplikten börjar och upphör.* Enligt paragrafen är barn som har sin vanliga vistelseort i Finland läropliktiga. Ett barn anses vid tillämpningen av denna lag ha sin vanliga vistelseort i Finland om barnet har en hemkommun i Finland enligt lagen om hemkommun (201/1994). En person föreslås ha rätt att bli befriad från läroplikt, om grunden för personens vistelse i landet är studier. Det föreslås att boendekommunen beslutar om befrielse från läroplikt efter ansökan.

Det föreslås att läropliktens tillämpningsområde avgränsas så att tredjelandsmedborgare som vistas i Finland i studiesyfte lämnas utanför tillämpningsområdet. Med tredjelandsmedborgare avses medborgare i andra länder än Europeiska unionens medlemsstater eller Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz. Enligt förslaget är en tredjelandsmedborgare som vistas i Finland i studiesyfte således inte läropliktig efter att ha fått en hemkommun i Finland. En person ska anses vistas i Finland i studiesyfte, om han eller hon vistas i Finland med ett uppehållstillstånd som beviljats för studier. I propositionen föreslås det att tredjelandsmedborgare som kommer till Finland i studiesyfte i fortsättningen ska vara skyldiga att betala läsårsavgift. Förslaget om skyldigheten att betala läsårsavgift gäller också minderåriga läropliktiga som kommit till Finland i studiesyfte. Bestämmelser om skyldigheten att betala

läsårsavgift skulle regleras i gymnasielagen och i lagen om yrkesutbildning. För att bestämmelserna ska vara tydliga och enhetliga är det således nödvändigt att också läropliktslagen ändras så att personer som kommit till Finland från tredjeländer i studiesyfte inte ska vara läropliktiga.

7.6 Lag om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete

7 a §. *Beviljande av nationellt uppehållstillstånd för studier.* Enligt gällande 2 mom. beviljas en tredjelandsmedborgare nationellt uppehållstillstånd för studier, om han eller hon har antagits som studerande vid en annan läroanstalt i Finland än en högskola, om studierna leder till examen eller yrke, eller om han eller hon har antagits som studerande vid en högskola eller annan läroanstalt i Finland också för andra studier än sådana som leder till examen, om det finns grundad anledning att bevilja uppehållstillstånd.

Det föreslås att 2 mom. ändras så att till 2 mom. 1 punkten, som gäller studier som leder till examen eller yrke vid en annan läroanstalt än en högskola, fogas som villkor för beviljande av tillstånd för studier att den studerande betalat de avgifter som utbildningsanordnaren kräver. I och med den föreslagna ändringen motsvarar denna punkt 1 mom. i fråga om de avgifter som högskolan kräver i fråga om högskolestudier. Den vanligaste avgiften är läsårsavgift för gymnasieutbildning eller yrkesutbildning, och i samband med denna proposition föreslås bestämmelser om skyldigheten att betala läsårsavgift. Utbildningsanordnarna ska bestämma hur och inom vilken tidtabell läsårsavgiften ska betalas. Migrationsverket bör känna till detta villkor med tanke på huruvida beviljandet av uppehållstillstånd har uppfyllts på det sätt som läroanstalten förutsätter och att tredjelandsmedborgaren har antagits som studerande utan några villkor. Betalningen av de avgifter som krävs föreslås utgöra en förutsättning för den studerandes uppehållstillstånd enligt den tidtabell och de förfaranden som läroanstalten i fråga kräver i fråga om betalning av avgiften. Ifall den studerande inte uppfyller de föreskrivna villkoren efter det att tillståndet har beviljats, ska detta vara en grund för att återkalla eller neka att förnya uppehållstillståndet.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I propositionen föreslås det att 123 § i lagen om yrkesutbildning ändras så att det till de uppgifter utbildningsanordnaren ska informera om fogas läsårsavgifter. Utbildningsanordnaren ska se till att det finns allmänt tillgänglig information om möjligheterna att avlägga examina, den utbildning som ges, ansökan till utbildning och de läsårsavgifter som tas ut av medborgare i stater som inte tillhör Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Enligt det andra momentet får närmare bestämmelser om de frågor som ska informeras om utfärdas genom förordning av statsrådet. Det föreslås att 23 § i statsrådets förordning om yrkesutbildning (673/2017) ändras så att det till den fogas en ny 9 punkt om läsårsavgifter.

I propositionen föreslås det att 24 § i finansieringslagen, som gäller priserna per enhet för gymnasieutbildning, ändras. Det föreslås att paragrafen ändras så att studerande inom uppdragsutbildning och studerande som är skyldiga att betala läsårsavgift inte beaktas vid beräkning av priserna per enhet för gymnasieutbildning. Enligt 7 mom. ska närmare bestämmelser om beräkandet av priserna per enhet utfärdas genom förordning av statsrådet. I 19 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1766/2009) föreskrivs om priser per enhet för gymnasier. Till momentet fogas enligt förslaget studerande inom uppdragsutbildning och sådana studerande som är skyldiga att betala läsårsavgift.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 augusti 2026. Bestämmelserna om läsårsavgifter och rätten att få uppgifter i 105 a § och 109 b § i lagen om yrkesutbildning och i 34 a § och 60 § i gymnasielagen tillämpas enligt förslaget på dem som inleder sina studier efter lagens ikraftträdande. Bestämmelserna om läsårsavgifter och rätten att få uppgifter kan tillämpas redan innan lagen träder i kraft på de studerande som inleder sina studier den 1 augusti 2026 eller därefter.

Verkställighet och uppföljning

Undervisnings- och kulturministeriet följer med hur propositionen om läsårsavgifter påverkar tillgången till och tillgängligheten till utbildning samt tillgången på kompetent arbetskraft runtom i landet. Undervisnings- och kulturministern följer med prissättningen av de läsårsavgifter som utbildningsanordnarna fastställer och ingriper vid behov i oändamålsenliga prissättnings- och konkurrenssituationer.

10 Förhållandet till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2026 och avses bli behandlad i samband med den.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

11.1 Rätt till likabehandling samt kulturella rättigheter

I propositionen föreslås bestämmelser om läsårsavgifter inom gymnasieutbildning och yrkesutbildning för studerande från tredjeländer. I propositionen föreslås det att läropliktslagen ändras så att tredjelandsmedborgare som vistas i Finland i studiesyfte inte är läropliktiga.

De föreslagna ändringarna har särskild betydelse med tanke på grundlagens 6 § om jämlikhet och 16 § om kulturella rättigheter.

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Enligt förbudet mot diskriminering i 2 mom. i paragrafen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Enligt 3 mom. i paragrafen ska barn bemötas som jämlika individer och ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. Jämlikhetsbestämmelserna och förbudet mot särbehandling i grundlagen förbjuder inte allt slags särskiljande av personer. Det väsentliga är om det är möjligt att motivera åtskillnaden mellan människor på ett sätt som är godtagbart med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna (t.ex. GrUU 44/2010 rd, GrUU 18/2010 rd och GrUU 46/2006 rd). När en godtagbar grund existerar är det ur grundlagssynvinkel tillåtet att åtskilja människor, i förhållande till både direkt och indirekt icke-diskriminering (GrUU 10/2003 rd). I riksdagens grundlagsutskotts praxis har det betraktats som en godtagbar grund att särbehandlingens grund har samband med fullgörandet av någon annan grundläggande fri- eller rättighet. Som godtagbara grunder har också betraktats andra betydande offentliga eller privata intressen. Vid bedömningen av särbehandlingens grund ska det fästas vikt vid regleringens proportionalitet. I detta sammanhang har riksdagens grundlagsutskott betonat att de godtagbara argumenten måste stå i ett sakligt och nära samband med lagens syfte (GrUU 44/2010 rd). Grundlagsutskottet har i sin praxis framhållit att inga skarpa gränser för lagstiftarens prövning går att läsa ut ur jämlikhetsprincipen när en reglering i överensstämmelse med den rådande

samhällsutvecklingen eftersträvas (se till exempel GrUU 11/2018 rd). Skillnaderna får emellertid inte heller då vara godtyckliga och de får inte bli oskäligen (GrUU 47/2018 rd, s. 5).

Enligt 16 § 1 mom. i grundlagen har alla rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. Enligt artikel 28 i FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS 60/1991) erkänner konventionsstaterna barnets rätt till utbildning. För att rätten ska förverkligas stegvis och på lika villkor för alla ska medlemsstaterna enligt punkt 1 a göra grundskolan obligatorisk, som ska vara avgiftsfri för alla. Bestämmelser om motsvarande rätt till avgiftsfri primär undervisning finns också i den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen, FördrS 6/1976, artikel 13.2 a) och i Unescos konvention mot diskriminering på utbildningsområdet (FördrS 59/71, artikel 4). De gällande bestämmelserna i lagen om grundläggande utbildning tryggar denna rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning som anges i konventionerna om mänskliga rättigheter.

Enligt andra meningen i grundlagens 16 § 1 mom. utfärdas bestämmelser om läroplikten genom lag. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om utvidgning av läroplikten konstaterat att den undervisning som hör till läroplikten är sådan grundläggande utbildning som avses i 16 § 1 mom. i grundlagen. (GrUU 43/2020 rd, s. 4, se även GrUU 48/2021 rd, s. 2). I utlåtandet om utvidgning av läroplikten konstateras det dessutom att det följer av 16 § 1 mom. i grundlagen att den läroplikt som avses där ska kunna fullgöras inom den avgiftsfria grundläggande utbildningen (GrUU 43/2020 rd, s. 4). Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande om regeringens proposition med förslag till läropliktslag och till lagar som har samband med den (GrUU 43/2020 rd): ”Även om grundlagsutskottet till skillnad från propositionen anser att utbildning som enligt lag omfattas av läroplikten i sin helhet är grundläggande utbildning enligt 16 § 1 mom. i grundlagen, följer det enligt utskottet inte att avgiftsfriheten för grundläggande utbildning till alla delar måste bedömas på samma sätt för hela utbildningstiden. Avgiftsfriheten kan således till sitt innehåll vara annorlunda exempelvis i utbildning som avses i lagen om grundläggande utbildning än i senare utbildning. Det beror dels på den läropliktiges ålder, dels på den fria rätten att söka till utbildning och den därav följande differentieringen i fråga om hur kompetensen inhämtas.”

I sin tidigare utlåtandepaxis har grundlagsutskottet konstaterat att statsfinansiella sparmål under en lågkonjunktur kan vara en godtagbar grund för att i viss mån göra ingrepp också i nivån på de rättigheter som tryggas i grundlagen. (GrUU 32/2014 rd, s. 2/II, GrUU 25/2012 rd, s. 3/I, GrUU 44/2014 rd, s. 3/I). Regleringen får dock inte sammantaget äventyra de grundlagsfästa förpliktelserna. Utskottet har också påpekat att de så kallade grundlagsenliga uppdragen är viktiga i synnerhet i lagstiftarens verksamhet och att de måste beaktas också vid utövningen av budgetmakten. Det här bör beaktas när det bestäms var det ska sparas inom statsfinanserna (GrUU 32/2014 rd, s. 2/II, se också GrUB 25/1994 rd, s. 3/II och s. 6).

Läsarsavgifterna gäller sådan undervisning på andra stadiet som omfattas av 16 § 1 mom. i grundlagen, varvid undervisningen blir avgiftsbelagd för studerande som kommer från ett tredjeland. Enligt 2 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning är barn som har sin vanliga vistelseort i Finland läropliktiga. Ett barn anses vid tillämpningen av denna lag ha sin vanliga vistelseort i Finland om barnet har en hemkommun i Finland enligt lagen om hemkommun. En person har rätt att bli befriad från läroplikt, om grunden för hans eller hennes vistelse i landet är studier. Boendekommunen beslutar om befrielse från läroplikt efter ansökan. Enligt 16 § i läropliktslagen är utbildningen avgiftsfri till utgången av det kalenderår då den studerande fyller 20 år.

I propositionen föreslås det att den grupp minderåriga studerande som inte omfattas av läropliktslagens tillämpningsområde preciseras och utvidgas i fråga om studerande som deltar i

utbildning på andra stadiet. Detta innebär i fråga om tredjelandsmedborgare som vistas i Finland i studiesyfte att de inte har rätt till avgiftsfri utbildning enligt 16 § i läropliktslagen, utan kostnaderna för deras utbildning täcks med de läsårsavgifter som tas ut av de studerande.

I utbildning efter den grundläggande utbildningen deltar redan med stöd av gällande bestämmelser minderåriga studerande som inte betraktas som läropliktiga enligt läropliktslagen och som således inte är berättigade till avgiftsfri utbildning enligt 16 § i läropliktslagen. Utanför lagens tillämpningsområde står redan för närvarande personer som vistas i Finland i studiesyfte och som inte har i lagen om hemkommun avsedd hemkommun. Genom den föreslagna ändringen kommer alla minderåriga från tredjeländer som vistas i Finland i studiesyfte att behandlas lika, oberoende av om de har en i lagen om hemkommun avsedd hemkommun i Finland eller inte. Hemkommun beviljas efter ansökan, och en person kan vistas tillfälligt i Finland också utan att ha någon hemkommun. Förslaget innebär inte en särbehandling av denna grupp studerande i enlighet med de principiella grunder för särbehandling som anges i 6 § 2 mom. i grundlagen. Den åtskillnad mellan studerande som ingår i förslaget grundar sig inte på den sökandes eller den studerandes ursprung, utan görs i enlighet med grunderna för hans eller hennes vistelse i Finland.

Med beaktande av att grundlagsutskottets tolkningspraxis i fråga om läroplikten och avgiftsfriheten inom den kan utbildningen efter den grundläggande utbildningen anses vara i grundlagens 16 § 1 mom. avsedd avgiftsfri utbildning endast i fråga om sådan utbildning som omfattas av läroplikten.

Tryggandet av de kulturella rättigheter som anges i grundlagen innebär inte att dessa kulturella rättigheter skulle utsträcka sig till att gälla medborgare i alla länder i hela världen. Den föreslagna regleringen gäller tredjelandsmedborgare som flyttat till Finland i studiesyfte. Att unga personer från tredjeländer kommer till Finland särskilt för att delta i gymnasieutbildning är ett nytt fenomen som fick sin början på 2020-talet. Bakom fenomenet ligger marknadsföringen av vår avgiftsfria utbildning i tredjeländer samt den demografiska utvecklingen i Finland och det minskade antalet studerande särskilt i regioner där den demografiska utvecklingen går neråt. De resurser som står till buds för att ordna utbildning på andra stadiet är emellertid begränsade, och det har riktats betydande sparåtgärder mot utbildningen på andra stadiet på grund av det statsfinansiella läget.

Bakom de föreslagna bestämmelserna om läsårsavgifter finns målen för att balansera upp statsfinanserna, vilket enligt grundlagsutskottets vedertagna tolkningspraxis är en godtagbar grund för att i viss mån ingripa i nivån på de i grundlagen tryggade fri- och rättigheterna. Grundlagsutskottet har dessutom i enlighet med etablerad utlåtandep Praxis konstaterat att jämlikhetsprincipen inte sätter några stränga gränser för lagstiftarens prövning när man strävar efter att anpassa regleringen efter kraven i samhällsutvecklingen. Sammanfattningsvis kan den föreslagna lagstiftningen anses vara förenlig med grundlagens krav på jämlikhet och kulturella rättigheter.

I propositionen föreslås det dessutom att det inom yrkesutbildningen ska vara möjligt att ordna uppdragsutbildning för medborgare i stater som tillhör EU och EES och därmed jämförbara personer. Den som beställer utbildningen ska enligt förslaget dock inte få ta ut utbildningskostnader av studerande som deltar i uppdragsutbildning och som är medborgare i stater som tillhör EU och EES eller därmed jämförbara personer. Enligt propositionen ska medborgare inom EU och EES och därmed jämförbara personer således ges en fördelaktigare ställning än medborgare i andra stater.

Det har enligt lagen om yrkesutbildning varit möjligt att ordna uppdragsutbildning för andra än medborgare i en EU- eller EES-stat sedan 2018. Den gällande lagstiftningen om uppdragsutbildning särskiljer studerande enligt medborgarskap så att medborgare i EU- och EES-stater inte kan delta i uppdragsutbildning inom yrkesutbildning. Enligt förslaget ska denna grupp ges lika möjligheter att delta i yrkesutbildning också inom uppdragsutbildning. Medborgare i EU- och EES-stater och därmed jämförbara personer är dock i en annan ställning än andra, eftersom beställaren inte får ta betalt för uppdragsutbildning av dessa studerande. Enligt förslaget är det i det fallet beställaren som helt och hållet ska svara för kostnaderna.

Grundlagsutskottet har i sin tolkningspraxis ansett att positiv särbehandling som grundar sig på medborgarskap i EU- och EES-stater i förhållande till medborgarskap i tredje länder är ett godtagbart skäl enligt 6 § 2 mom. i grundlagen för särbehandling på grund av nationalitet. Den hänför sig till rättsakter och förpliktelser som binder Finland i och med medlemskapet i EU och bygger på sätt och vis på ömsesidighet. (GrUU 11/2009 rd s. 7, GrUU 13/2009 rd s. 2). Med tanke på den jämlikhet som garanteras i 6 § i grundlagen är det alltså inte problematiskt att beställaren inte kan ta ut kostnader för uppdragsutbildning av en medborgare i en stat som tillhör EU eller EES eller av en person som kan jämföras med dem, även om motsvarande kostnader kan tas ut av en tredjelandsmedborgare. Denna åtskillnad kan också motiveras med en central utbildningspolitisk princip: utbildning som leder till examen är avgiftsfri för finska medborgare och för medborgare i andra EU- och EES-. Syftet med åtskillnaden hänför sig till samordningen av de grundläggande fri- och rättigheterna och tillgodoseendet av ett allmänt eller samhälleligt intresse, vilket har ansetts vara av betydelse med tanke på huruvida den åtskillnad som görs kan anses godtagbar (GrUU 44/2010 rd, GrUU 18/2010 rd, GrUU 46/2006 rd).

En utvidgning av systemet för uppdragsutbildning så att det omfattar medborgare i samtliga EU- och EES-stater och därmed jämförbara personer innebär ett svar på bristen på kompetent arbetskraft på nationell nivå. Syftet kan anses godtagbart med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. Av medborgare i en stat som tillhör EU eller EES och som deltar i uppdragsutbildning eller av en person som kan jämföras med dem får det enligt förslaget inte tas ut några kostnader för sådan utbildning, vilket innebär att möjligheten för även denna grupp att delta i uppdragsutbildning inte medför någon ändring beträffande avgiftsfriheten för utbildning på andra stadiet. Inte heller tas det enligt förslaget ut läsårsavgifter av medborgare i stater som tillhör EU och EES, vilket innebär att möjligheten att delta i avgiftsfri uppdragsutbildning är i linje med de övriga ändringar som föreslås. Riksdagen har godkänt motsvarande bestämmelse för högskolornas del (RP 152/2018 rd), som gjort det möjligt för medborgare i stater som tillhör EU och EES att delta i uppdragsutbildning. Då begärdes inget utlåtande av grundlagsutskottet.

Utbildningsanordnarna ska fortfarande inte vara skyldiga att ordna uppdragsutbildning, utan får enligt förslaget ordna sådan enligt prövning. Vid prövningen ska särskilt beaktas det lagstadgade förbudet mot att försämma examensutbildningen och förbudet att ordna sådan utbildning för beställare som saknar genuint intresse för att sörja för de studerandes rättsskydd och utbildning. Ordandet av uppdragsutbildning ska även i fortsättningen förbli en frivillig verksamhet för utbildningsanordnare.

Med stöd av vad som anförts ovan kan lagarna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet ger ett utlåtande angående den föreslagna ändringen av läropliktslagen.

11.2 Skydd av personuppgifter

I propositionen föreslås det att utbildningsanordnarna och Migrationsverket ska ha rätt att utbyta information. Propositionen är av betydelse i grundlagsmässigt hänseende med tanke på det i 10 § i grundlagen tryggade skyddet för privatlivet och personuppgifter.

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Enligt grundlagsutskottets praxis begränsas lagstiftarens handlingsutrymme både av den här bestämmelsen och av att skyddet för personuppgifter delvis ingår i samma moment som skyddet för privatlivet (se t.ex. GrUU 71/2014 rd, s. 2). Grundlagsutskottet har av hävd ansett att lagstiftaren ska trygga skyddet för personuppgifter på ett sätt som är godtagbart med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna överlag (se till exempel GrUU 18/2012 rd, s. 2 och GrUU 71/2012, s. 2). Skyddet för personuppgifter och den personliga integriteten kan begränsas inom ramen för de allmänna villkoren för en begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna.

Grundlagsutskottet har sett över sin praxis i fråga om bestämmelser som gäller skydd av personuppgifter. Grundlagsutskottet har i sin nyare praxis i princip ansett det vara tillräckligt med tanke på 10 § 1 mom. i grundlagen att bestämmelserna uppfyller kraven i dataskyddsförordningen (se GrUU 14/2018 rd, s. 3–5, GrUU 15/2018 rd, GrUU 2/2018 rd). Grundlagsutskottet har konstaterat att tillgodoseendet av skyddet för personuppgifter i framtiden i första hand bör grunda sig på dataskyddsförordningen och den nationella allmänna lag som ska stiftas. I det här sammanhanget bör man undvika nationell speciallagstiftning, som bör reserveras för situationer då den är dels tillåten enligt dataskyddsförordningen, dels nödvändig för att tillgodose skyddet för personuppgifter (GrUU 2/2018 rd, s.5). Enligt grundlagsutskottet är det i princip tillräckligt att regleringen om skyddet för personuppgifter och deras behandling överensstämmer med dataskyddsförordningen. Enligt utskottet gör de detaljerade bestämmelserna i dataskyddsförordningen det också möjligt att i fråga om myndighetsverksamhet lagstifta betydligt mer generellt om skydd för och behandling av personuppgifter jämfört med vår nuvarande nationella regleringsmodell. Utskottet har menat att den gällande lagstiftningen om personuppgifter är mycket tungrodd och komplicerad och hänvisat till att det enligt utskottets praxis är särskilt viktigt med en tydlig reglering i fråga om denna typ av bestämmelser som har kopplingar till de grundläggande fri- och rättigheterna och som gäller fysiska personers normala dagliga aktiviteter (se GrUU 31/2017 rd, GrUU 45/2016 rd, s. 3, och GrUU 41/2006 rd, s. 4/II). Även med tanke på tydligheten i regleringen bör vi förhålla oss restriktivt när det gäller att införa nationell speciallagstiftning. Sådan lagstiftning bör vara avgränsad till nödvändiga bestämmelser inom ramen för det nationella handlingsutrymme som EU:s allmänna dataskyddsförordning medger (GrUU 14/2018 rd, s. 5).

Syftet med de föreslagna lagarna är att dels återställa den i den upphävda lagen om utlänningsregistret föreskrivna rätten att lämna ut uppgifter ur utlänningsregistret till läroanstalter om uppehållstillstånd för studerande. Avsikten är å andra sidan att möjliggöra att högskolan företar en utredning över huruvida det behövs en läsårsavgift eller avgiftsfrihet för högskolornas verksamhet samt övervakning av en sådan, och att i Migrationsverkets verksamhet pröva om villkoren för inresa och vistelse i landet uppfylls. Med tanke på utbildningsanordnarens verksamhet finns ett behov av att få dessa uppgifter för att en bedömning av den studerandes skyldighet att betala läsårsavgift och för anordnande av undervisningsgrupper. En förutsättning för att kunna bevilja en studerande sådana rättigheter som befrielse från läsårsavgift, är att högskolan försäkras sig om att de fakta som ligger till grund för denna rättighet föreligger. För att personuppgifterna ska vara tillförlitliga måste högskolan få dem direkt av den myndighet som behandlar ärendet eller fattat beslutet. I paragrafen utnyttjas det handlingsutrymme i fråga om att specificera bestämmelserna som följer

av artikel 6.3 i dataskyddsförordningen för att utfärda särskilda bestämmelser om utlämnande av personuppgifter. Enligt den grund för behandlingen som avses i artikel 6.1 c och e ska de fastställas i enlighet med a) unionsrätten, eller b) en medlemsstats nationella rätt som den personuppgiftsansvarige omfattas av. Syftet med behandlingen ska fastställas i den rättsliga grunden eller, i fråga om behandling enligt punkt 1 e vara nödvändigt för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Den rättsliga grunden för behandlingen kan innehålla särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i förordningen, bland annat: de allmänna villkor som ska gälla för den personuppgiftsansvariges behandling, vilken typ av uppgifter som ska behandlas, vilka registrerade som berörs, de enheter till vilka personuppgifterna får lämnas ut och för vilka ändamål, ändamålsbegränsningar, lagringstid samt typer av behandling och förfaranden för behandling, inbegripet åtgärder för att tillförsäkra en laglig och rättvis behandling, däribland för behandling i andra särskilda situationer enligt kapitel IX. Unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas. De föreslagna bestämmelserna har ett mål som är av allmänt intresse på det sätt som avses i ovannämnda stycke och står i proportion till det legitima mål som eftersträvas.

Migrationsverket och anordnare av gymnasieutbildning respektive yrkesutbildning får ömsesidigt lämna ut vissa uppgifter om uppehållstillstånd för sökande till och studerande inom ifrågavarande utbildning samt för yrkesutbildningens del om deras anknytningsperson enligt utlänningslagen. De uppgifter som lämnas ut med stöd av denna lag innehåller inga sådana särskilda personuppgifter som avses i artikel 9 i dataskyddsförordningen. Utbildningsanordnarna har inga omfattande uppgifter om de studerandes särskilda personuppgifter. Sådana uppgifter kan närmast utgöras av sådana uppgifter om hälsa och funktionsförmåga som är en förutsättning för beviljande och för indragning av studierätten inom yrkesutbildning. Ifall Migrationsverket behöver några sådana särskilda personuppgifter av utbildningsanordnarna, såsom uppgifter om den studerandes hälsa, kan verket begära dem med stöd av 13 § 4 mom. 7 punkt i lagen om behandling av personuppgifter i migrationsförvaltningen. En sådan situation kan komma i fråga till exempel om utbildningsanordnaren har meddelat Migrationsverket att den studerandes avbrutit studierna och Migrationsverket begär ytterligare uppgifter av utbildningsanordnaren, eftersom den studerande har uppgett att detta beror på hälsoskäl. Utbildningsanordnaren behöver inte på eget initiativ meddela varför studierna har avbrutits, om detta skulle kräva att utbildningsanordnaren lämnar ut sådana särskilda personuppgifter om den studerande.

Anordnare av yrkesutbildning behöver i regel inte underrätta Migrationsverket om att en sökande av hälsoskäl inte har antagits till studier, eftersom ansökan om uppehållstillstånd görs först efter det att den sökande har erbjudits en studieplats. Den rätt för utbildningsanordnarna att lämna ut uppgifter till Migrationsverket som föreslås i denna proposition behövs, trots bestämmelserna i lagen om behandling av personuppgifter i migrationsförvaltningen, eftersom anordnarna av utbildningen med hjälp av denna rätt kan delge Migrationsverket omständigheter som Migrationsverket annars inte skulle få kännedom om eller först få kännedom om längre fram, varvid tillsynsåtgärderna skulle fördröjas. Även om dessa uppgifter inte skulle innehålla några särskilda personuppgifter, kan de dock innehålla information om att personen har fått asyl eller alternativt skydd i Finland. Utbildningsanordnaren behöver få denna information, eftersom grunden för personens uppehållstillstånd direkt påverkar personens skyldighet att betala läsårsavgift. En person som har uppehållstillstånd på grund av internationellt skydd är inte skyldig att betala läsårsavgift.

Anordnare av gymnasieutbildning och yrkesutbildning ska enligt förslaget kunna få uppgifter av Migrationsverket om giltighetstiden och grunden för samt typen av det dokument om

uppehållsrätt som en sökande eller studerande samt dennes i utlänningslagen avsedda anknytningsperson ansökt om, innehar eller tidigare har beviljats, samt om hur handläggningen av en ansökan om ett dokument om uppehållsrätt framskrider. De uppgifter som ska lämnas ut räknas detaljerat och uttömmande i de föreslagna lagarna. De uppgifter som ska lämnas ut innehåller ingen annan information som ingår i beslutet om uppehållstillstånd, såsom ansökan om uppehållstillstånd eller motiveringen till beslutet om uppehållstillstånd. Utbildningsanordnaren bedömer behovet av uppgifter utifrån vad som krävs för befrielse från skyldigheten att betala läsårsavgift eller för en utredning av personens uppehållsrätt. I fråga om yrkesutbildning behöver uppgifterna om anknytningspersonen granskas endast när den sökandes eller studerandes uppehållstillstånd eller befrielse från läsårsavgift grundar sig på anknytningspersonens uppehållstillstånd. Med undantag för uppgifter om behandlingssituationer och tidigare uppehållstillstånd framgår alla de uppgifter som överlämnas av uppehållstillståndskortet, som också i flera andra situationer är en förutsättning för utträttande av ärenden.

Utbildningsanordnaren föreslås utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet eller i någon annan lag trots sekretessbestämmelserna ha rätt att på eget initiativ till Migrationsverket lämna ut uppgifter om misstankar om missbruk i samband med inresa och vistelse i landet som gäller en person som ansöker om ett dokument om uppehållsrätt eller som gäller innehavaren av en handling om uppehållsrätt, om uppgifterna är nödvändiga för skötseln av Migrationsverkets uppgifter.

Vid regleringen av rätten att lämna ut uppgifter har uppmärksamhet fästs vid högsta domstolens prejudikat HD:2023:24, enligt vilket en myndighet inte hade rätt att på eget initiativ lämna ut uppgifter till en annan myndighet ens för skötseln av dess lagstadgade uppgifter när det inte särskilt föreskrivits om rätten att lämna ut uppgifter.

Grundlagsutskottet har bedömt bestämmelserna om myndigheternas rätt att få uppgifter och skyldighet att lämna ut uppgifter trots sekretessbestämmelserna med avseende på skyddet för privatlivet och personuppgifter i 10 § 1 mom. i grundlagen och då fäst uppmärksamhet vid bland annat vad och vem rätten att få uppgifter gäller och hur rätten är kopplad till nödvändighetskriteriet. Myndigheternas rätt att få och möjlighet att lämna ut uppgifter kan gälla "behövliga uppgifter" för ett visst syfte, om lagen ger en uttömmande förteckning över innehållet i uppgifterna. Om innehållet däremot inte anges i form av en förteckning, ska det i lagstiftningen ingå ett krav på att "uppgifterna är nödvändiga" för ett visst syfte (se t.ex. GrUU 17/2016 rd, s. 2–3, och de utlåtanden som det hänvisas till där).

Grundlagsutskottet anser att det utöver dessa omständigheter är skäl att fästa uppmärksamhet vid att inskränkningar i skyddet för privatlivet ska bedömas utifrån de allmänna förutsättningarna för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna. Utskottet har tidigare ansett att tillåtande av behandling av känsliga uppgifter berör själva kärnan i skyddet för personuppgifter (GrUU 37/2013 rd), vilket inneburit att inrättandet av register med sådana uppgifter måste bedömas mot villkoren för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna, däribland lagstiftningens acceptabilitet och proportionalitet (GrUU 29/2016 rd och t.ex. GrUU 21/2012 rd, GrUU 47/2010 rd och GrUU 14/2009 rd). Utskottet fäste uppmärksamheten vid att en sådan bedömning är möjlig endast om propositionen tillräckligt ingående specificerar skälen till att behandling av personuppgifter anses nödvändig.

Grundlagsutskottet har understrukt att det vid en särskiljning mellan behovlighet respektive nödvändighet att få eller lämna ut uppgifter är fråga inte bara om omfattningen av innehållet i uppgifterna utan också om att rätten till information, som går före sekretessbestämmelserna, i sista hand går ut på att den myndighet som är berättigad till informationen i och med sina egna

behov åsidosätter de grunder och intressen som är skyddade med hjälp av den sekretess som gäller myndigheten som innehar informationen. Ju mer generella bestämmelserna om rätt till information är, desto större är risken att sådana intressen kan åsidosättas per automatik. Ju mer fullständigt rätten att få information är kopplad till de sakliga förutsättningarna i bestämmelserna, desto mer sannolikt är det att en enskild begäran om information i praktiken måste motiveras. Också den som lämnar ut informationen har då möjlighet att bedöma en begäran utifrån de lagliga villkoren för att lämna ut den. Genom att de facto vägra lämna ut informationen kan den som innehar den få till stånd en situation där en utomstående myndighet måste undersöka skyldigheten att lämna ut information, det vill säga tolka bestämmelserna. Denna möjlighet är viktig då det gäller att anpassa tillgången till information och sekretessintressena till varandra (se t.ex. GrUU 7/2019 rd, GrUU 15/2018 rd och GrUU 17/2016 rd, s. 6, och de utlåtanden som det hänvisas till där).

Informationsinnehållet beskrivs uttömmande i 1 mom. i de föreslagna lagarnas paragrafer om rätten att få uppgifter, vilket innebär att det räcker med att uppgifterna behövs. I det föreslagna 2 mom., som gäller utlämnande av uppgifter på eget initiativ, tillåts utlämnande av sådana uppgifter i fall av misstankar om missbruk i samband med inresa och vistelse i landet. Sådana uppgifter är t.ex. uppgifter om förfalskade handlingar eller om att försörjningsförutsättningen inte uppfylls. En ytterligare förutsättning är att uppgifterna är nödvändiga för skötseln av Migrationsverkets uppgift, eftersom det inte är ändamålsenligt att uttömmande räkna upp de uppgifter av vilka ett eventuellt missbruk framgår i fråga om inresa och vistelse i landet, eftersom sätten för att missbruka systemet ständigt utvecklas. I fråga om 2 mom. är lagen så exakt och noggrant avgränsad som möjligt med tanke på dess funktion.

I 2 § i lagen om Migrationsverket (156/1995) föreskrivs att Migrationsverket behandlar och avgör de ärenden som gäller utlännningar och finskt medborgarskap och som enligt lag eller med stöd av lag hör till dess uppgifter. Lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (277/2022) ändrades år 2022. Efter denna ändring ska en tredjelandsmedborgare beviljas det första uppehållstillståndet för studier direkt för hela den tid avläggandet av examen eller studierna varar, varvid uppehållstillståndet inte behöver förlängas med jämna mellanrum. Den studerande behöver inte lägga fram bevis på att villkoren för uppehållstillstånd uppfylls i samband med ansökan om fortsatt uppehållstillstånd, och därför håller efterhandskontrollen och den kontinuerliga övervakningen av uppehållstillståndet på att bli betydande metoder för att övervaka att vistelsen är lagenlig. En effektiv efterhandskontroll förutsätter ett tillräckligt kunskapsunderlag. Utlämnande av uppgifter som gäller misstankar om missbruk i samband med inresa och vistelse i landet är nödvändigt för en kontinuerlig övervakning av uppehållstillstånden för studerande. I fråga om de moment som gäller utlämnande av uppgifter ska som sådana uppgifter som är nödvändiga med tanke på Migrationsverkets verksamhet betraktas åtminstone sådana uppgifter som kan leda till prövning av huruvida ett dokument som gäller uppehållsrätt ska förvägras, återkallas eller förfalla.

Utlämnandet av uppgifter kränker inte kärnområdet för de grundläggande rättigheterna, med avseende på skyddet för personuppgifter och skyddet för privatlivet. Samtliga uppgifter som enligt de föreslagna bestämmelserna får lämnas ut på eget initiativ är sådana uppgifter som Migrationsverket normalt kan få i samband med sin egen verksamhet, men som inte nödvändigtvis kommer till dess kännedom, om utbildningsanordnaren inte får förmedla dem. Likaså kan utbildningsanordnaren få uppgifterna i fråga genom att begära dem av sökanden eller den studerande, men uppgifternas tillförlitlighet samt hur snabbt och täckande de lämnas är då inte tryggt i alla situationer. Alla dessa uppgifter är alltså sådana uppgifter som utbildningsanordnarna och Migrationsverket redan behandlar i vanliga fall. Migrationsverket och utbildningsanordnarna har tidigare delat detta slags uppgifter med varandra innan

informationshanteringslagen stiftades, vilket gjorde att det för migrationsförvaltningens del uppstod en lucka i lagstiftningen angående rätten att lämna ut uppgifter. Avsikten är att snabbare och mer heltäckande kunna ingripa i sådana problem som framkommit. Tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om inresa och vistelse i landet förutsätter samarbete mellan myndigheter och andra som sköter offentliga förvaltningsuppgifter. Det är inte motiverat att missbruk inte beaktas vid prövningen av uppehållstillstånd på grund av att utbildningsanordnarna inte skulle ha rätt att ge den behöriga myndigheten tillgång till de uppgifter som de fått. Studerande som har uppehållsrätt som grundar sig på dokument som inte är i skick eller på utkomst som inte är som den förväntas, löper betydande risk att bli offer för människohandel och andra former av utnyttjande. En snabb utredning av deras situation är motiverad med tanke på både den allmänna ordningen och säkerheten och på ifrågavarande personers egen grundlagsskyddade säkerhet, vilket inte strider mot vare sig skyddet för personuppgifter eller skyddet för privatlivet enligt grundlagen. Den begränsning av skyddet för personuppgifter och för privatlivet som följer av den föreslagna regleringen bör således anses godtagbar. Utbildningsanordnarna och Migrationsverket har inte möjlighet att på något annat tillförlitligt, snabbt och resurseffektivt sätt erhålla de personuppgifter som i enlighet med propositionen ska kunna lämnas ut.

Enligt grundlagsutskottets uppfattning innebär avgränsningen att den föreslagna regleringen inte lämpar sig för sådan överlåtelse av information där myndigheten i det enskilda fallet måste bedöma om överföringen är nödvändig

Utlämnande av uppgifter till en utbildningsanordnare ska ske genom en automatiserad begäran om uppgifter. Svaret på en begäran om uppgifter får endast gälla de uppgifter som räknas upp i de föreslagna lagarna. Enligt utskottets uppfattning lämpar sig en elektronisk förbindelse inte för sådan överlåtelse av information där myndigheten i det enskilda fallet måste bedöma om överföringen är nödvändig (GrUU 73/2018 rd, s. 10). Dessutom grundar sig erhållandet av uppgifter i de föreslagna lagparagraferna om erhållande av uppgifter på utlämnande av behövliga uppgifter. En utbildningsanordnares utlämnande av uppgifter till Migrationsverket på eget initiativ ska enligt förslaget inte ske via en elektronisk anslutning, utan utbildningsanordnarna ska lämna sådana uppgifter till Migrationsverket till exempel via skyddad e-post. Det sättet att lämna uppgifter är inte förenat med motsvarande risk som en elektronisk förbindelse skulle innebära eftersom mottagaren i det fallet i alltför stor utsträckning får tillgång till den personuppgiftsansvariges uppgifter. Via skyddad e-post kan man välja ut endast nödvändiga uppgifter som skickas till mottagaren. De föreslagna lagarna uppfyller kravet i 10 § 1 mom. i grundlagen på att bestämmelser om skydd för personuppgifter ska utfärdas genom lag. Kravet uppfylls på behörigt sätt i fråga om den förmedling av uppgifter mellan utbildningsanordnaren och Migrationsverket som föreslås. Lagarna uppfyller också kraven i dataskyddsförordningen på det sätt som anges i avsnitt 7. Med stöd av vad som anförts ovan kan lagarna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Riksdagen har behandlat regeringens proposition RP 51/2024 rd med samma innehåll om dataöverföring mellan högskolorna och Migrationsverket. Grundlagsutskottet konstaterade då (GrUU 32/2024 rd) att en behandling av ärendet i grundlagsutskottet inte är nödvändig.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om yrkesutbildning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om yrkesutbildning (531/2017) 33 §, 34 § 1 mom., 36 §, 100 § 2 mom. 104 § 4 mom. och 123 § 1 mom., av dem 33 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 233/2024 samt 100 § 2 mom., 104 § 4 mom. och 123 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1078/2024, samt fogas till 73 § ett nytt 4 mom., till 102 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1218/2020, ett nytt 6 mom. samt till lagen nya 105 a § och 109 b § som följer:

33 §

Uppdragsutbildning

En utbildningsanordnare kan för en grupp av studerande ordna examensutbildning i enlighet med sitt anordnartillstånd så att utbildningen beställs och finansieras av finska staten, en annan stat, en internationell organisation, ett finskt eller utländskt offentligt samfund eller en finsk eller utländsk stiftelse eller privat sammanslutning (*uppdragsutbildning*).

Utbildningsanordnaren får inte ordna uppdragsutbildning, om beställaren har för avsikt att förmedla studerande till examensstuderande så att förmedlingen av studerande är vinstdrivande affärsverksamhet. Utbildningsanordnaren ska se till att rättigheterna och skyldigheterna för dem som deltar i uppdragsutbildning har angetts i avtalet om uppdragsutbildning och att de som deltar i uppdragsutbildningen känner till dessa rättigheter och skyldigheter.

34 §

Bestämmelser som tillämpas på uppdragsutbildning

På uppdragsutbildning tillämpas inte 24 § som gäller undervisnings- och examensspråk, 25 § som gäller verksamhetsområde, 26 § som gäller minimiantalet studerandeår och 28 § som gäller anordnande av examina i syfte att uppnå ekonomisk vinst.

36 §

Finansiering av och avgifter för uppdragsutbildning och utbildning som ordnas utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

Uppdragsutbildning och i 35 § avsedd utbildning som ordnas utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får inte försämra utbildningsanordnarens förutsättningar att ordna examina och utbildning som anges i anordnartillståndet.

Utbildningsanordnarna ska av beställare av utbildning som avses i 33 § 1 mom. eller av studerande som deltar i utbildning som avses i 35 § 1 mom. ta ut avgifter som åtminstone täcker kostnaderna för att ordna utbildningen. Utbildningsanordnaren ska rikta avkastningen av uppdragsutbildningen till sin egen utbildningsverksamhet. Den som har beställt utbildningen

har rätt att av de studerande som deltar i uppdragsutbildningen ta ut sådana avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsstat eller i enlighet med beställarens praxis, som är skäligen med hänsyn till levnadskostnaderna i de studerandes utreseland.

Beställaren får dock inte ta ut avgift enligt 2 mom.

1) av den som är medborgare i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, av dem som jämställs med medborgare i Europeiska unionen med stöd av ett avtal som Europeiska unionen och dess medlemsstater har ingått med en annan avtalspart och inte heller av i utlänningslagen (301/2004) avsedda familjemedlemmar till ovan nämnda personer,

2) av den som har ett i utlänningslagen avsett EU-blåkort och inte heller av dennes i utlänningslagen avsedda familjemedlemmar,

3) av den som har ett i utlänningslagen avsett EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta, och inte heller av dennes i utlänningslagen avsedda familjemedlemmar,

4) av den som har kontinuerligt uppehållstillstånd,

5) av den som har permanent uppehållstillstånd,

6) av den som när studierna inleddes hade ett i utlänningslagen avsett uppehållstillstånd på grund av tillfälligt skydd och vars tillstånd inte senare har återkallats med stöd av 58 § 4 mom. i den lagen.

Med avvikelse från 3 mom. 4 punkten tas avgift dock ut av studerande vars första uppehållstillstånd har beviljats på grund av studier samt av studerande som vistas i Finland med ett kontinuerligt uppehållstillstånd som grundar sig på familjeband i en situation där anknytningspersonen vistas i Finland med ett uppehållstillstånd som grundar sig på studier eller där anknytningspersonen vistas i Finland med ett kontinuerligt uppehållstillstånd, men dennes första uppehållstillstånd har beviljats på grund av studier.

73 §

Utbildningsersättningar

Bestämmelserna i 1–3 mom. tillämpas inte på studerande som deltar i utbildning som är belagd med läsårsavgift som avses i 105 a §.

100 §

Rätt till avgiftsfria måltider

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på studerande i läroavtalsutbildning, arbetskraftsutbildning eller sådan utbildning som är belagd med läsårsavgift som avses i 105 a §.

102 §

Studiesociala förmåner i läroavtalsutbildning

Bestämmelserna i 1–4 mom. tillämpas inte på studerande som deltar i utbildning som är belagd med läsårsavgift enligt 105 a §.

104 §

Beviljande av och rätt till en plats på ett internatboende

Bestämmelserna i 103 § 2 mom. och 1 mom. i denna paragraf tillämpas inte på studerande som deltar i arbetskraftsutbildning eller på studerande som deltar i utbildning som är belagd med läsårsavgift enligt 105 a §.

105 a §

Läsårsavgift som tas ut av tredjelandsmedborgare för utbildning

Utbildningsanordnaren ska hos en studerande som antagits till utbildning enligt denna lag och som är medborgare i ett tredjeland ta ut en läsårsavgift som åtminstone täcker de genomsnittliga kostnaderna för ordnandet av utbildningen. Den som söker till studier ska informeras om hur läsårsavgiften bestäms under hela studietiden. Betalningen av läsårsavgiften är en förutsättning för deltagande i undervisningen. Avgift tas dock inte ut av studerande som

- 1) har ett i utlänningslagen avsett EU-blåkort,
- 2) har ett i utlänningslagen avsett EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta, och inte heller av dennes i utlänningslagen avsedda familjemedlemmar,
- 3) har kontinuerligt uppehållstillstånd,
- 4) har permanent uppehållstillstånd,
- 5) när studierna inleddes har haft ett i utlänningslagen avsett uppehållstillstånd på grund av tillfälligt skydd och vars tillstånd inte senare har återkallats med stöd av 58 § 4 mom. i den lagen,
- 6) deltar i uppdragsutbildning,
- 7) är läropliktig enligt 2 § läropliktslagen, eller
- 8) har tillfälligt uppehållstillstånd på högst ett år på grund av deltagande i ett utbytesprogram för studerande.

Med avvikelse från 1 mom. 3 punkten tas avgift dock ut av studerande vars första uppehållstillstånd har beviljats på grund av studier samt av studerande som vistas i Finland med ett kontinuerligt uppehållstillstånd som grundar sig på familjeband i en situation där anknytningsperson vistas i Finland med ett uppehållstillstånd som grundar sig på studier eller där anknytningspersonen vistas i Finland med ett kontinuerligt uppehållstillstånd, men dennes första uppehållstillstånd har beviljats på grund av studier.

Närmare bestämmelser om grunderna för bestämmande av de läsårsavgifter som avses i 1 mom. får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

109 b §

Rätt att få uppgifter som gäller uppehållstillstånd

En utbildningsanordnare har trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt för bedömningen av betalningsskyldigheten enligt 105 a § och för planeringen av undervisningen få behövlig information av Migrationsverket om giltighetstiden och grunden för samt typen av det dokument om uppehållsrätt som en sökande eller studerande samt dessas i utlänningslagen avsedda anknytningsperson ansökt om, innehar eller tidigare har beviljats, samt om hur behandlingen av en ansökan om ett dokument om uppehållsrätt framskrider.

Utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) eller i någon annan lag har utbildningsanordnaren, trots sekretessbestämmelserna, rätt att lämna

Migrationsverket uppgifter om misstankar om missbruk som hänför sig till villkoren för inresa eller villkoren för vistelse i landet beträffande

- 1) en person som ansöker om ett dokument om uppehållsrätt, eller
- 2) en person som innehar ett dokument om uppehållsrätt och som är sökande eller studerande hos utbildningsanordnaren eller en i utlänningslagen avsedd anknytningsperson till en sådan person.

Den rätt att lämna uppgifter som avses i 2 mom. förutsätter dessutom att dessa uppgifter är nödvändiga för skötseln av de uppgifter som Migrationsverket har enligt utlänningslagen, medborgarskapslagen (359/2003) eller lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018).

123 §

Information om möjligheterna att avlägga examina och om utbildningen

Utbildningsanordnaren ska se till att det finns allmänt tillgänglig information om möjligheterna att avlägga examina, den utbildning som ges, ansökan till utbildning och de läsårsavgifter som tas ut av tredjelandsmedborgare.

Denna lag träder i kraft den 20. Bestämmelserna om läsårsavgifter i 105 a § och rätten att få uppgifter i 109 b § tillämpas på studerande som inleder sina studier den 1 augusti 2026 eller därefter.

2.

Lag

om ändring av gymnasielagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gymnasielagen (714/2018) 9 § 1 och 4 mom., av dem 9 § 1 mom., sådant det lyder i lag 801/2024, samt fogas till lagen en ny 34 a §, till 35 §, sådan den lyder i lag 1217/2020, ett nytt 3 mom., och till lagen en ny 60 §, i stället för den 60 § som upphävts genom lag 1236/2021, som följer:

9 §

Uppdragsutbildning

En utbildningsanordnare i vars tillstånd enligt 3 § ingår tillstånd att ordna utbildning som avses i 25 § i lagen om studentexamen och som leder till International Baccalaureate-examen får ordna undervisning som leder till sådan examen för studerande som kommer till Finland, om utbildningen beställs och finansieras av en annan stat, en internationell organisation eller en finländsk eller utländsk offentlig sammanslutning, stiftelse eller privat sammanslutning (*uppdagsutbildning*). Utbildningsanordnaren får inte ordna uppdagsutbildning, om beställaren har för avsikt att förmedla studerande till examensstuderande så att förmedlingen av studerande är vinstdrivande affärsverksamhet. Utbildningsanordnaren ska se till att rättigheterna och skyldigheterna för dem som deltar i uppdagsutbildning har angetts i avtalet om uppdagsutbildning och att de som deltar i uppdagsutbildningen känner till dessa rättigheter och skyldigheter.

Utbildningsanordnaren ska hos den som beställer utbildningen ta ut en sådan avgift för ordnandet av uppdagsutbildningen som åtminstone täcker kostnaderna för utbildningen. Avgiften ska även täcka kostnaderna för de studiesociala förmåner som avses i 35 §. Utbildningsanordnaren ska rikta avkastningen av uppdagsutbildningen till sin egen utbildningsverksamhet. Den som har beställt utbildningen har rätt att av de studerande som deltar i uppdagsutbildningen ta ut sådana avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsstat eller i enlighet med beställarens praxis, som är skäligen med hänsyn till levnadskostnaderna i de studerandes utreseland. På undervisning som ordnas som uppdagsutbildning tillämpas inte lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009).

34 a §

Läsårsavgift som tas ut av tredjelandsmedborgare för utbildning

Utbildningsanordnaren ska hos en tredjelandsmedborgare ta ut en läsårsavgift av en studerande som antagits till utbildning enligt denna lag och som ansöker om uppehållstillstånd på grund av studier eller vistas i landet med ett uppehållstillstånd som beviljats på grund av studier. Läsårsavgift tas också ut av en tredjelandsmedborgare som bedriver i denna lag avsedda studier i distansundervisning. Läsårsavgiften ska vara minst det genomsnittliga priset per enhet för gymnasieutbildning. Om utbildningsanordnarens pris per enhet är lägre än det genomsnittliga priset per enhet för gymnasieutbildning, ska läsårsavgiftens storlek uppgå till

minst utbildningsanordnarens pris per enhet. Beloppet av den avgift som tas ut av studerande som antagits för att avlägga ett eller flera läroämnen är det genomsnittliga priset per enhet per studiepoäng eller ett lägre pris per enhet per anordnare dividerat med talet 30. Betalning av läsårsavgiften är en förutsättning för deltagande i undervisningen. Avgiften för hela studietiden bestäms på basis av det pris per enhet som gällde under det första studieåret. Avgift tas dock inte ut av studerande som;

- 1) deltar i uppdragsutbildning, eller
- 2) har tillfälligt uppehållstillstånd på högst ett år på grund av deltagande i ett utbytesprogram för studerande.

35 §

Studiesociala förmåner

Bestämmelserna i 1–2 mom. tillämpas inte på studerande som deltar i avgiftsbelagd utbildning enligt 34 a §.

60 §

Rätt att få uppgifter som gäller uppehållstillstånd

En utbildningsanordnare har trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt för bedömningen av betalningsskyldigheten enligt 34 a § och för planeringen av utbildningen få behövlig information av Migrationsverket om giltighetstiden och grunden för samt typen av det dokument om uppehållsrätt som en sökande eller studerande ansökt om, innehar eller tidigare har beviljats, samt om hur behandlingen av en ansökan om ett dokument om uppehållsrätt framskrider.

Utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) eller i någon annan lag har utbildningsanordnaren, trots sekretessbestämmelserna, rätt att lämna Migrationsverket uppgifter om misstankar om missbruk som hänför sig till villkoren för inresa eller villkoren för vistelse i landet beträffande

- 1) en person som ansöker om ett dokument om uppehållsrätt, eller
- 2) en person som innehar ett dokument om uppehållsrätt och som är sökande eller studerande hos utbildningsanordnaren.

Den rätt att lämna uppgifter som avses i 2 mom. förutsätter dessutom att dessa uppgifter är nödvändiga för skötseln av de uppgifter som Migrationsverket har enligt utlänningslagen, medborgarskapslagen (359/2003) eller lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018).

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna om läsårsavgifter i 34 a § och rätten att få uppgifter i 109 b § tillämpas på dem som inleder sina studier efter lagens ikraftträdande.

3.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) 24 § 1 mom., 31 § 1 mom. 7 och 8 punkten och 49 § 1 mom., sådana de lyder, 24 § 1 mom. i lag 803/2024, 31 § 1 mom. 7 och 8 punkten i lag 1410/2014 och 49 § 1 mom. i lag 532/2017, samt *fogas till* 31 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 1410/2014, 532/2017 och 1114/2021, en ny 9 punkt som följer:

24 §

Priserna per enhet för gymnasieutbildning

Priserna per enhet för studerande i gymnasieutbildning beräknas årligen på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har orsakats av gymnasieutbildning enligt gymnasielagen och läropliktslagen samt av utbildning som handleder för examensutbildning och som ordnas av en anordnare av gymnasieutbildning under året före det år som föregår det år då priserna per enhet bestäms. Från totalkostnaderna avdras först 1,44 procent för tilläggsfinansieringen för en särskild utbildningsuppgift i gymnasiet. Vid beräkning av priserna per enhet beaktas emellertid inte utgifterna för undervisning utomlands eller studerande som får sådan undervisning. Vid beräkning av priserna per enhet beaktas inte heller studerande i uppdragsutbildning enligt 9 § i gymnasielagen eller studerande som är skyldiga att betala läsårsavgift enligt 34 a § i gymnasielagen. Vid beräkning av priserna per enhet viktas antalet studerande som deltar i utbildning som handleder för examensutbildning med koefficienten 1,17. Vid beräkning av priserna per enhet viktas antalet studerande som deltar i gymnasieutbildning för vuxna med koefficienten 0,615, med undantag av studerande som får utbildning vid en internatskola.

31 §

Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av priser per enhet

Som driftskostnader för gymnasier och sådan grundläggande konstundervisning som finansieras enligt antalet undervisningstimmar betraktas inte

7) kostnader för avgiftsbelagd service som tillhandahålls av den som ordnar verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 §, eller

8) andra förvaltningskostnader än sådana som direkt hänför sig till verksamhet enligt de lagar som nämns i 1 §, eller

9) kostnader för ordnande av uppdragsutbildning enligt 9 § i gymnasielagen eller utbildning som är belagd med läsårsavgift enligt 34 a § i gymnasielagen.

49 §

Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkningen av finansieringen

I fråga om yrkesutbildningen fastställer undervisnings- och kulturministeriet för det följande finansåret antalet prestationer som används som grund för den kalkylerade basfinansieringen som bestäms enligt 32 a § 2 mom. samt beloppet av de ersättningar för mervärdesskatt som avses i 32 i § 1 mom. utifrån de uppgifter som utbildningsanordnarna har lämnat med stöd av 58 §. Prestationerna beaktas dock inte i finansieringen, om de gäller en i 105 a § i lagen om yrkesutbildning avsedd studerande som är skyldig att betala läsårsavgift eller om utbildningen har finansierats med annan finansiering än kalkylerad basfinansiering eller finansiering enligt prövning. De prestationer som inte har anmälts inom utsatt tid kan lämnas obeaktade som grund för finansieringen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 2 § i läropliktslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i läropliktslagen (1214/2020) 2 § 1 mom., sådant det lyder i lag 715/2022, som följer:

2 §

När läroplikten börjar och upphör

Barn som har sin vanliga vistelseort i Finland är läropliktiga. Ett barn anses vid tillämpningen av denna lag ha sin vanliga vistelseort i Finland om barnet har en hemkommun i Finland enligt lagen om hemkommun (201/1994). Tredjelandsmedborgare som vistas i Finland i studiesyfte är dock inte läropliktiga i Finland. En person har rätt att bli befriad från läroplikt, om grunden för personens vistelse i landet är studier. Boendekommunen beslutar om befrielse från läroplikt efter ansökan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 7 a § i lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018) 7 a § 2 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 277/2022, som följer:

7 a §

Beviljande av nationellt uppehållstillstånd för studier

En tredjelandsmedborgare beviljas nationellt uppehållstillstånd för studier, om han eller hon har antagits som studerande i Finland

1) till en annan läroanstalt än en högskola, om studierna leder till examen eller yrke och tredjelandsmedborgaren har betalat de avgifter som utbildningsanordnaren kräver, eller

Denna lag träder i kraft den 20.

Helsingfors den 9 oktober 2025

Statsminister

Petteri Orpo

Undervisningsminister Anders Adlercreutz

1.

Lag

om ändring av lagen om yrkesutbildning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om yrkesutbildning (531/2017) 33 §, 34 § 1 mom., 36 §, 100 § 2 mom. 104 § 4 mom. och 123 § 1 mom., av dem 33 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 233/2024 samt 100 § 2 mom., 104 § 4 mom. och 123 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1078/2024, samt fogas till 73 § ett nytt 4 mom., till 102 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1218/2020, ett nytt 6 mom. samt till lagen nya 105 a § och 109 b § som följer:

Gällande lydelse

33 §

Uppdragsutbildning

En utbildningsanordnare kan för en grupp av studerande ordna examina och examensdelar som anges i anordnartillståndet samt examensutbildning som förbereder för dem så att utbildningen beställs och finansieras av finska staten, en annan stat, en internationell organisation, ett finskt eller utländskt offentligt samfund eller en finsk eller utländsk stiftelse eller privat sammanslutning (*uppdagsutbildning*).

Uppdragsutbildning får inte ordnas för medborgare i stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller för personer som jämföras med medborgare i Europeiska unionen med stöd av ett avtal som Europeiska unionen och dess medlemsstater har ingått med en annan avtalspart, eller för sådana personers familjemedlemmar. Uppdragsutbildning får inte heller ordnas för personer som har beviljats EU-blåkort med stöd av lagen om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkvalificerad anställning (224/ 2024) eller kontinuerligt eller permanent uppehållstillstånd eller EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta med stöd av utlänningslagen (301/2004), eller för sådana

Föreslagen lydelse

33 §

Uppdragsutbildning

En utbildningsanordnare kan för en grupp av studerande ordna examensutbildning i enlighet med sitt tillstånd att ordna utbildning så att utbildningen beställs och finansieras av finska staten, en annan stat, en internationell organisation, ett finskt eller utländskt offentligt samfund eller en finsk eller utländsk stiftelse eller privat sammanslutning (*uppdagsutbildning*).

Utbildningsanordnaren får inte ordna uppdagsutbildning, om beställaren har för avsikt att förmedla studerande till examensstuderande så att förmedlingen av studerande är vinstdrivande affärsverksamhet. Utbildningsanordnaren ska se till att rättigheterna och skyldigheterna för dem som deltar i uppdagsutbildning har angetts i avtalet om uppdagsutbildning och att de som deltar i uppdagsutbildningen känner till dessa rättigheter och skyldigheter.

Gällande lydelse

personers familjemedlemmar. I fråga om begreppet familjemedlem tillämpas definitionen i utlänningslagen.

Bestämmelserna i 70–79 § och 95 § tillämpas inte på uppdragsutbildning som ordnas annanstans än i Finland. På uppdragsutbildning tillämpas inte heller i övrigt vad som föreskrivs i 10 kap.

34 §

Bestämmelser som tillämpas på uppdragsutbildning

På uppdragsutbildning tillämpas inte vad som i 24 § föreskrivs om undervisnings- och examensspråk, i 25 § om verksamhetsområde och i 26 § om minimiantalet studerandeår.

36 §

Finansiering av och avgifter för uppdragsutbildning och utbildning som ordnas utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

Uppdragsutbildning och i 35 § avsedd utbildning som ordnas utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får inte försämma utbildningsanordnarens förutsättningar att ordna examina och utbildning som anges i anordnartillståndet.

Utbildningsanordnarna ska av i 33 § 1 mom. avsedda beställare av utbildning eller i 35 § 1 mom. avsedda studerande ta ut avgifter som åtminstone täcker kostnaderna för att ordna utbildningen. Den som har beställt utbildningen har rätt att av de studerande som deltar i uppdragsutbildningen ta ut avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsstat eller i enlighet med beställarens praxis.

Föreslagen lydelse

34 §

Bestämmelser som tillämpas på uppdragsutbildning

På uppdragsutbildning tillämpas inte 24 § som gäller undervisnings- och examensspråk, 25 § som gäller verksamhetsområde, 26 § som gäller minimiantalet studerandeår och 28 § som gäller anordnande av examina i syfte att uppnå ekonomisk vinst.

36 §

Finansiering av och avgifter för uppdragsutbildning och utbildning som ordnas utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

Uppdragsutbildning och i 35 § avsedd utbildning som ordnas utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får inte försämma utbildningsanordnarens förutsättningar att ordna examina och utbildning som anges i anordnartillståndet.

Utbildningsanordnarna ska av beställare av utbildning som avses i 33 § 1 mom. eller av studerande som deltar i utbildning som avses i 35 § 1 mom. ta ut avgifter som åtminstone täcker kostnaderna för att ordna utbildningen. *Utbildningsanordnaren ska rikta avkastningen av uppdragsutbildningen till sin egen utbildningsverksamhet.* Den som har beställt utbildningen har rätt att av de studerande som deltar i uppdragsutbildningen ta ut avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsstat eller i enlighet med beställarens praxis, som är skäliga med

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

hänsyn till levnadskostnaderna i de studerandes utreseland.

Beställaren får dock inte ta ut avgift enligt 2 mom.

1) av den som är medborgare i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, av dem som jämställs med medborgare i Europeiska unionen med stöd av ett avtal som Europeiska unionen och dess medlemsstater har ingått med en annan avtalspart och inte heller av i utlänningslagen (301/2004) avsedda familjemedlemmar till ovan nämnda personer,

2) av den som har ett i utlänningslagen avsett EU-blåkort och inte heller av dennes i utlänningslagen avsedda familjemedlemmar,

3) av den som har ett i utlänningslagen avsett EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta, och inte heller av dennes i utlänningslagen avsedda familjemedlemmar,

4) av den som har kontinuerligt uppehållstillstånd,

5) av den som har permanent uppehållstillstånd,

6) av den som när studierna inleddes hade ett i utlänningslagen avsett uppehållstillstånd på grund av tillfälligt skydd och vars tillstånd inte senare har återkallats med stöd av 58 § 4 mom. i den lagen.

Med avvikelse från 3 mom. 4 punkten tas avgift dock ut av studerande vars första uppehållstillstånd har beviljats på grund av studier samt av studerande som vistas i Finland med ett kontinuerligt uppehållstillstånd som grundar sig på familjeband i en situation där dennes anknytningsperson vistas i Finland med ett uppehållstillstånd som grundar sig på studier eller anknytningspersonen vistas i Finland med ett kontinuerligt uppehållstillstånd, men där hans eller hennes första uppehållstillstånd har beviljats på grund av studier.

73 §

Utbildningsersättningar

(nytt moment)

73 §

Utbildningsersättningar

— — — — —

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Bestämmelserna i 1–3 mom. tillämpas inte på studerande som deltar i utbildning som är belagd med läsårsavgift som avses i 105 a §.

100 §

100 §

Rätt till avgiftsfria måltider

Rätt till avgiftsfria måltider

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på studerande i läroavtalsutbildning eller arbetskraftsutbildning.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på studerande i läroavtalsutbildning, arbetskraftsutbildning eller sådan utbildning som är belagd med läsårsavgift som avses i 105 a §.

102 §

102 §

Studiesociala förmåner i läroavtalsutbildning

Studiesociala förmåner i läroavtalsutbildning

(nytt moment)

Bestämmelserna i 1–4 mom. tillämpas inte på studerande som deltar i avgiftsbelagd utbildning enligt 105 a §.

104 §

104 §

Beviljande av och rätt till en plats på ett internatboende

Beviljande av och rätt till en plats på ett internatboende

Det som föreskrivs i 103 § 2 mom. och 1 mom. i denna paragraf tillämpas inte på en studerande inom arbetskraftsutbildning.

Bestämmelserna i 103 § 2 mom. och 1 mom. i denna paragraf tillämpas inte på studerande som deltar i arbetskraftsutbildning eller på studerande som deltar i utbildning som är belagd med läsårsavgift enligt 105 a §.

(ny paragraf)

105 a §

Läsårsavgift som tas ut av tredjelandsmedborgare för utbildning

Utbildningsanordnaren ska hos en studerande som antagits till utbildning enligt denna lag och som är medborgare i ett tredjeland ta ut en läsårsavgift som åtminstone täcker de genomsnittliga kostnaderna för ordnandet av utbildningen.

Den som söker till studier ska informeras om hur läsårsavgiften bestäms under hela studietiden. Att läsårsavgiften betalas är en förutsättning för deltagande i undervisningen. Avgift tas dock inte ut av studerande som

1) av dem som har ett i utlänningslagen avsett EU-blåkort och inte heller av dennes i den lagen avsedda familjemedlemmar,

2) har ett i utlänningslagen avsett EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta, och inte heller av dennes familjemedlemmar,

3) har kontinuerligt uppehållstillstånd,

4) har permanent uppehållstillstånd,

5) när studierna inleddes har haft ett i utlänningslagen avsett uppehållstillstånd på grund av tillfälligt skydd och tillståndet inte senare har återkallats med stöd av 58 § 4 mom. i den lagen,

6) deltar i uppdragsutbildning,

7) som är läropliktig enligt 2 § läropliktslagen, eller

8) har tillfälligt uppehållstillstånd på högst ett år på grund av deltagande i ett utbytesprogram för studerande.

Med avvikelse från 1 mom. 3 punkten tas avgift dock ut av studerande vars första uppehållstillstånd har beviljats på grund av studier samt av studerande som vistas i Finland med ett kontinuerligt uppehållstillstånd som grundar sig på familjeband i en situation där dennes anknytningsperson vistas i Finland med ett uppehållstillstånd som grundar sig på studier eller anknytningspersonen vistas i Finland med ett kontinuerligt uppehållstillstånd, men där hans eller hennes första uppehållstillstånd har beviljats på grund av studier.

Närmare bestämmelser om grunderna för bestämmande av de läsårsavgifter som avses i 1 mom. får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

109 b §

*Rätt att få uppgifter som gäller
uppehållstillstånd*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Universitetet har trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt för bedömning av skyldigheten att betala läsårsavgift och för planeringen av undervisningen få behövlig information av Migrationsverket om giltighetstiden och grunden för samt typen av det dokument om uppehållsrätt som en sökande eller studerande samt dennes i utlänningslagen avsedda anknytningsperson ansökt om, innehar eller tidigare har beviljats, samt om hur handläggningen av en ansökan om ett dokument om uppehållsrätt framskrider

Utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet eller i någon annan lag har utbildningsanordnaren, trots sekretessbestämmelserna, rätt att lämna Migrationsverket uppgifter om misstankar om missbruk som hänför sig till villkoren för inresa eller villkoren för vistelse i landet beträffande

1) en person som ansöker om en handling om uppehållsrätt, eller

2) en person som innehar en handling om uppehållsrätt och som är sökande eller studerande hos utbildningsanordnaren eller en i utlänningslagen avsedd anknytningsperson till en sådan person (301/2004),

om dessa uppgifter är nödvändiga för skötseln av de uppgifter som Migrationsverket har enligt utlänningslagen, medborgarskapslagen (359/2003) eller lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018).

123 §

Information om möjligheterna att avlägga examina och om utbildningen

Utbildningsanordnaren ska se till att information om möjligheterna att avlägga examina och om utbildningen samt om hur man söker sig till utbildningen finns allmänt tillgänglig.

123 §

Information om möjligheterna att avlägga examina och om utbildningen

Utbildningsanordnaren ska se till att det finns allmänt tillgänglig information om möjligheterna att avlägga examina, den utbildning som ges, ansökan till utbildning och de läsårsavgifter som tas ut av

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

medborgare i stater utanför Europeiska unionen och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Denna lag träder i kraft den 20 . .
*Bestämmelserna om läsårsavgifter i 105 a §
och om rätten att få uppgifter i 109 b §
tillämpas på dem som inleder sina studier
efter lagens ikraftträdande.*

2.

Lag

om ändring av gymnasielagen

I enlighet med riksdagens beslut
*ändras i gymnasielagen (714/2018) 9 § 1 och 4 mom., av dem 9 § 1 mom., sådant det lyder i lag 801/2024, samt
fogas till lagen en ny 34 a §, till 35 §, sådan den lyder i lag 1217/2020, ett nytt 3 mom., och till lagen en ny 60 §, i stället för den 60 § som upphävts genom lag 1236/2021, som följer:*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

9 §

Uppdragsutbildning

Uppdragsutbildning

En utbildningsanordnare i vars tillstånd enligt 3 § ingår rätt att ordna utbildning som avses i 25 § i lagen om studentexamen och som leder till International Baccalaureate-examen får ordna undervisning som leder till sådan examen för studerande som kommer till Finland, om utbildningen beställs och finansieras av en annan stat, en internationell organisation eller en finländsk eller utländsk offentlig sammanslutning, stiftelse eller privat sammanslutning (*uppdragsutbildning*).

Uppdragsutbildning får dock inte ordnas om beställarens syfte endast är att förmedla studerande som examensstuderande utan att ha för avsikt att finansiera utbildningen. Utbildningsanordnaren ska se till att rättigheterna och skyldigheterna för dem som deltar i uppdragsutbildning har angetts i avtalet om uppdragsutbildning och att de som deltar i uppdragsutbildningen känner till dessa rättigheter och skyldigheter.

En utbildningsanordnare i vars tillstånd enligt 3 § ingår rätt att ordna utbildning som avses i 25 § i lagen om studentexamen och som leder till International Baccalaureate-examen får ordna undervisning som leder till sådan examen för studerande som kommer till Finland, om utbildningen beställs och finansieras av en annan stat, en internationell organisation eller en finländsk eller utländsk offentlig sammanslutning, stiftelse eller privat sammanslutning (*uppdragsutbildning*).

Utbildningsanordnaren får inte ordna uppdragsutbildning, om beställaren har för avsikt att förmedla studerande till examensstuderande så att förmedlingen av studerande är vinstdrivande affärsverksamhet. Utbildningsanordnaren ska se till att rättigheterna och skyldigheterna för dem som deltar i uppdragsutbildning har angetts i avtalet om uppdragsutbildning och att de som deltar i uppdragsutbildningen känner till dessa rättigheter och skyldigheter.

Utbildningsanordnaren ska hos den som beställer utbildningen ta ut en sådan avgift för ordnandet av uppdragsutbildningen som åtminstone täcker kostnaderna för utbildningen. Avgiften ska även täcka kostnaderna för de studiesociala förmåner

Utbildningsanordnaren ska hos den som beställer utbildningen ta ut en sådan avgift för ordnandet av uppdragsutbildningen som åtminstone täcker kostnaderna för utbildningen. Avgiften ska även täcka kostnaderna för de studiesociala förmåner

Gällande lydelse

som avses i 35 §. Utbildningsanordnaren ska rikta avkastningen av uppdragsutbildningen till sin egen utbildningsverksamhet. Den som har beställt utbildningen har rätt att hos de studerande som deltar i uppdragsutbildningen ta ut avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsstat eller i enlighet med beställarens praxis. På undervisning som ordnas som uppdragsutbildning tillämpas inte lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009).

(ny paragraf)

Föreslagen lydelse

som avses i 35 §. Utbildningsanordnaren ska rikta avkastningen av uppdragsutbildningen till sin egen utbildningsverksamhet. Den som har beställt utbildningen har rätt att av de studerande som deltar i uppdragsutbildningen ta ut avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsstat eller i enlighet med beställarens praxis, *som är skäligen hänsyn till levnadskostnaderna i de studerandes utreseland*. På undervisning som ordnas som uppdragsutbildning tillämpas inte lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009).

34 a §

Läsårsavgift som tas ut av tredjelandsmedborgare för utbildning

Utbildningsanordnaren ska hos en tredjelandsmedborgare ta ut en läsårsavgift av en studerande som antagits till utbildning enligt denna lag och som ansöker om uppehållstillstånd på grund av studier eller vistas i landet med ett uppehållstillstånd som beviljats på grund av studier. Läsårsavgift tas också ut av en tredjelandsmedborgare som bedriver i denna lag avsedda studier i distansundervisning. Läsårsavgiften ska vara minst det genomsnittliga priset per enhet för gymnasieutbildning. Om utbildningsanordnarens pris per enhet är lägre än det genomsnittliga priset per enhet för gymnasieutbildning, ska läsårsavgiftens storlek uppgå till minst utbildningsanordnarens pris per enhet. Beloppet av den avgift som tas ut av studerande som antagits för att avlägga ett eller flera läroämnena är det genomsnittliga priset per enhet per studiepoäng eller ett lägre pris per enhet per anordnare dividerat med talet 30. Att läsårsavgiften betalas är en förutsättning för deltagande i undervisningen. Avgiften bestäms på basis av det pris per enhet som gällde under det första studieåret för hela studietiden. Avgift tas dock inte ut av studerande som

1) deltar i uppdragsutbildning,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2) har tillfälligt uppehållstillstånd på högst ett år på grund av deltagande i ett utbytesprogram för studerande.

35 §

35 §

Studiesociala förmåner

Studiesociala förmåner

(nytt moment)

Bestämmelserna i 1–2 mom. tillämpas inte på studerande som deltar i avgiftsbelagd utbildning enligt 34 a §.

(ny paragraf)

60 §

Rätt att få uppgifter som gäller
uppehållstillstånd

En utbildningsanordnare har trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt för bedömningen av skyldigheten att betala läsårsavgift enligt 34 a § och för planeringen av undervisningen få behövlig information av Migrationsverket om giltighetstiden och grunden för samt typen av det dokument om uppehållsrätt som en sökande eller studerande ansökt om, innehar eller tidigare har beviljats, samt om hur behandlingen av en ansökan om ett dokument om uppehållsrätt framskrider.

Utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) eller i någon annan lag har utbildningsanordnaren, trots sekretessbestämmelserna, rätt att lämna Migrationsverket uppgifter om misstankar om missbruk som hänför sig till villkoren för inresa eller villkoren för vistelse i landet beträffande

1) en person som ansöker om ett dokument om uppehållsrätt, eller

2) en person som innehar ett dokument om uppehållsrätt och som är sökande eller studerande hos utbildningsanordnaren,

Den rätt att lämna uppgifter som avses i 2 mom. förutsätter dessutom att dessa uppgifter är nödvändiga för skötseln av de uppgifter som Migrationsverket har enligt utlänningslagen, medborgarskapslagen

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*(359/2003) eller lagen om villkoren för
tredjelandssmedborgares inresa och vistelse
på grund av forskning, studier, praktik och
volontärarbete (719/2018).*

*Denna lag träder i kraft den 20 . .
Bestämmelserna om läsårsavgifter i 34 a §
och om rätten att få uppgifter i 60 §
tillämpas på dem som inleder sina studier
efter lagens ikraftträdande.*

3.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) 24 § 1 mom., 31 § 1 mom. 7 och 8 punkten och 49 § 1 mom., sådana de lyder, 24 § 1 mom. i lag 803/2024, 31 § 1 mom. 7 och 8 punkten i lag 1410/2014 och 49 § 1 mom. i lag 532/2017, samt fogas till 31 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 1410/2014, 532/2017 och 1114/2021, en ny 9 punkt som följer:

Gällande lydelse

24 §

Priserna per enhet för gymnasieutbildning

Priserna per enhet för studerande i gymnasieutbildning beräknas årligen på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har orsakats av gymnasieutbildning enligt gymnasielagen och läropliktslagen samt av utbildning som handleder för examensutbildning och som ordnas av en anordnare av gymnasieutbildning under året före det år som föregår det år då priserna per enhet bestäms. Från totalkostnaderna avdras först 1,44 procent för tilläggsfinansieringen för en särskild utbildningsuppgift i gymnasiet. Vid beräkning av priserna per enhet beaktas emellertid inte utgifterna för undervisning utomlands eller studerande som får sådan undervisning. Vid beräkning av priserna per enhet viktas antalet studerande som deltar i utbildning som handleder för examensutbildning med koefficienten 1,17. Vid beräkning av priserna per enhet viktas antalet studerande som deltar i gymnasieutbildning för vuxna med koefficienten 0,615, med undantag av studerande som får utbildning vid en internatskola.

Föreslagen lydelse

24 §

Priserna per enhet för gymnasieutbildning

Priserna per enhet för studerande i gymnasieutbildning beräknas årligen på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har orsakats av gymnasieutbildning enligt gymnasielagen och läropliktslagen samt av utbildning som handleder för examensutbildning och som ordnas av en anordnare av gymnasieutbildning under året före det år som föregår det år då priserna per enhet bestäms. Från totalkostnaderna avdras först 1,44 procent för tilläggsfinansieringen för en särskild utbildningsuppgift i gymnasiet. Vid beräkning av priserna per enhet beaktas emellertid inte utgifterna för undervisning utomlands eller studerande som får sådan undervisning. *Vid beräkning av priserna per enhet beaktas inte heller studerande i uppdragsutbildning enligt 9 § i gymnasielagen eller studerande som är skyldiga att betala läsårsavgift enligt 34 a § i gymnasielagen.* Vid beräkning av priserna per enhet viktas antalet studerande som deltar i utbildning som handleder för examensutbildning med koefficienten 1,17. Vid beräkning av priserna per enhet viktas

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

antalet studerande som deltar i gymnasieutbildning för vuxna med koefficienten 0,615, med undantag av studerande som får utbildning vid en internatskola.

31 §

Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av priser per enhet

Som driftskostnader för gymnasier och sådan grundläggande konstundervisning som finansieras enligt antalet undervisningstimmar betraktas inte

7) kostnader för avgiftsbelagd service som tillhandahålls av den som ordnar verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 §, eller

8) andra förvaltningskostnader än sådana som direkt hänför sig till verksamhet enligt de lagar som nämns i 1 §.

(ny punkt)

49 §

Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen

I fråga om yrkesutbildningen fastställer undervisnings- och kulturministeriet för det följande finansåret antalet prestationer som används som grund för den kalkylerade basfinansieringen som bestäms enligt 32 a § 2 mom. samt beloppet av de ersättningar för mervärdesskatt som avses i 32 i § 1 mom. utifrån de uppgifter som utbildningsanordnarna har lämnat med stöd av 58 §. De prestationer som inte har anmälts inom utsatt tid kan lämnas obeaktade som grund för finansieringen.

31 §

Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av priser per enhet

Som driftskostnader för gymnasier och sådan grundläggande konstundervisning som finansieras enligt antalet undervisningstimmar betraktas inte

7) kostnader för avgiftsbelagd service som tillhandahålls av den som ordnar verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 §, eller

8) andra förvaltningskostnader än sådana som direkt hänför sig till verksamhet enligt de lagar som nämns i 1 §, eller

9) kostnader för ordnande av uppdragsutbildning enligt 9 § i gymnasielagen eller utbildning som är belagd med läsårsavgift enligt 34 a § i gymnasielagen.

49 §

Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen

I fråga om yrkesutbildningen fastställer undervisnings- och kulturministeriet för det följande finansåret antalet prestationer som används som grund för den kalkylerade basfinansieringen som bestäms enligt 32 a § 2 mom. samt beloppet av de ersättningar för mervärdesskatt som avses i 32 i § 1 mom. utifrån de uppgifter som utbildningsanordnarna har lämnat med stöd av 58 §. *Prestationerna beaktas dock inte i finansieringen, om de gäller en i 105 a § i lagen om yrkesutbildning avsedd studerande*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

som är skyldig att betala läsårsavgift eller om utbildningen har finansierats med annan finansiering än kalkylerad basfinansiering eller finansiering enligt prövning. De prestationer som inte har anmälts inom utsatt tid kan lämnas obeaktade som grund för finansieringen.

Denna lag träder i kraft den 20 . .

4.

Lag

om ändring av 2 § i läropliktslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i läropliktslagen (1214/2020) 2 § 1 mom., sådant det lyder i lag 715/2022, som följer:

Gällande lydelse

2 §

När läroplikten börjar och upphör

Barn som har sin vanliga vistelseort i Finland är läropliktiga. Ett barn anses vid tillämpningen av denna lag ha sin vanliga vistelseort i Finland om barnet har en hemkommun i Finland enligt lagen om hemkommun (201/1994). En person har rätt att bli befriad från läroplikt, om grunden för hans eller hennes vistelse i landet är studier. Boendekommunen beslutar om befrielse från läroplikt efter ansökan.

Föreslagen lydelse

2 §

När läroplikten börjar och upphör

Barn som har sin vanliga vistelseort i Finland är läropliktiga. Ett barn anses vid tillämpningen av denna lag ha sin vanliga vistelseort i Finland om barnet har en hemkommun i Finland enligt lagen om hemkommun (201/1994). *Tredjelandssmedborgare som vistas i Finland i studiesyfte är dock inte läropliktiga i Finland.* En person har rätt att bli befriad från läroplikt, om grunden för hans eller hennes vistelse i landet är studier. Boendekommunen beslutar om befrielse från läroplikt efter ansökan.

Denna lag träder i kraft den 20 . .

5.

Lag

om ändring av 7 a § i lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018) 7 a § 2 mom. 1 punkten, som följer:

Gällande lydelse

7 a §

Beviljande av nationellt uppehållstillstånd för studier

En tredjelandsmedborgare beviljas nationellt uppehållstillstånd för studier, om han eller hon har antagits som studerande i Finland

1) till en annan läroanstalt än en högskola, om studierna leder till examen eller yrke, eller

Föreslagen lydelse

7 a §

Beviljande av nationellt uppehållstillstånd för studier

En tredjelandsmedborgare beviljas nationellt uppehållstillstånd för studier, om han eller hon har antagits som studerande i Finland

1) till en annan läroanstalt än en högskola, om studierna leder till examen eller yrke *och tredjelandsmedborgaren har betalat de avgifter som utbildningsanordnaren kräver,* eller

Denna lag träder i kraft den 20 . .